

ČASOPIS MINISTERSTVA NÁRODNÍ OBRANY

VOJENSKÁ MYSL

TŘICÁTÝ PRVNÍ ROČNÍK

2

60 let KSČ — 60 let vojenské politiky strany

„Z revolučních tradic naší strany čerpáme inspiraci, poučení a síly i pro řešení nynějších úkolů“ — z projevu generálního tajemníka ÚV KSČ soudruha G. Husáka na 18. zasedání ÚV KSČ.

Šedesát let těžkých a obětivých, avšak vítězných bojů strany za sociální osvobození dělnické třídy a všech pracujících, za svobodu a rozkvet našich národů, za socialismus — bylo současně šedesát lety úspěšných bojů proti buržoaznímu militarismu a hitlerovské okupaci, proti domácí reakci a úkladům reakčních imperialistických sil v období přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou i při internacionální obraně socialistických vymožeností lidu Československa.

Vojenská politika strany byla a je nedílnou součástí její politiky. Strana ve své generální linii určuje i cíle, úkoly a obsah vojenské politiky pro jednotlivá období třídních bojů, řídí veškerou vojenskou činnost dělnické třídy a jejích spojenců. Strategickým cílem vojenské politiky KSČ, stejně jako ostatních bratrských komunistických a dělnických stran, je zabránit vykořisťovatelským třídám, aby udržovaly své třídní panství pomocí ozbrojeného násilí, učinit válku pro řešení třídních rozporů nepotřebnou a tím vůbec odstranit války ze života společnosti, nastolit trvalý mír.

Dosažení tohoto strategického cíle není věcí jednorázové akce, ale naplní celé historické epochy. Úporným bojem dělnické třídy a všech mírumilovných sil světa se lidstvo po etapách k tomuto cíli stále výrazněji přibližuje. K dosažení strategického cíle mezinárodního komunistického hnutí ve vojenskopolitické oblasti přispívá KSČ podle svých možností od doby svého vzniku. Strana ve všech etapách revolučních bojů rozvíjela v souladu se svou marxisticko-leninskou generální linií vojenskou politiku. Tak tomu bylo v období buržoazní republiky, v období národně osvobozeneckého protifašistického boje a národní a demokratické revoluce, v období jejího přerůstání v revoluci socialistickou, jakož i v letech budování a obrany socialismu v Československu. Strana tvůrčím způsobem uplatnila — na základě analýzy poměru třídních sil, na základě zkušeností KSSS, mezinárodního komunistického hnutí a konečně na základě našich národních tradic — obecně platné zásady a principy marxisticko-leninské vojenské politiky na konkrétní podmínky revolučního hnutí u nás.

Komunistická strana Československa vznikla v době, kdy

— Velká říjnová socialistická revoluce zahájila epochu světové socialistické revoluce a epochu národně osvobozenec-kých revolucí;

— mezinárodní dělnické hnutí již mělo zásluhou V. I. Lenina ucelený vojenskopolitický program revolučního boje dělnické třídy, boje za svržení panství buržoazie a nastolení moci diktatury proletariátu;

— bolševici v Rusku nashromáždili v boji proti domácím nepřátelům i zahraničním interventům bohaté praktické zkušenosti;

— mezinárodní dělnická třída vstoupila do nové, vyšší etapy proletářského internacionalismu;

— mezinárodní hnutí se začíná sjednocovat pod revolučním praporem III. internacionály a první socialistický stát zahajuje dlouhý a namáhavý boj o odstranění války ze života společnosti, jehož základ položil Leninův dekret o míru.

KSČ se zapojila do boje mezinárodní dělnické třídy přijetím programových dokumentů a 21 podmínek Komunistické internacionály. Tím byla určena i základní teoretická, programová a organizační východiska vojenské politiky, která naše strana uplatňovala v konkrétních podmínkách Československa. Strana vycházela z poznání, že základním rysem vojenské politiky každé revoluce, marxistickoleninské strany je její internacionální charakter, že socialistická revoluce, svržení vlády kapitálu a osvobození práce, přechod od kapitalismu k socialismu, je věcí proletariátu všech zemí. Strana o samém počátku chápala úkoly vojenské politiky dělnické třídy Československa internacionálně, tj. v širším kontextu boje mezinárodního proletariátu proti mezinárodní síle kapitálu. Internacionální postoje pomáhal straně zaujímat správná stanoviska k vojenskopolitickým plánům a akcím domácích vykořisťovatelských tříd. Strana se řídila obecnými marxistickoleninskými poučkami, jejichž správnost potvrdilo vítězství Velké říjnové socialistické revoluce a mnohé zkušenosti dělnické třídy evropských zemí.

Komunistická strana Československa v boji o politickou moc v zemi s vládnoucí buržoazií vycházel z teze, že revoluční strana musí počítat i s možností ozbrojeného boje všestranně na takovou možnost proletariát připravovat. „Revoluční třída,“ učil Lenin, „aby mohla dostat svému úkolu, musí zvládnout všechny formy nebo stránky společenské činnosti bez výjimky... Každý přizná, že armáda, která se

necvičí ve zvládnutí všech zbraní, všech bojových prostředků a metod, jimiž disponuje nebo může disponovat nepřítel, počíná si pošetile, ba zločinně. O politice to však platí ještě víc než o vojenství.“ (Lenin, V. I.: Spisy, sv. 31, Praha, SNPL 1955, s. 90.)

Politika strany, zaměřená na svržení vlády kapitálu a k nastolení diktatury proletariátu, vymezuje rovněž základní úkol vojenské politiky — připravovat dělnickou třídu a její spojence k odražení jakýchkoli násilných akcí ze strany vládnoucích tříd. Za tím účelem vytváří celou škálu prostředků a za určitých okolností i ozbrojené síly k násilnému svržení vlády kapitálu cestou ozbrojeného povstání. Poctivá či násilná cesta nastolení diktatury proletariátu závisí především na síle odporu vykořisťovatelských tříd, na tom, zda k udržení svého postavení použijí prostředků ozbrojeného násilí. Proto nastolení diktatury proletariátu předpokládá vytvoření armády socialistické revoluce. To je klíčová otázka vojenské politiky revoluční strany v podmínkách, kdy proletariát bojuje za své osvobození z područí kapitálu, za vítězství socialistické revoluce. Stejně významné je v období boje dělnické třídy o politickou moc ve státě a za svržení moci kapitálu stanovení vztahu k buržoaznímu vojenství. Jde především o vymezení vztahu revolučních sil k ozbrojeným silám buržoazního státu a určení postupu vůči nim, o určení charakteru válek vedených vládnoucími třídami vlastní země, o stanovení vztahu proletariátu a jeho spojenců k nim, o určení postupu revolučních sil ve válce tak, aby plně odpovídali třídním zájmům proletariátu a napomáhali rozvíjení proletářské revoluce.

Strana v období předmnichovské republiky tyto obecné zásady marxistickoleninské vojenské politiky plně respektovala a tvrdým způsobem aplikovala na podmínky Československa.

Až do počátku třicátých let bylo hlavním obsahem vojenské politiky strany odhalování třídního charakteru a imperialistického poslání armády předmnichovské republiky, její oslabování a rozkládání, aby nemohla být účinně použita proti domácímu a zahraničnímu revolučnímu hnutí.

Po nástupu fašismu v Německu strana vycházela z nové revoluční linie komunistické internacionály a orientovala se na vytvoření jednotné a lidové protifašistické fronty. V souladu s tím vyhlásila požadavek demokratizace armády, což byl základní předpoklad jejího využití k boji proti fašismu.

Po mnichovské zradě, v letech národně osvobozenického boje našeho lidu proti fašismu, strana vystupovala organizátorskou a bojovou aktivitu zvláště na domácí frontě, kterou považovala za hlavní. Pokud jde o zahraniční politickou orientaci československého národně osvobozenického boje i poválečného Československa prosazovala linii spojení se Sovětským svazem. Vyústěním tohoto úsilí bylo podepsání československo-sovětské smlouvy z 12. prosince 1943, která se stala rozhodujícím faktorem obnovy československého státu v předválečných hranicích i nezávislé existence Československa v poválečné Evropě.

Strana se stala vedoucí politickou a akční silou v národně osvobozenickém boji našich národů, v zápase, který přešel v národní a demokratickou revoluci.

Košický vládní program, vypracovaný KSČ a přijatý 5. dubna 1945 jako ucelený program národní a demokratické revoluce, stanovil linii nejtěsnějšího spojení se Sovětským svazem, požadoval budovat armádu podle vzoru Sovětské armády jako důsledně antifašistickou, demokratickou a lidovou. Budování nové armády odpovídalo podstatě lidové demokratického státu, tj. státu demokratické diktatury lidu vedeného dělnickou třídou. Charakter armády v celém období přerůstání národní a demokratické revoluce v revoluci socialistickou odpovídal podstatě lidové demokratického státního zřízení a jím podmíněným principům.

Tak tomu bylo až do února 1948. Vítězným Únorem začíná budování nové socialistické společnosti v Československu. Únor vytyčil před stranu a dělnickou třídu úkol vybudovat vojenskou organizaci nového typu — vojenskou organizaci státu diktatury proletariátu. Toho bylo možné dosáhnout jen tvůrčím uplatněním leninských principů vojenské výstavby socialistického státu a jejich důsledným osvojením v praxi. To bylo dílem činnorodého úsilí dělnické třídy a mas vojáků pod vedením strany. Totéž můžeme říci o budování nové socialistické armády. ČSLA jako armáda nového typu byla budována v té míře, v jaké se dařilo v praxi naplňovat konkrétním obsahem leninské principy, a to jak sociálně politické, organizační, tak i principy výchovy a výcviku.

Vojenská politika KSČ po převzetí moci a nastolení diktatury proletariátu měla a má dodnes dvě od sebe neoddělitelné stránky. Za prvé orientuje v internacionální jednotě s ostatními revolučními a mírotvornými silami úsilí lidu k odvrácení válek, k zajištění mírových podmínek budování socialismu. Za druhé

organizuje v bratrské jednotě s ostatními socialistickými zeměmi ozbrojenou obranu vymožeností revoluce.

Strana se po vítězství socialistické revoluce stává inspirátorkou a organizátorkou obrany socialistické vlasti a internacionální obrany socialismu. Vítězným Únorem počala éra socialistického vojénství Československa a vojenské politiky KSČ, která se vzhledem k dosavadnímu historickému vývoji člení do těchto období:

1. Vojenská politika KSČ v období budování základů socialismu, tj. od února 1948 do vytvoření kolektivní obranné organizace socialistických zemí v květnu 1955.

2. Vojenská politika KSČ v období budování základů socialismu a začlenění Československa do systému internacionální obrany členských států Varšavské smlouvy, tj. od vzniku Varšavské smlouvy do konce padesátých let.

3. Vojenská politika KSČ v období upevňování základů socialismu a vytváření předpokladů pro nástup k výstavbě rozvinuté socialistické společnosti od června 1960 do dubna 1969.

4. Vojenská politika KSČ v době konsolidace strany a společnosti od dubna 1969 do XIV. sjezdu KSČ.

5. Vojenská politika strany v období budování rozvinuté socialistické společnosti po XIV. sjezdu KSČ.

Stejný třídní obsah, strategický cíl, základní faktory a hybné síly určují charakter jednotlivých období vojenské politiky strany po Únoru 1948. Proto jsou jednotlivá období vojenské politiky strany po Vítězném Únoru podmíněna změnou konkrétně historických podmínek, ve své podstatě fázemi jednotného procesu zdokonalování vojenské výstavby a obrany socialistické vlasti. Z toho můžeme vyvodit obecné, trvale platné zkušenosti KSČ z této důležité oblasti její činnosti.

Mimořádně významné jsou zkušenosti, které KSČ po Únoru získala z uplatňování principu vedoucí úlohy strany při zajišťování obrany socialistické vlasti.

Nezbytnost stranického řízení obrany socialistické vlasti je založena na zvláštnostech organizace socialistické společnosti, vychází z její podstaty a potřeb jejího rozvoje. Řízení obrany socialistické vlasti marxisticko-leninskou stranou se projevuje v prvé řadě tím, že strana určuje vojenskou politiku, ze které vychází a na jejímž základě se rozvíjí činnost lidu a ozbrojených sil při zajišťování bezpečnosti země. Úkolem vojenské politiky

strany je určit v každém daném momentě z hlediska vojensko-politické a strategické situace země stupeň vojenského ohrožení, nejpravděpodobnější a hlavní protivníky, jejich zámýsl a plány. V souladu s tím je sledován možný charakter války, kterou může agresor rozpoutat, jeho celkové politické a vojenskostrategické cíle. Vojenská politika strany při stanovení vědecky podložené, správné a situaci odpovídající linie bere v úvahu všechny faktory, které determinují vojenské možnosti dělnické třídy socialistického státu v boji proti třídnímu nepříteli. Strana při vypracování vojensko-politické linie vychází ze znalosti zákonů ozbrojeného zápasu a požadavků vojenského zabezpečení vítězného vedení války, a to z hlediska určení kvality a množství ozbrojených sil, výzbroje a technického vybavení všech druhů vojsk a ozbrojených sil, morálního a bojového ducha vojsk, kvality velitelského sboru, bojového mistrovství vojsk, jejich bojové a politické připravenosti.

Strana jako vedoucí a organizující síla obrany socialistické vlasti zajišťuje vytvoření příznivých politických a ekonomických předpokladů, organizuje využití výsledků vědeckotechnické revoluce pro obranu socialismu, řídí vojensko-politickou výchovu obyvatelstva, určuje směr a obsah ideologické práce mezi obyvatelstvem a příslušníky ozbrojených sil tak, aby byl zajištěn vysoký morální duch vojsk i obyvatelstva pro případ válečné zkoušky. Vytváří a upevňuje faktory vojenské moci — válečnou výrobu, bojeschopné ozbrojené síly, zvláště jejich jádro — ČSLA.

Zkušenosti z vojenské výstavby ukazují, že strana usilovala nejen o vytvoření optimálních vnitřních podmínek obrany socialistické vlasti, ale i o zajištění příznivých podmínek vnějších.

Na první místo přitom patří prohlubování internacionálních svazků se Sovětským svazem a dalšími socialistickými zeměmi a jejich armádami. Věrnost internacionálním zásadám je trvalým základem obrany socialistického Československa. Tyto svazky mají hluboké třídní, politické, ideové a historické kořeny, které vyplývají ze společných zájmů zemí socialistického společenství a ze společných úkolů jejich armád.

Rovněž uplatňování principu internacionalismu se během vojenské výstavby socialistického Československa neustále rozvíjelo a zdokonalovalo v té míře, jak rostla a upevňovala se jednota bratrských zemí a bojová družba jejich armád.

Jestliže obrana naší republiky byla

v prvním období založena na dvoustranných dohodách se Sovětským svazem a evropskými lidově demokratickými státy, pak od roku 1955 spočívá na kolektivní smlouvě. Internacionální obrana socialistických zemí, garantovaná Varšavskou smlouvou a jejím nejsilnějším členem — Sovětským svazem, znamená kvalitativně nový stupeň obrany naší socialistické vlasti.

Od roku 1955 v základních otázkách internacionální obrany socialismu přijímají členské státy Varšavské smlouvy společně dohodnutá opatření, která plní jednotlivé bratrské strany, země a armády.

To se týká především základních vojensko-politických otázek:

- vymezení politických cílů války,
- určení charakteru možné příští války,
- určení vlivu politických cílů a války na výstavbu ozbrojených sil a přípravu země na válku.

Tyto základní otázky řešila KSČ po vzniku Varšavské smlouvy společně se spojenci, na základě kolektivně projednaných tezí a opatření.

Podobně strana řešila i otázky, které se týkaly způsobu vedení války, vojenské výstavby, materiálně technického zásobování ozbrojených sil a jejich udržování v bojové pohotovosti.

Charakteristická zvláštnost vojenské spolupráce armád zemí Varšavské smlouvy spočívá v tom, že se opírá o společný marxisticko-leninský metodologický přístup při hodnocení jevů a procesů mezinárodního života, o jednotu vojenskoteoretických názorů, o shodné chápání zákonů vojenské vědy a úkolů bojové činnosti.

Přitom jednota názorů v nejzákladnějších otázkách vojenství nutně předpokládá rozvíjení iniciativy národních velení a výměnu poznatků z vojenské teorie a praxe.

Spolupráce na koaličním stupni vytvořila podstatně lepší možnosti pro neustálou modernizaci vojenské techniky armád členských států, pro unifikaci zbraní a zbraňových systémů, pro výzkum a ekonomičtější výrobu stále složitější a nákladnější vojenské techniky.

Vznik spojeného velení ozbrojených sil Varšavské smlouvy vytvořil předpoklady, aby bojová a operační příprava vojsk a štábů bratrských armád probíhala na základě jednotných předpisů, norem a organizačně metodických směrnic. Tím byly

postupně vytvářeny předpoklady i pro společná cvičení, která probíhala na základě praxi ověřených progresivních zkušeností Sovětské armády. Spojenecká cvičení Varšavské smlouvy se stala nejvyšší formou bojové přípravy armád členských států.

Historické, dnes již dvacetipětileté zkušenosti existence Varšavské smlouvy dávají nezvratný důkaz o tom, že členství Československa v této obranné organizaci nového, socialistického typu je rozhodujícím a ničím nezaměnitelným faktorem jeho obrany, bezpečnosti a nezávislosti.

Dějiny vojenské politiky strany ukazují, že práce strany byla úspěšná a přinášela výsledky v té míře, jak se v teorii i praxi dařilo upevňovat leninské principy vojenské výstavby. Jejich porušování vedlo k chybám, k oslabování vedoucí úlohy strany, k narušování jednoty armády a lidu, k přeskakování vývojových etap, k přehánění požadavků na společnost a k dalším nedostatkům, které pak bylo nutné napravit.

Strana získala zkušenost, která má velký mezinárodní význam: naši nepřátelé neustále a každodenně usilují o oslabení pozice socialismu zvláště na úseku obranných schopností socialistických zemí.

O tom svědčí především zkušenosti z krizových let 1968—1969, kdy pravicové a antisocialistické živly napadly všechny základní východiska vojenské politiky strany, na nichž spočívá obrana naší země.

Draze zaplacené zkušenosti z krizového vývoje ve straně a společnosti potvrdily, že obranu socialistické vlasti můžeme zajistit jen důsledným uplatňováním leninských principů na všech úsecích vojenské výstavby.

Proto realizační směrnice, přijatá na květnovém zasedání ústředního výboru KSČ v roce 1969, potvrdila všechny základní konstanty československé zahraniční a vojenské politiky, především to, že jedinou pozitivní alternativou pro Československo je spojenectví se Sovětským svazem a bratrskými socialistickými zeměmi, že Československo a ČSLA musí

být pevnou součástí obranné organizace socialistických zemí — Varšavské smlouvy.

Příčiny, důsledky i celkové katastrofické vyústění polednového vývoje i na úseku vojenské politiky objasňuje a zobečňuje dokument prosincového pléna ústředního výboru strany z roku 1970 „Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ“.

XIV. sjezd KSČ při vymezení obsahu a úkolů obrany socialistické vlasti v období budování rozvinuté socialistické společnosti vycházel z úspěchů, dosažených v procesu konsolidace. Sjezd položil hlavní důraz na důsledné uplatnění leninských principů při další výstavbě ozbrojených sil, zvláště armády.

Na XV. sjezdu KSČ byla tato linie potvrzena a dále rozvinuta. Generální tajemník ÚV KSČ a prezident ČSSR soudruh Gustáv Husák zdůraznil, že na úseku vojenské politiky „vynaložíme všechny síly, abychom svým dílem i v budoucnu pomáhali vytvářet podmínky pro nerušenou budovatelskou práci, pro zabezpečení jistoty a pokojného života našeho lidu. Budeme prohlubovat a rozvíjet internacionální vztahy s bratrskými stranami a zeměmi, budeme i nadále upevňovat nerozborné přátelství se Sovětským svazem, které je základem naší státní a národní svobody, bezpečnosti a šťastného života naší socialistické vlasti.“ (XV. sjezd KSČ, Praha, Svoboda 1977, s. 93.)

Vojenská politika strany v období výstavby rozvinuté socialistické společnosti navazuje na vše pozitivní z předchozích etap. Strana v novém období řeší na vyšší úrovni otázky spjaté s uplatňováním leninských principů vojenské výstavby, bezprostředně a dlouhodobě reaguje na změny ve společnosti, v mezinárodním životě, ve vojenském, ve strategii imperialismu. Péče o obranu socialistické vlasti, o prohloubení socialistického charakteru ozbrojených sil, o upevnění bojové družby a spolupráce se Sovětskou armádou a ostatními bratrskými armádami patřila a jistě i na XVI. sjezdu KSČ bude patřit k důležitým úkolům strany.

Kázeň a bojová pohotovost

Teorie a praxe bojové činnosti opakovaně prokazuje velký význam vojenské kázně pro bojeschopnost vojsk. Základní příčiny této tendence můžeme hledat především v sociálně politických a vojensko-technických faktorech změn bojové činnosti.

Zakladatelé marxismu-leninismu zdůvodnili objektivní potřebu podřizovat se určitým normám chování a jednání. Vycházel přitom z materiálních podmínek, dělby činností a společenské organizace, která předpokládá uplatňování normativní pozice vedoucí síly (státní moci).

Státní kázeň, jejíž součástí je i vojenská kázeň, vyjadřuje nezbytnost podřizovat se požadovaným sociálním normám, aby bylo zajištěno dokonalé fungování společenského systému a jeho organizačních podsystemů. Sociální normy jako výraz vůle vládnoucí třídy **plní funkci pobídek a rozvoje žádoucího chování nebo zábran chování společensky nežádoucího.**

Během vývoje státu a jeho vojenské organizace se mění sociální vztahy, upřesňují se požadavky na činnosti lidí, vznikají nové normy a vyvíjí se způsob jejich dosahování. To vše působí na obsah i rozsah vojenské kázně. Historicky nová kvalita uvědomělého chování — **socialistická vojenská kázeň** se vytváří v ozbrojené organizaci proletariátu. Činnost socialistické armády je tak „zaměřena na obranu

revolučních vymožeností dělnické třídy a všech pracujících, na zabezpečení podmínek pro vybudování socialismu a komunismu...” (Válka a armáda, Praha 1979, s. 302.)

V závislosti na konkrétním vývoji třídně politických sil v mezinárodním měřítku je určována potřeba bojové připravenosti socialistických armád. Pokusy nejreakčnějších sil antikomunismu, které se opírají o vojenskou sílu a využívají intenzifikace ideologického boje, vyvolávají nové požadavky na politickou bdělost, na upevňování internacionálních zájmů obrany socialismu, na vysokou odpovědnost za neodkladné plnění úkolů vojenské služby.

Vyšší požadavky na zvládnutí vojenských činností mají svůj zdroj v politických zájmech a ve vojenskotechnických prostředcích, které jsou vyvíjeny k zabezpečení třídních zájmů. **Vojenská kázeň** v tomto systému sociálních vztahů představuje jednak dosažený závazný způsob chování vojáků v souladu se souhrnem historicky a třídně podmíněných norem, jednak prostředek k dosahování požadovaného způsobu chování v nových podmínkách.

Chování v souladu s požadovanými normami má vždy svůj organizační základ. Podle toho kázeň nemůžeme uvažo-

vat mimo organizační normy sociálních vztahů. To ostatně zdůvodňuje socialistická vojenská věda, když na základě leninského učení vyzvedává kázeň jako organizační princip výstavby socialistické armády.

Proto vlastní analýza vztahu kázně a bojové pohotovosti může být užitečná při respektování jednotného objektu poznání, kterým je v rámci socialistické armády organizována bojová síla.

Přístupy k analýze vztahu kázně a bojové pohotovosti

Pro rozvoj vojenskoteoretického myšlení velitelů a pro praktické zdokonalování jejich řídicích funkcí má významnou úlohu zvládnutí metodologických nástrojů vědeckého poznání vojenských jevů. Důraz, který klademe zejména na komplexnost, systémovost a objektivnost, vyjadřuje základní tendenci růstu složitosti a vzájemných závislostí faktorů vývoje vojenství.

Při řešení složitějších úkolů se zřetelně ukazuje, že

- správné vyřešení dílčích úkolů nemusí vést ke správnému řešení problematiky celku,
- některé dílčí přístupy mohou z hlediska celku ztrácet svůj smysl,
- snaha o jednorázové a okamžité dílčí řešení může vést i k omylům, jestliže nerespektujeme vzájemné vazby mezi částmi větších a menších organizačních celků (systémů) a vzhledem k prostředí.

Jak se uvedené metodologické zásady vztahují k procesu efektivnějšího poznávání a účinnějšího působení kázně na stav bojové pohotovosti vojsk?

V praxi a též v některých teoretických pracích se občas projevuje snaha vyzvedávat aktuální aspekty kázně, aniž se přihlíží k nezbytnému faktoru stavu kázně. Na mnohé z těchto problémů poukazuje „Soubor opatření ke zdokonalení soustavy plánovitého řízení národního hospodářství po roce 1980“. Za jednu z hlavních podmínek zvyšování účinnosti řízení se považuje „zvyšování kvality věcného rozhodování na všech stupních řízení, a to na základě soustavné analytické činnosti, všestranného využívání informací (...) a uplatňování racionálních a účinných metod rozhodování“.

Souvislost řízení a kázně ukazují sovětsí vědci na sblížení těchto pojmů (Kitov, A. L.; Kovalov, V. N.; Lužerenko, V. K.: Soudobá armáda a kázeň. Praha 1978, s. 8). Shodnou základnu pro toto tvrzení tvoří cílevědomost chování, spolehlivé plnění úkolů — norem. V. G. Afanasjev považuje kázeň za „nezbytný element řídicích vztahů“ (Afanasjev, V. G.: Čelověk v upravení občestvom. Moskva 1977, s. 273). Závaně dodržování zákonů, řádů, předpisů, norem komunistické mo-

rávky zvyšuje koordinovanost a jednotu činnosti podle společných cílů, a to ideově, organizačně, časově i prostorově.

Uvedené a další poznatky preferují komplexní, dynamické chápání kázně v organizačních systémech. Smyslem analýzy vztahu kázně a cílového stavu vojenské organizace je nalézt ve změnách podmínek optimální způsoby spojování a zesilování stavu stálé bojové pohotovosti vojsk. Metodologický návod k takovému postupu poskytuje **pojetí stálé bojové pohotovosti jako výsledek komplexního stavu bojové síly.**

Stálá bojová pohotovost armády je výslednicí rovněž bojové pohotovosti svazů, svazků, útvarů a jednotek. Všechny tyto organizační celky mají společně znaky bojové pohotovosti. Podle V. Kulikova, „bojová pohotovost zahrnuje: vyzbrojení vojsk moderními zbraněmi a technikou, jejich doplnění vojáky oddanými straně; schopnost svazů, útvarů a jednotek přistoupit v minimálně krátké době k úspěšnému řešení bojových úkolů, vysokou úroveň bojové, operační a speciální přípravy, politickomorálního stavu a vojenské kázně vojáků, stav a stupeň technické spolehlivosti výzbroje; zabezpečení vojsk hmotnými prostředky a mnohé jiné“. (Komunist 7/1976, s. 38.)

Socialistická vojenská věda při vymezování obsahu bojové pohotovosti uplatňuje jednotu materiálních a duchovních, sociálně politických a vojenskotechnických stránek tohoto stavu. Všechna vymezení dokazují, že výsledná úroveň bojové pohotovosti sestává především z dosažených stavů bojové síly.

Pojetí bojové pohotovosti jako komplexního stavu bojové síly je metodicky cenné zvláště pro svůj praktický význam. Umožňuje totiž hlouběji pronikat do struktury tohoto stavu, poznávat působení těch komponentů, na nichž v konkrétních podmínkách závisí vyšší úroveň připravenosti jednotlivých organizačních celků při plnění úkolů armády. Bližší rozbor struktury bojové pohotovosti a kázně potvrzuje vzájemnou závislost a průnikovost komponentů bojové síly. Vyjadřuje to i poznatek, který zdůraznil M. Džur na celostátní ideologické konferenci: „Život nás každodenně přesvědčuje o tom, že

stále důležitější úlohu při zabezpečování vysoké bojové pohotovosti a připravenosti vojsk sehrává vojenská kázeň." [Obra- na lidu, příloha, 25. 3. 1980, s. 7.]

Které komponenty mají rozhodující význam pro analýzu vztahu bojové pohotovosti a kázně?

Úvahy k odpovědnosti na tuto otázku musí z hlediska systémového přístupu přinejmenším respektovat zásady:

— části (komponenty) bojové pohotovosti jsou vysvětlovány z celostního stavu, z potřeb fungování a vývoje armády a jejich organizačních součástí;

— nezávislé posuzování jednotlivých komponentů nedává dostatečný odraz o fungování celku;

— vydělování komponentů musí splňovat podmínku jejich nezbytnosti a dostatečnosti vzhledem k fungování celku.

Soudobé vědecké poznání postihuje bojovou pohotovost jako jednotu těchto stavů (komponentů) bojové síly:

a) politické připravenosti vojáků, která se vyznačuje bezvýhradnou oddaností socialistickému zřízení, straně, lidu, velcíni armády;

b) spolehlivosti techniky a zbraní, jejich úrovně a množství;

c) vojenskoodborné připravenosti vojáků;

d) vysokého morálně politického stavu vojsk;

e) uvědomělé kázně;

f) vysoké organizovanosti;

g) úrovně řízení vojsk;

h) psychické a fyzické připravenosti vojáků.

Každý z těchto komponentů představuje složitou strukturu vzájemně spjatých prvků. Vývojové změny některého z komponentů se obvykle projevují změnami dalších komponentů i celostního stavu bojové pohotovosti. Konkrétní zhodnocení příslušných změn se ovšem neobejde bez důsledného uplatnění dialekticko-materialistické metody, která umožňuje poznat primární zdroje vývojových změn.

V analýze vzájemného stavu kázně a bojové pohotovosti mohou vyniknout příčinné a funkční souvislosti prostřednictvím dokonalejšího poznání struktury kázně. Potřeby takového přístupu potvrzují praktické zkušenosti ze života vojenských útvarů. Nezřídka se totiž vyskytují případy redukce kázně na poslušnost a vnější pozorovatelné chování vojáků.

Teoretické objasnění struktury kázně má své vývojové etapy. Dostí dlouhou

dobu převládala představa, že strukturu kázně můžeme vyjádřit dialektickým spojením tří skupin faktorů: sociálních norem (právních a morálních); morálně bojových vlastností, v nichž dominuje ukázněnost; jednáním (chováním) podle norem. Přitom se vycházelo ze sociálně politického základu vojenské kázně, z jednotky objektivních a subjektivních faktorů kázně.

Komplexnější postižení struktury kázně předpokládá docenit sociálně vztahové a vojenskotechnické charakteristiky kázně, aniž je tím oslabován význam ukázněnosti ve smyslu osobnostní vlastnosti. Stále se ještě můžeme setkat s názory dvojího druhu:

a) kázeň je dodržováním a plněním kázně;

b) kázeň je dodržováním souhrnu norem, které se vztahují k fungování vojenské organizace a tudíž komplexu úkolů bojové pohotovosti, bojové a politické přípravy.

Pokud by byl správný první názor, museli bychom uznat, že obsah kázně se vyčerpává toliko dodržováním a plněním norem kázně. Ukazuje se, že je třeba rozlišit „dodržování souhrnu norem“ od „přís- ně a přesné dodržování“. Kázeňský řád ozbrojených sil ČSSR uvádí: „Vojenská kázeň je přesné a přísné dodržování pořádku a pravidel stanovených československými zákony, vojenskými řády a předpisy všemi vojáky“.

Toto vymezení určuje závazné plnění norem vztahujících se k plnění povinností obrany socialismu, úkolů vojenské služby. Podle požadavků ústavy, československých zákonů, vojenských řádů a předpisů můžeme normy vztahující se k výkonu vojenské služby členit do těchto základních skupin: normy sociálně politické, vojenskotechnické a ekonomické.

Normy sociálně politické zahrnují požadavky a povinnosti bránit socialistickou vlast, předepisují jaké mají být vzájemné vztahy mezi vojáky, nadřízenými a podřízenými; vymezují povinnosti a práva vojáků; způsob chování vojáků v rozličných situacích a podmínkách aj. Tento druh norem je převážně soustředěn v přísaze a v řádu vnitřní služby.

Normy vojenskotechnické jsou odvozeny ze vzájemných možností vojáka a techniky, z charakteru bojových činností, podmínek bojových situací, z potřeby pevné, ale zároveň pružné vojenské organizace a dovedného řízení. Jsou to především možnosti bojových prostředků, které podmiňují časové a prostorové normy vojenských činností.

Do skupiny norem ekonomických může počítat požadavky na zabezpečení stavu techniky a zbraní, výstroje, proviantu a dalších potřeb obnovy bojové síly.

Členění uvedených norem není vyčerpávající, při konkrétnější analýze může brát v úvahu další hlediska klasifikace norem.

Průřez normami základních řádů ozbrojených sil ČSSR dává dostatečný důkaz pro potvrzení názoru „kázeň je dodržováním souhrnu sociálních norem“. To ovšem nevylučuje vlastní existenci norem kázně „přesně a přísně, včas, spolehlivě“, které spíše vyjadřují jaká má kázeň být.

V požadavcích základních řádů prostupují hlavní komponenty kázně: vědomí, chování (jednání) a sociální vztahy. Zákonitým spojením uvedených komponentů objasňuje Č. Radimski strukturu vojenské kázně. (Radimski, Č.: Vojenná disciplína. Sofia 1978.) Vzhledem k praktickému užítí vědeckých poznatků rozvíjí tento přístup nové možnosti systematické analýzy způsobu spojení komponentů bojové pohotovosti. Některé poznatky zejména z ověřování a zdůvodnění ukazatelů stavu kázně poskytují rovněž výzkumy v naší armádě.

Čím se vyznačuje **struktura vojenské kázně** a její jednotlivé komponenty vědomí kázně, ukázněné chování a sociální vztahy?

Vědomí vojenské kázně je součástí společenského vědomí, odráží sociálně politické a vojenské ideály vládnoucí třídy. Je těsně spjata s politickou, právní, mravní a ideologickou složkou vědomí (v buržoazní armádě i s náboženskou složkou vědomí). Vědomí vojenské kázně vyjadřuje historicky vzniklé ideje, normy, názory. Odráží zájem vládnoucí třídy prostřednictvím idejí, požadavků, norem, které předepisují žádoucí způsob jednání.

Vojenské kázeňské příkazy zároveň vystupují jako kritéria činů kladných a záporných. Podle nich se určitý způsob jednání podporuje, chválí, materiálně nebo morálně stimuluje, zatímco činy záporné se odsuzují, zabránuje se jim, potíhají se kázeňsky.

Vědomí vojenské kázně zahrnuje též hodnotící a poznávací složku. Je ovšem rozdílná, uvažujeme-li tyto složky z pozice společenského nebo individuálního vědomí. Společenské vědomí vojenské kázně charakterizuje ideály a požadavky na kázeň z hlediska objektivní úrovně společenského vývoje. Ve vztahu k individuálnímu vědomí je objektivní nejen prostředí, ale i společenské vědomí. Jednotlivý voják poznává, nabývá zkušenosti, prožívá, hodnotí a jedná pod vlivem sociálního

prostředí, současně však prostřednictvím svého vnitřního světa.

Tendence k růstu uvědomělé kázně v socialistické armádě má svůj základ v překonávání omezenosti hodnotící a poznávací složky kázně. V podmínkách vykořisťovatelské společnosti a její armády se poznání a hodnocení omezuje na vyvednutí hodnot menšiny, na podporu úzkých zájmů vládnoucí třídy.

V socialistické armádě mají ideály a hodnoty lidový charakter, vyjadřují pokrokové tendence. Objektivistické kritérií hodnot a překonáváním rozdílů mezi realitou skutečností a jejím odrazem ve vědomí vojáků roste rozměr uvědomělého chápání kázně.

Vědomí kázně se formuje nejen prostřednictvím znalostí právních a morálních norem, ale v celém systému činnosti a způsobu života vojsk. Zkušenosti mnohých útvarů potvrzují, jak významnými složkami vědomí jsou obvykle, zvyky a tradice. V pozitivním smyslu jde o proces přizpůsobování určitým vzorcům myšlení a jednání, které společnost podporuje. V záporném smyslu mohou přezívat zvyky a tradice oslabující vědomí kázně.

Vědomí vojenské kázně organicky zahrnuje normativní požadavky vojensko-technického charakteru. Tyto normy — pravidla jednání a styků vojenských osob upravují, s ohledem na možnosti techniky a organizace, vztahy mezi vojáky, organizací činnosti, způsob (technologii) zacházení se zbraněmi a bojovou technikou, způsob odpočinku aj.

Ve vědomí kázně hraje významnou úlohu psychologická složka, která je průniková a působí jako variabilní regulátor síly přesvědčení a vůle k přeměně normativních požadavků v ukázněné chování. Spojování rozumové a citové složky vědomí pomáhá zvýšit politickou bdělost vojáků, hodnotit úmysly nepřátel socialismu z třídních pozic a chápat uvědoměle nezbytnost bezpodmínečného plnění povinností vojenské služby.

Vědomí kázně je většinou spojeno s ukázněným chováním zprostředkovaně. **Ukázněné chování (jednání)** můžeme považovat za souhrn činů a jednání, v nichž převládá opakované uvědomělé dodržování a plnění požadavků vojenské služby. Ukázněné chování je stálejší reaktivní a vyvíjející se podmínky vojenského života. Je to usměrněná, motivovaná aktivita k realizaci požadovaného jednání jak skupinového, tak kolektivního.

Kolektivní chování více preferuje stálější vzory, uplatňuje se v něm sociální kontrola. Ukázněné chování kolektivu se převážně formuje v organizovaných situa-

cích, které jsou dobře známy a kdy je zajištěna kontrola jednání vojáků, kde jsou jasně stanoveny odpovědné osoby a kde situační faktory ovlivňují chování jednotlivců a kde jsou usměrňovány emoce a fyziologické pudy. V takových podmínkách jsou obvykle nové podněty přijímány prostřednictvím minulých zkušeností.

Ukázně chování je výslednicí působení faktorů sociálního prostředí, předpokladů, možností a připravenosti jednotlivců a kolektivů. Získané poznatky od vojsk potvrzují, že na ukázně chování pozitivně působí situace, v nichž převládá vysoce organizovaná činnost, soustředěnost vojáků na dosažení vytyčených cílů, autorita velitele a soudružské vztahy mezi vojáky. Zvláště silnými motivačními faktory ukázněného chování je spravedlivé hodnocení výsledků, péče o potřeby podřízených, osobní příklad a soustavná kontrola.

Průběh ukázněného chování jedince je určen situací a jejím subjektivním zobrazením, které význam vnějších podnětů zesiluje, zeslabuje či může k nim být neúčinné. Ukázněné jednání kolektivu má poněkud jiný průběh. Především je něčím více než součtem ukázněných jedinců. V kolektivu umocňuje požadovaný způsob jednání veřejné mínění, vzájemná dělba činností, příkladnost komunistů, svazků a vzorných vojáků a mnohé další vlivy. Ve společných činnostech se vojáci nacházejí v komplexu sociálních vztahů.

Sociální vztahy jako komponent struktury kázně můžeme klasifikovat s ohledem na zajištění vůle vládnoucí třídy a prosazování norem zdůvodněných poznávací a řídicí činností komunistické strany a státních orgánů.

V podmínkách socialistické armády podle principu centralizace a nedílné velitelské pravomoci mají prvořadý význam **vztahy vertikální (subordinace)**. Kázeňské vztahy staví velitele (náčelníky) do určitého funkčně nazávislého postavení vůči jejich podřízeným. V socialistické armádě

nejde o třídní výsadu v podobě sociální nerovnosti. Velitelé stejně jako řadoví vojáci plní významné společenské funkce, rozdíl však spočívá v odpovědnosti a pravomoci. Velitel tak či onak je uskutečňovatelem vůle vládnoucí třídy a státní kázně.

Uvědomělá kázeň předpokládá, že podřízení chápou a podporují náročné velitele. Ukazatelé toho jsou spolehlivé a iniciativní plnění úkolů, překonávání obtížných podmínek, bezpodmínečné podřízení vojáků rozkazům velitelů.

Ve vztazích kázně nebývají vždy doceněny **vztahy horizontální (koordinace)**. Značný význam zde mají vztahy vzájemné pomoci a spolupráce, koordinace vojenských činností. Poněvadž sjednocování činností má rozměr ideového, organizačního a akčního sjednocení, je nezbytné brát v úvahu třídní, národnostní, kvalifikační a jiná hlediska sociálních vztahů. Zvláštní pozornost zasluhují specifické vztahy, které vznikají v průběhu vojenské služby. Například mezi prvními a druhými ročníkem se občas vyskytují snahy „posunout koordinace vztahy do vertikální polohy“.

K základním formám vztahů kázně patří **sociální komunikace**, tj. výměna informací mezi vojáky a kolektivy. Tento druh vztahů prolíná všemi vztahy ostatními, zejména v řízení a ideově politické práci.

Průnikově působí i **vztahy emocionální**. Vyskyt sympatií a antipatií, přátelství a nenávisti, obdivu a pohrdání, emocionální stability a rozkolísanosti — může mít příznivé i méně příznivé účinky na stav kázně.

Stav kázně jako kvalitativní spojení komponentů kázně se svými účinky nutně projevuje ve stavu stálé bojové pohotovosti. S vyšší úrovní stavu kázně se zvyšuje účinnost její usměrňující, sjednocující, organizující a výchovné funkce. V organickém spojení s ostatními komponenty bojové pohotovosti je kázeň faktorem stabilizujícím a umocňujícím bojeschopnost armády a jejích organizačních složek.

Za další prohloubení vlivu strany v rozvoji vědeckovýzkumné činnosti

Jedním z rozhodujících předpokladů realizace přijatých závěrů XV. sjezdu KSČ a jednotlivých zasedání ÚV KSČ ve vojenské politice naší strany je důsledné promítnutí vědy a výsledků vědeckovýzkumné činnosti do všech oblastí bojové a politické přípravy s cílem upevňování bojové pohotovosti naší armády. Jak zdůraznil s. Husák na 18. zasedání ÚV KSČ, „V celé stranické práci musíme v mnohém důrazněji vyžadovat, aby se úkoly přijaté sjezdem a ústředním výborem v plném rozsahu a potřebném tempu uváděly do života“. [Rudé právo ze dne 8. října 1980.] To vyžaduje, aby i v oblasti vědeckého poznání a uplatňování vědeckých poznatků v praxi byla i nadále prohlubována vedoucí úloha strany a prostřednictvím velitelů, náčelníků, politických orgánů a stranických organizací realizována taková stranickopolitická práce a uplatňování takové její metody, formy a prostředky, které by nejen přispívaly k rozvoji vědeckého poznání v ČSLA, ale aby především samostatná stranickopolitická práce napomá-

hala ke zkvalitňování celkové úrovně dosahovaných výsledků vědecké činnosti. Stranickopolitická práce musí vést přitom k celkové efektivnosti rozvoje vědeckého poznání, a to jak její vnější, tak i její vnitřní podoby, a zároveň vycházet z předpokladu, že oblast vědy je v současnosti jedním z hlavních bitevních polí třídního zápasu a že v podmínkách budování rozvinuté socialistické společnosti se stává neoddelitelným atributem naplňování tohoto historického cíle dělnické třídy a její strany.

Neustálé prohlubování obsahu a účinnosti veškeré stranickopolitické práce směrem k rozvoji vojenskovědecké činnosti a uplatňování nejnovějších poznatků vědy v praxi se proto stává aktuální záležitostí plnění závěrů 15. a 18. zasedání ÚV KSČ i přípravy jak obsahového zaměření vědeckého poznání v naší armádě po XVI. sjezdu naší strany, tak i jeho organizačního, kádrového a materiálního zabezpečení.

Jedním z rozhodujících předpokladů účinnosti vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA je důsledné uplatňování vedoucí úlohy strany při realizaci vědeckého po-

znání a uplatňování vědeckých poznatků v praxi vojsk. Vedoucí úloha strany v této souvislosti odráží jak obecné zásady uplatňování vedoucí úlohy strany při reali-

zaci vědeckého poznání v podmínkách budování rozvinuté socialistické společnosti, tak i požadavky na uplatňování vedoucí úlohy strany v podmínkách socialistické armády. To znamená, že při uplatňování vlivu strany ve všech rovinách vojenskovo-vědní a společenskovo-vědní výzkumné činnosti je nutné respektovat ty obecné zásady, které se týkají bezprostředního podílu strany na obsahovém zaměření rozvoje vědeckého poznání, stanovení kritérií společenských potřeb rozvoje jednotlivých věd, sledování proporcí jednotlivého obsahového zaměření vědeckovýzkumné činnosti a na správné koncentraci sil a prostředků řešení vědeckých úkolů, které jsou spojeny s realizací vojenské politiky strany. To však znamená jednoznačně řídit a organizovat veškerou vědeckovýzkumnou činnost na základě marxisticko-leninské metodologie a v duchu jednoty odborné a ideové politické stránky věci, trvale se opírat o nejnovější poznatky světové vojenské vědy a všestranně uplatňovat při jakémkoli vědeckém poznání metodologický odkaz klasiků marxismu-leninismu.

Důsledné uplatňování obecných zásad vedoucí úlohy strany ve vědeckém poznání zároveň vyžaduje věnovat trvalou pozornost ideové politické a odborné teoretické přípravě vědeckých pracovníků, včetně těch, kdo vědu řídí a odpovídají za uplatňování vědeckých poznatků ve společenské praxi. Zvláštní pozornost je nutné věnovat odborně vojenské, ideové politické a metodické přípravě mladých vědeckých pracovníků. Jedině tak je možné plnit Směrnice MNO ČSLA pro vědeckou práci v ČSLA, že „Vědecký pracovník v ČSLA musí být třídně uvědomělý, ideově pevný a komunistické straně oddaný pracovník. Musí se vyznačovat všestrannou vzdělaností a hubokými znalostmi v oboru své činnosti, musí ovládat marxisticko-leninskou teorii a metodologii, umět aplikovat ji v praxi, musí být schopen systémového přístupu k problémům vlastního oboru, schopen analyzovat a kriticky hodnotit praktické poznatky“. (Směrnice MNO ČSSR pro vědeckou práci v Československé lidové armádě. Praha 1975.) Zároveň je nutné uplatňovat ty požadavky, které ve vztahu k vědeckovýzkumné činnosti přijala naše strana v roce 1974, a které z hlediska ideové politické stránky věci znovu zazněly na 15. zasedání ÚV KSČ. Výchova vědeckého pracovníka je i v podmínkách naší armády dlouhodobým procesem, který nekončí vědeckou přípravou. Vědecký pracovník se dotváří jako osobnost s odpovídajícími odborně vojenskými, ideově politickými a

morálně etickými vlastnostmi, zejména při tvůrčí vědeckovýzkumné činnosti.

Naplnňovat požadavky vedoucí úlohy strany při rozvoji vojenskovo-vědecké činnosti znamená rovněž vycházet z předpokladu, že vedoucí úloha strany v podmínkách socialistické armády je realizována cestou velitelů, náčelníků, politických orgánů a činností stranických organizací a že vědecké poznání v ČSLA je organizováno v souladu se Směrnicemi ministra národní obrany ČSSR pro vědeckou práci v ČSLA.

Důsledné uplatňování vedoucí úlohy strany při rozvoji vědeckovýzkumné činnosti vyžaduje zároveň vycházet z principů vědeckého řízení socialistické armády, především:

1. Z principu jednoty ideové politické a vojenskoodborného řízení, které vyžaduje, aby se při realizaci jakýchkoli vědeckovýzkumných úkolů neoddělovala odborně vojenská stránka od ideové politické obsahu. Tento požadavek se musí plně promítnout jak do obsahového zaměření rozvoje vědeckého poznání v naší armádě, tak do struktury uplatňovaných metod a dialekticko-logické struktury vědeckého poznání a zároveň i do požadavku ideové čistoty vědeckého poznání. Ani při řešení vědeckých problémů čistě vojenského charakteru nesmíme zapomínat na to, že zákony marxisticko-leninského učení o válce a armádě, včetně marxisticko-leninské vojenské vědy vcelku, jsou teoretickým a metodologickým základem veškeré vědeckovýzkumné činnosti.

2. Z principu nedílné velitelské pravomoci, realizované na stranických základech a založené na požadavku jak centralismu, tak důsledného naplňování požadavků vojenské politiky strany a realizace usnesení vyšších politických orgánů veliteli a náčelníky, kteří odpovídají za rozvoj vědy a uplatňování vědeckých poznatků v praxi vojsk. Předpokladem naplňování tohoto cíle je schopnost velitelů a náčelníků na všech stupních řízení a organizace vědeckého poznání neustále se opírat ve své činnosti o politické orgány a stranické organizace. Tento princip zároveň vychází z předpokladu všestranné ideové politické a odborné metodologické připravenosti těch, kteří nesou odpovědnost za řízení a organizaci vědeckého poznání a uplatňování nových vědeckých poznatků v praxi vojsk.

3. Z principu socialistického internacionalismu, který vyžaduje internacionální spolupráci při rozvoji a realizaci vědeckovýzkumné činnosti v rámci států Var-

šavské smlouvy. Jeho naplňování v praxi vědeckého poznání je spojeno s neustálým prohlubováním úzké spolupráce jednotlivých armád států Varšavské smlouvy při řešení hlavních obsahových úkolů rozvoje vědy z hlediska potřeb upevňování bojové pohotovosti států socialistického společenství. Je zákonitě, že jedním z požadavků naplňování tohoto principu je všestranné využívání nejnovějších poznatků sovětské vojenské vědy, včetně uplatňování vědeckých poznatků, které přinášejí tvůrčí vědecké činnosti v Sovětské armádě.

Všestranné uplatňování těchto principů ve vědeckovýzkumné činnosti vyžaduje důsledné promítnutí požadavku komunistické stranickosti do celé struktury řízení

a organizace vědeckého poznání. Tento důležitý požadavek, který byl znovu zdůrazněn na 15. zasedání ÚV KSČ, je nutné chápat v celé jeho komplexnosti a současně si uvědomovat, že má vždy konkrétní obsah podle toho, v jaké souvislosti je uplatňován. Zároveň nesmíme opomenout, že ve vědeckém poznání je nutné uplatňovat sociálně politický, světónázorově gnozeologický a morálně etický aspekt komunistické stranickosti a že pouze na základě důsledného uplatňování principu stranickosti v celkové vědeckovýzkumné činnosti můžeme zjišťovat nové zákonitosti a především vývojové tendence, které dnes vystupují do popředí v souvislosti se zaváděním vědeckého poznání do praxe.

Určujícím předpokladem prohlubování vlivu strany na celou oblast rozvoje vojenskovědecké činnosti v podmínkách naší armády je trvalá a systematická stranickopolitická práce, a to jak cestou náčelníků, tak politických orgánů a stranických organizací. Při realizaci vojenské politiky strany v oblasti vědeckovýzkumné činnosti musí stranickopolitická práce zahrnovat celou ideologickou a organizátorskou činnost strany, která je spojena s realizací vědeckovýzkumných úkolů, s uplatňováním vědeckých poznatků v řídicí a organizátorské práci štábů a v celkové vojenské činnosti, včetně uplatňování vědeckých poznatků společenskovední výzkumné činnosti.

Z hlediska způsobu uplatňování vedoucí úlohy strany v podmínkách socialistické armády se musí stranickopolitická práce promítnout do celého obsahu činnosti velitelů a náčelníků, kteří přímo řídí a nesou odpovědnost za rozvoj vědeckovýzkumné činnosti i uplatňování vědy při prohlubování bojové a politické přípravy naší armády, a zároveň se opírat o činnost politických orgánů, které přímo řídí ZO KSČ.

V této souvislosti je nutné vycházet z předpokladu, že účinnost stranickopolitické práce při realizaci perspektivních plánů rozvoje vojenskovědecké činnosti závisí na komplexním řešení praktických úkolů organizace a provádění stranickopolitické práce tohoto obsahového zaměření, včetně schopnosti velitelů, náčelníků, politických orgánů a stranických organizací účelně využívat obsahu i možnosti stranickopolitické práce jak při získávání vědeckých poznatků, tak při jejich

zavádění do konkrétních podmínek vojenské činnosti. Nelze ani přehlédnout organizační, ideové politické, morální a psychologické problémy, které se dostávají do popředí při uvádění vědeckých poznatků do praxe, a teoretickou, vojenskoodbornou připravenost těch, kteří realizují stranickopolitickou práci ve vztahu k rozvoji vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA. Tato znalost je jedním z předpokladů správné konkretizace obsahu stranickopolitické práce. Všeobecná připravenost velitelů a náčelníků k realizaci stranickopolitické práce, zaměřená na rozvoj vědeckovýzkumné činnosti, zároveň umožňuje rychlou orientaci v obsahovém zaměření jednotlivých vědeckovýzkumných úkolů, které vyplývají z plánů vědeckovýzkumné činnosti.

Především však závisí účinnost stranickopolitické práce na tom:

— Jak dalece se daří politickým orgánům realizovat správný výběr, rozmísťování a přípravu odborně kvalifikovaného stranického aktivu, který by se znalostí věci zabezpečoval trvalý vliv strany na rozvoj vědeckovýzkumné činnosti v ČSLA, a nakolik stranickopolitická práce vede k prohlubování pocitu odpovědnosti všech velitelů, náčelníků, politických pracovníků a každého komunisty za uplatňování nejnovějších poznatků vědeckovýzkumné činnosti ve vojskové praxi při upevňování bojové a politické přípravy.

— Nakolik stranickopolitická práce prohlubuje ideově teoretickou a politickou přípravu těch, kteří se přímo podílejí na rozvoji vojenskovědecké činnosti, a to jak cestou pevných forem ideové výchovy, tak

i správnou modifikací jejího obsahového zaměření. Správná modifikace může přispět k jejich ideově teoretické, metodologické i metodické připravenosti, a to nejen z hlediska potřeb vědeckého poznání, ale i z hlediska potřeby vést účinný boj proti ideově neutrální, tzv. čisté vědecké činnosti.

— V jakém rozsahu stranickopolitická práce napomáhá při zavádění získaných poznatků vědy a techniky do činnosti štábů a praxe vojsk. V této souvislosti vystupuje naléhavě do popředí i úloha a místo stranickopolitické práce při prohlubování vzájemného vztahu mezi základním a aplikovaným výzkumem a úloha

masové politické a individuální práce při výchově velitelů, náčelníků a funkcionářů štábů z hlediska potřeb jejich podílu na rozvoji vojenskovědecké práce pro potřeby praxe vojsk.

— Nakořik stranickopolitická práce přispívá k tomu, aby realizace vědeckovýzkumných úkolů při naplňování požadavků nedílné velitelské pravomoci probíhala jednoznačně na principech marxistickoleninské gnozeologie a rozhodného boje proti všem projevům subjektivismu v oblasti řízení a organizace vědeckého poznání, včetně formálnosti a nedůslednosti při naplňování Směrnic ministra národní obrany ČSSR pro vědeckou práci v ČSLA.

Významnou funkci při prohlubování vlivu strany na vědeckovýzkumnou činnost plní jednotlivá politická oddělení a ZO KSC, a zařízení a pracoviště, kde je přímo realizované vědecké poznání, tak i politická oddělení, ZO KSC a CUV KSC bojových svazků, kde jsou výsledky vojenskovědecké činnosti uplatňovány v bezprostřední vojenské praxi.

Politická oddělení vojenských škol, zařízení a pracoviště mohou svou činností a obsahovým usměrňováním stranickopolitické práce přispívat k správnému organizování a řízení vědeckého poznání, rozvoje tvůrčí činnosti a aktivity při plnění vědeckovýzkumných úkolů, včetně prosazování vysoké náročnosti na úroveň dosažených výsledků. K naplnění tohoto cíle je však nutné, aby se problematika vědeckovýzkumné činnosti plně promítla do jejich analyticko-poznávací, plánovací, řídicí, organizátorské a kontrolní činnosti. Především pak je nutné dosáhnout toho, aby se problematika vědeckého poznání stala nedílnou součástí obsahového usměrňování činnosti ZO KSC.

Trvalou pozornost je nutné při obsahovém usměrňování ZO KSC věnovat významu tvůrčího rozvoje vědeckovýzkumné činnosti. Zároveň vycházet z toho, že charakteristickým rysem tvůrčí činnosti je novost, původnost způsobu a metod řešení vědeckých problémů a že ve vědeckém poznání je nutné vždy dodržovat dialektický vztah kontinuity a diskontinuity. To znamená, že při rozvoji vědeckého poznání úroveň vědeckých poznatků musí vždy překračovat hranice dřívějšího poznání. V této souvislosti vystupuje významně do popředí i požadavek, aby stranickopolitická práce realizována jak cestou politických oddělení, tak i základních

organizací KSC, přispívala k rychlému překonávání psychologických hranic v rozvoji tvůrčího myšlení a aktivně se podílela na zevšeobecnování všeho nového, co přináší praxe uplatňováním vědeckých poznatků.

Právě stranické organizace při prohlubování vlivu strany na rozvoj vědeckého poznání musí vycházet z předpokladu, že vnitřní efektivnost vědecké tvůrčí činnosti závisí na mnoha složkách. K nejdůležitějším z nich patří taková poznávací schopnost vědeckého pracovníka, jako je jeho touha po vědění, vytýčování a řešení nových problémů, schopnost zdůvodňovat a v praxi dokazovat význam nejnovějších poznatků. Tyto schopnosti se samozřejmě projevují za předpokladu hlubokých znalostí vojenského umění, širokého operačně taktického rozhledu a zvládnutí nejnovějších metod výzkumné činnosti. To znamená, že každá ZO KSC, kde se přímo realizuje vědeckovýzkumná činnost, musí věnovat pozornost odborné vojenskému a ideově teoretickému stavu připravenosti vědeckých pracovníků.

Důležitou podmínkou efektivnosti veškeré vědecké tvůrčí činnosti jsou společenské, poznávací a motivující činitele vědeckého poznání. V této souvislosti vystupuje do popředí úloha ZO KSC při objektivním hodnocení výsledků tvůrčí činnosti, a to jak z materiálního a morálního hlediska, tak i z hlediska aktivního podílu na řešení všech problémů jak poznávacích, tak společenského charakteru, které přímo nebo zprostředkovaně motivují vědecké poznání.

Vzhledem k tomu, že těmto otázkám není vždy ze strany ZO KSC věnována odpovídající pozornost, je nutné tento problém, který je bezprostředně spjat s roz-

vojem vědeckého poznání v ČSLA, řešit poněkud šíře.

Požadavek týmového přístupu k řešení vědeckovýzkumných úkolů zákonitě vytváří předpoklady, že každý tým je složen z různých vědeckovýzkumných pracovníků. To vyžaduje, aby stranické organizace v jednotě s řešením obsahových problémů rozvoje vědeckého poznání řešily i sociálně psychologické a společenské otázky, které souvisí s dosažením odpovídající soudržnosti mezi vědeckými pracovníky různých specializací z hlediska koordinující činnosti a správného pochopení svého zařazení v pracovním týmu.

Stranické organizace nemohou ani opomíjet požadavek uplatňování marxistickoleninské metodologie ve své činnosti, neboť právě všestranná znalost marxistickoleninské metodologie umožňuje správně usměrňovat ideologická a morálně etická východiska vědeckého poznání a vytvářet gnozeologické a společenské předpoklady pro práci a morální profil vědeckého pracovníka v ČSLA.

Mimořádně důležitou úlohu má ZO KSČ při upevňování mezilidských vztahů, zejména pak při řešení výzkumných úkolů interdisciplinárního charakteru. Přitom vystupují do popředí takové formy a metody práce ZO KSČ, které vedou ke zvýšení náročnosti vnitřní opozitury v duchu uplatňování zásad stranické kritiky a sebekritiky včetně toho, aby se kritika stala prostředkem rozvoje pozitivních mezilidských vztahů a přispívala k rozvoji aktivity a iniciativy při řešení vědeckovýzkumných úkolů.

Čím dále tím významnější úlohu při prohlubování vlivu strany na vědeckovýzkumnou činnost v ČSLA z hlediska požadované efektivity plní jednotlivá politická oddělení bojových svazků a ZO KSČ štábů bojových útvarů a svazků. Jak zdůraznilo 15. zasedání ÚV KSČ, „...celková efektivnost vědy závisí nejenom na kvalitě poznatků, ale i na schopnosti explanačních sfér nové poznatky využít. Efektivnost vědy má proto dvě stránky. Jedna je efektivnost vnitřní, účinnost vlastního rozvoje vědy, která je charakterizována vztahem mezi vynaloženými silami a prostředky a rozsahem a kvalitou produkováných výsledků výzkumu. Druhou strán-

kou je vnější efektivnost, představující vztah mezi objemem a úrovní informací v oblasti vědy a velikostí jejich přínosů v jednotlivých oblastech společenské praxe.“ (Rudá právo, 29. března 1980.)

K tomu, aby stranickopolitická práce naplňovala požadavky na efektivnost vědy v podmínkách naší armády, vystupuje významně do popředí promítnutí této problematiky do náplně obsahu činnosti politických oddělení bojových svazků. Vycházíme-li z těchto požadavků „Směrnic pro práci politických orgánů v ČSLA“, které zdůrazňují, že politická oddělení musí „Spolu s velitelem usilovat o to, aby SPp pomáhala formovat politické, morální, psychické a bojové vlastnosti příslušníků armády a jejich uvědomělý vztah k úkolům bojové pohotovosti...“, pak nám jasně vyplývá význam politického oddělení při uplatňování výsledků poznání v praxi vojsk.

Analýza obsahu činnosti politického oddělení z hlediska prohlubování vlivu strany na otázky bojové a politické přípravy a výzkum ZO KSČ štábů útvarů v ČSLA však potvrzuje, že právě v této oblasti je stále celá řada rezerv a možností. Jde především o mobilizaci všech příslušníků svazku k rozvoji tvrdého přístupu při uplatňování nejnovějších poznatků vědy a vědeckovýzkumné činnosti při řešení otázek bojové a politické přípravy. Zvýšenou pozornost je nutné věnovat prohlubování zájmu i uplatňování výsledků vědeckovýzkumné činnosti ze strany ZO KSČ štábů a CÚV KSČ, včetně celého stranickopolitického aparátu u svazku, který v daleko větší míře by se měl podílet na vytváření podmínek pro uplatňování nových vědeckých poznatků.

Závěrem zdůrazňuji, že má-li být rozvoj vědeckovýzkumné činnosti v podmínkách naší armády efektivní, musí se v oblasti řízení a organizace vědeckého poznání, včetně uplatňování vědeckých poznatků ve vojskové praxi, důsledně uplatňovat úzká spolupráce velitelů a náčelníků s politickými orgány a stranickými organizacemi. Jedine v jednotném a družném úsilí, pomocí účinné a pravidelné stranickopolitické práce, bude se neustále prohlubovat vliv strany i na celý rozvoj vědeckovýzkumné činnosti.

Vojenskopolitické prognózování

Současná etapa světového vývoje je charakterizována na jedné straně dalšími úspěchy pokrokových revolučních sil, na druhé straně je pro ni příznačné zvýšené úsilí reakčních sil v čele se Spojenými státy americkými o zastavení procesu zmírňování mezinárodního napětí. Tyto síly usilují o návrat ke studené válce a netají se válečnými přípravami proti socialistickým a ostatním pokrokovým silám ve světě.

V Deklaraci členských států Varšavské smlouvy z 15. května 1980 se konstatuje se znepokojením, že „v současnosti se mezinárodní situace ještě zkomplikovala, že značně vzrostlo ohrožení míru a uvolňování. Je to důsledek další aktivizace imperialistické politiky síly, konfrontace, hegemonismu a nahromadění nevyřešených mezinárodních otázek. Imperialistické kruhy, které tuto politiku provádějí, otevřeně porušují nezávislost a svrchovanost států, vměšují se do jejich vnitřních záležitostí.“ (Deklarace členských států Varšavské smlouvy, Rudé právo z 16. května 1980, s. 2.)

Za této situace vzrůstá význam vojenskopolitického prognózování. Na základě hluboké analýzy vývojových perspektiv vojenství, vnitřní a zahraniční politiky imperialistických zemí a mezinárodních vztahů je potřebné vypracovat prognózy budoucí vojenskopolitické situace a s ní související možnosti buď zabránění válce, nebo možnosti vzniku této války, jejího charakteru a průběhu.

K tomu je však nutné stále hlouběji rozpracovávat vědecké základy vojenskopolitického prognózování. Má-li být vojenskopolitické prognózování skutečně vědecké, musí vycházet z marxismu-leninismu, vědeckého učení dělnické třídy, které uznává možnost vědeckého předvídání

společenských jevů a procesů. Nejobecnějším teoretickým a metodologickým základem marxismu-leninismu je marxisticko-leninská filozofie. Respektování kategorií, principů a zákonů dialektického a historického materialismu je předpokladem vědeckosti vojenskopolitického prognózování. Na potřebu a nutnost rozpracovat filozofické aspekty předvídání upozorňuje v současnosti řada autorů. Rozpracování odkazu klasiků marxismu-leninismu a jeho využití pro tvorbu základů prognostiky by si vyžádala speciální studie, vypracovaná týmem odborníků jednotlivých součástí marxismu-leninismu.

Cílem článku je proto přispět pouze z filozofických aspektů k vymezení předmětu vojenskopolitického prognózování a ukázat význam tohoto druhu prognózování v současné etapě světového vývoje. Vymezení předmětu vojenskopolitického prognózování, znalost a respektování obecných metodologických principů materialistické dialektiky a specifických principů prognostických a jejich aplikace v procesu prognózování je předpokladem jeho skutečné vědeckosti, je zárukou před fatalismem, subjektivismem, voluntarismem a iluzemi o budoucnosti.

Vojenskopolitické prognózování je součástí sociálního prognózování. Sociálním prognózováním rozumíme prognózování jevů a procesů společenského života, na rozdíl od prognózování přírodních jevů a procesů. Sovětský autor Bestuzev-Lada člení např. sociální prognózování do sedmi základních oblastí. Jako jednu z oblastí sociálního prognózování vyčleňuje vojenskopolitické prognózování.

Vojenskopolitické prognózování je velmi úzce spjata s ostatními oblastmi sociálního prognózování, především s oblastí sociálně ekonomického a vědeckotechnického

kého prognózování. Prognostická činnost ve vojensktví je neodlučnĕ spjata s politikou. Je v mnoha směrech jejím logickým pokračováním a tvoří s ní jediný vojenskopolitický komplex.

Na úzkou souvislost prognózování ve vojensktví s prognózování v oblasti politické a dalších oblastech praktické činnosti upozorňují rovněž autoři Čujev a Michajlov. Uvádĕjí, že nelze prognózovat perspektivy vývoje vojensktví odtrženĕ od prognózování perspektiv rozvoje vědy a techniky, ekonomiky, mezinárodních vztahů, počtu a složení obyvatelstva atd. Dialektická souvislost prognózování ve vojensktví, prognózování politické situace, ekonomiky a rozvoje vědy a techniky svědčí o vzájemném působení těchto jednotlivých oblastí a současnĕ naznačuje, že vojenskopolitické prognózování zaujímá v tomto systému ústřední místo, neboť je velmi úzce spjato právě s oblastí politickou.

Válka je v marxisticko-leninské teorii chápána jako pokračování politiky prostředky ozbrojeného násilí za prosazení politických cílů, vyjadřujících v podstatĕ ekonomické, materiální zájmy těchto tříd. V. I. Lenin, jak známo, zformuloval klasickou definici války jako pokračování politiky tříd a států prostředky ozbrojeného násilí. „Základní poučka dialektiky ... aplikovaná na válku, konstatuje, že válka je prostĕ pokračování politiky jinými (totiž násilnými) prostředky. Je to formulace Clausewitzĕ, významného vojenského historika... A stejnĕ bylo vĕdy hledisko Marxe a Engelse, kteří považovali každou válku za pokračování politiky určitých, zainteresovaných mocností — a různých tříd v nich — v určité době.“ [Lenin V. I.: Spisy, sv. 21, SNPL, Praha 1957, s. 217.] Nebudu rozebírat odlišné pojetí politiky klasiků marxismu-leninismu a u Clausewitzĕ, neboť se domnívám, že je dostatečně známé a přesahovalo by rámec tohoto článku.

Závĕry klasiků marxismu-leninismu o původu, podstatĕ a příčinách války a především o vztahu války a politiky mají velký metodologický význam pro vojenskopolitické prognózování. Umožňují na základĕ analýzy tendencí politického vývoje, vývoje vnitřní i zahraniční politiky imperialistických zemí (v současné době však např. i reakční politiky Číny) předvídat vznik války samotné a ozbrojeného zápasu jako prostředku k dosažení politických cílů války, jejich průběh a výsledek. Analýza politiky, vedoucí ke vzniku války umožňuje předvídat vznik války, neboť každá válka je nerozlučnĕ spjata s předchozí politikou. Válku vĕdy připravila politika určitých tříd, kterou sledo-

valy a uplatňovaly již v předválečném období.

V. I. Lenin, když analyzoval první světovou válku napsal, že „musíme vzít celou politiku celého systému evropských států v jejich hospodářských a politických vzájemných vztazích, abychom pochopili, jak z tohoto systému neodvratnĕ a nezbytnĕ vyplynula nynĕjší válka.“ [Lenin V. I.: Spisy, sv. 24, SNPL, Praha 1956, s. 399.]

Při vojenskopolitickém prognózování je nutnĕ respektovat dialektickomaterialistický princip vývoje. Metodologický význam tohoto principu pro vojenskopolitické prognózování spočívá nejen v tom, že umožňuje předvídat na základĕ pozorované cykličnosti, opakovatelnosti ve vývoji, ale i v tom, že na základĕ včasného objevení zárodků nového a jejích správného zhodnocení pro budoucí vývoj umožňuje předvídat budoucnost takového jevu, s nímž jsme se dosud nestĕtli, který se ještĕ neopakoval, nebo téměř neopakoval. Je třeba současnĕ zdůraznit, že novĕ podstatné jevy v politické situaci nebo v oblasti vojensktví mohou být z počátku kvantitativnĕ bezvýznamné, po určitou dobu dokonce „slabší“ než starĕ. Novĕ může být po svĕm objevení chápáno jako nahodilé. Při svĕm vzniku může vystupovat často ve starĕ formĕ, může se uchylovat k napodobování nového (zejména tuší-li svůj zánik); to vše ztěžuje jeho předvídaní.

Na XXV. sjezdu KSSS byl zdůrazněn význam zkoumání dalších tendencí svĕtového vývoje slovy: „Stále více stoupá význam vědeckého výzkumu stĕžejních problémů svĕtového vývoje a mezinárodních vztahů, revolučního procesu vzájemného působení a jednoty jeho různých proudů, vztahů mezi bojem za demokracii a bojem za socialismus, soupeření sil v hlavní otázce současnosti — v otázce války a míru.“ [XXV. sjezd KSSS, Svoboda, Praha 1977, s. 66—67.]

Na XXV. sjezdu KSSS byla hluboce analyzována současná situace ve svĕtĕ a vytyčeny úkoly pro mezinárodní činnost KSSS. Příkladem vědecké analýzy a předvídaní v mezinárodních vztazích je politika Sovĕtského svazu vůči Čínské lidové republice. Na XXV. sjezdu KSSS byla analyzována hloubka a důsledky zmĕn v Čínĕ a správnĕ předpovězeny tendence jejích dalšího vývoje. Soudruh Brežněv na XXV. sjezdu zdůraznil: „Nyní už nestačí říci, že maoistická ideologie a politika jsou neslučitelné s marxisticko-leninským učením. Maoistická ideologie a politika jsou totiž marxisticko-leninskému učení přímo nepřátelské.“ [Tamtĕž, s. 12.] Nej-

vyšší sovětské představiteli i po XXV. sjezdu KSSS nejednou upozorňovali na agresivní a hegemonistické cíle Pekingu, na možnost, že rozpoutá válku vůči některým zemím asijského kontinentu. Politika maolistického vedení Číny, která stojí otevřeně na protilidových, reakčních pozicích, vyústila v roce 1979 v agresí vůči suverénnímu — nezávislému socialistickému státu — Vietnamské socialistické republice. Tím potvrdila hodnocení a závěry XXV. sjezdu KSSS. Napadení socialistického Vietnamu Čínou potvrdilo sovětské hodnocení, podle něhož je Čína novým a zvláště nebezpečným faktorem vývoje mezinárodních vztahů, vývoje světové politiky.

V průběhu přípravy i vedení války existuje dialektická jednotná vnitřní a zahraniční politika. V. I. Lenin dospěl k závěru, že „válka je odrazem vnitřní politiky, kterou tato země vedla před válkou.“ (Lenin V. I.: Spisy, sv. 30, SNPL, Praha 1955, s. 147.) Vnitřní politika bezprostředně vyjadřuje a hájí ekonomické sociální zájmy vládnoucí třídy a má proto velký vliv na charakter a obsah zahraniční politiky. Tím ovšem nepopíráme, že například v přípravě nebo v průběhu války může mít zahraniční politika vůči vnitřní vedoucí úlohu.

Horečné zbrojení a přípravy hlavních imperialistických zemí k nové válce jsou výrazem reakční třídní podstaty vnitřní politiky imperialistických zemí v čele s USA, která se promítá do jejich zahraniční politiky a ovlivňuje celý systém mezinárodních vztahů. Jak uvedl L. I. Brežněv, „úmyslné zostření mezinárodní situace způsobené americkým imperialismem je výrazem jeho nespokojenosti s upevněním pozic socialismu, s rozmachem národně osvobozenického hnutí a s upevněním sil bojujících za uvolnění a za mír.“ (Sovětský svaz nic neodradí od mírové politiky, Rudé právo 14. ledna 1980, s. 6.)

V důsledku změn v poměru sil ve prospěch socialismu je pro imperialismus stále nebezpečnější a riskantnější rozpoutání světové války. Proto věnují imperialistické země pozornost jiným formám ozbrojeného násilí. Uchylojí se k lokálním válkám, demonstracím síly, vojenskému vydrátání, používání žoldnéřských armád svých partnerů v rámci vojenskopolitických koalic apod. Jenom USA použily od roku 1945 ve dvěstě patnácti případech ozbrojených sil k podpoře svých zahraničně politických akcí.

V procesu vědeckého vojenskopolitického prognózování je nutné stanovit správně vztah podstatných a nepodstatných, hlavních a druhořadých, průvodních

vnitřních i vnějších faktorů, které mají vliv na vznik nových rysů v rozvoji vojenskosti, na utváření vojenskopolitické situace a na vznik války. Velkou úlohu v umění předvídat má schopnost nalézt hlavní články v řetězu složitých politických a vojenských událostí. „Je třeba umět“, napsal V. I. Lenin, „najít v každé zvláštní situaci onen zvláštní článek řetězu, který je třeba vši silou uchopit, aby se dal udržet celý řetěz a aby se dal důkladně připravit přechod k dalšímu článku.“ (Lenin V. I.: Spisy, sv. 27, SNPL, Praha 1955, s. 269.)

O hlavním článku je třeba uvažovat z hlediska časového i prostoru. Například hlavním článkem, který výrazně ovlivňuje mezinárodní vztahy, mohou být v určité etapě meziimperialistické rozpory mezi dvěma zeměmi nebo skupinami (koalicemi) zemí, v jiné etapě mohou mít rozhodující vliv na mezinárodní vývoj vztahy mezi Sovětským svazem a Spojenými státy jako nejvýznamnějšími představiteli dvou tříd — protikladných společenských soustav.

Za hlavní článek z hlediska prostoru (odhlédneme-li od ostatních aspektů) můžeme považovat především oblast Blízkého východu a na počátku osmdesátých let je to oblast Perského zálivu a Blízkého východu.

Při stanovení hlavního článku v procesu vojenskopolitického prognózování můžeme úspěšně využívat metody scénářů. Prognostická metoda, založená na scénářích, vznikla při analýze a výzkumu potenciálních vojenských a politických (diplomatických) krizí. Cílem scénáře v procesu vojenskopolitického prognózování není dojit pomocí „žebříčku“ události ke konečné prognóze budoucnosti, i když ta z něho formálně vyplývá. Cílem scénáře ve vojenskopolitickém prognózování je spíše určit kritické události, rozhodující okamžiky vývoje, „uzlové body“, ve kterých je třeba učinit zásadní rozhodnutí představitelů politického vedení státu a velení armády.

Ze zjištění dialektické spjatosti války, vnitřní a zahraniční politiky tříd a států, ze souvislosti ozbrojeného zápasu jako hlavní formy vedení války a ostatních forem násilí vyplývá metodologický závěr, že při předvídaní vzniku a průběhu války nemůžeme zkoumat válku izolovaně od politiky a ozbrojený zápas od akcí ekonomického, ideologického a diplomatického charakteru.

Zkoumání dialektické spjatosti mezi

válkou, politikou a ozbrojeným zápasem a jinými formami násilí má metodologický význam i při vymezení objektu a předmětu vojenskopolitického prognózování.

Vymezení objektu a předmětu vojenskopolitického prognózování úzce souvisí se sociálním obsahem války, k němuž patří politické a ekonomické cíle, činnost směřující k realizaci těchto cílů včetně ekonomické činnosti, vojenskopolitická činnost prostřednictvím ozbrojeného násilí a ideologická činnost. Sociální obsah války zahrnuje tedy cílevědomou činnost bojujících stran v celé její mnohotvárnosti a vzájemných souvislostech. Nejvýznamnější složkou sociálního obsahu války je její politický obsah (politické cíle a jejich realizace), neboť na uskutečnění politických cílů závisí koneckonců i dosažení ekonomických a ideologických cílů války. V této souvislosti V. I. Lenin upozorňoval: „Z marxistického hlediska je nutné v každém jednotlivém případě, pro každou válku zvlášť určit její politický obsah.“ (Lenin V. I.: Spisy, sv. 23, SNPL, Praha 1957, s. 206.)

Od jiných společenských procesů se válka liší svou kvalitativní zvláštností — že je pokračováním politiky států, tříd, národů násilnými prostředky. Její podstata se projevuje nedílnou jednotou politických cílů a prostředků, jimiž se jich dosahuje. Obsah války má sociálně politickou a vojenskotechnickou stránku.

Sociálně politická stránka obsahu války vyjadřuje její politické cíle, vliv na společenský vývoj a rozpory, jejichž nejkrasším prostředkem řešení je daná válka. Vojenskotechnická stránka obsahu války vyjadřuje její rozsah, používané prostředky ozbrojeného zápasu, způsoby vedení válečné činnosti.

Obsahu války je adekvátní i objekt vojenskopolitického prognózování. Objekt vojenskopolitického prognózování je válka jako společenskohistorický jev a jeho zvláštní stav společnosti a ozbrojený zápas jako hlavní prostředek k dosažení politických cílů války a armáda jako základní nástroj k jejímu vedení.

Rozlišení války jako společenskohistorického jevu a ozbrojeného zápasu jako jejího základního prostředku umožňuje rozlišovat dva základní typy prognóz.

Za prvé jsou to prognózy vojenskopolitické, které dávají odpověď na otázku, za jakých podmínek může válka vzniknout, za jakých podmínek je možná, nutná nebo nevyhnutelná, nebo za jakých podmínek může být válka odvrácena nebo dokonce vyloučena ze života společnosti. Prognózy tohoto typu dávají odpo-

věd na pravděpodobný vznik, charakter, průběh a důsledky různých typů válek. Vojenskopolitické prognózy vyplývají z analýzy zákonitostí společenského vývoje a poměru sil v dané epoše a vývoje vojenskopolitické situace, vnitřní a zahraniční politiky a systému mezinárodních vztahů. Pro praxi je nutné předvídat i moment zahájení války, neboť za existence zbraní obrovské ničivosti a prakticky neomezeného dosahu by mohl faktor překvapení sehrát značnou roli. Prognózy tohoto druhu mají filozoficko-sociologický charakter a přesahují samotný rámec vojenské vědy. Jsou formulovány v socialistických zemích na úrovni nejvyšších stranických a státních orgánů a patří k základům vnitřní a zahraniční politiky zemí socialistického společenství.

Za druhé jsou to prognózy vojenskovo-vedecké, které se týkají budoucího ozbrojeného zápasu, jeho průběhu a trvání. Zkoumají charakter, průběh, délku trvání ozbrojeného zápasu, činnost ozbrojených sil nepřítelů i vlastních, morálně politické a bojové kvality vlastních a nepřátelských vojsk, vývoje trendy a perspektivy strategie, operačního umění a taktiky, kvalitativních a kvantitativních stránek prostředků vedení ozbrojeného zápasu apod. Vojenskovo-vedecké prognózy jsou konkretizovány v základních současech vojenského umění — strategii, operačním uměním a taktice. Prognózy tohoto druhu řeší vojenští odborníci a jsou nutné pro správnou orientaci výstavby ozbrojených sil, jejich výcvik a výchovu, materiální vybavení a soudobou techniku a podobně.

Mezi vojenskopolitickými a vojenskovo-vedeckými prognózami existuje dialektická jednotka. Vojenskovo-vedecké prognózy vycházejí z vojenskopolitických a v průběhu vedení ozbrojeného zápasu je dále rozvíjejí. Vojenskopolitické prognózy zase naopak vycházejí z poznatků vojenské vědy, z dosaženého stupně rozvoje vojenství.

Válku a ozbrojený zápas jako objekt poznání zkoumá řada vědních disciplín. Každá z nich zkoumá pouze některé její stránky. Minulostí válek a armád se zabývají např. dějiny válek a vojenského umění, válkou a armádou se zabývá marxisticko-leninské učení o válce a armádě, válečná ekonomie, vojenská psychologie a pedagogika aj. Specifičnost vojenských prognostik je dána tím, že pokud jde o válku (a politiku k ní vedoucí) a ozbrojený zápas, zkoumá budoucnost, to je budoucí vojenskopolitickou situaci a válku jako zvláštní stav společnosti.

Proto je z metodologického hlediska

důležité rozlišovat mezi objektem a předmětem vojenskopolitického prognózování. Předmět vojenskopolitického prognózování, jeho struktura a obsah jsou konečnými podmíněny objektem. Předmět je však na rozdíl od objektu formován subjektem. Předmětem vědeckého prognózování ve vojenství je široký okruh otázek. Můžeme mezi ně zahrnout: prognózování vojenskopolitické situace, strategických, operačních a taktických otázek spojených s budoucností, prognózování úrovně zbraní, vývoje a možnosti použití nových druhů zbraní a jejich ničivosti, početnosti, připravenosti, morálně politických vlastností vlastních vojsk a nepřítelů prognózování strategických a operačně taktických plánů nepřítelů aj.

Předmětem vědeckého prognózování ve vojenství je tedy zkoumání budoucí vojenskopolitické situace, charakteru budoucí války, morálně politických a bojových vlastností vojsk vlastních i nepřítelů, vývojových trendů a perspektiv strategie, operačního umění a taktiky, kvalitativních a kvantitativních charakteristik prostředků vedení ozbrojeného zápasu, vývojových možností a perspektiv vojenské ekonomiky.

Z dialektické jednoty a vzájemného působení války a politiky vyplývá význam vojenskopolitického prognózování a jeho předmět.

Předmětem vojenskopolitického prognózování je budoucí vojenskopolitická situace a s ní související možnost vzniku války (nebo zabránění válce) a charakter této války samotné. Vojenskopolitické prognózování se zabývá vojenskou politikou států a koalic, vojenskopolitickou situací ve světě a v jeho jednotlivých částech a pravděpodobnými tendencemi jejího vývoje, činnosti a cíli reakčních sil v kapitalistických zemích, analýzou konfliktních situací, které mohou vést ke zvyšování mezinárodního napětí, vzniku válečných ohnisků, krizovým situacím, lokálními válkami i válce světové.

Výsledky vojenskopolitického prognózování jsou využívány při vypracování doporučení, která se týkají cílů a úkolů vojenské politiky socialistického státu, jeho vojenské doktríny, programu výstavby ozbrojených sil a vypracování strategických a operačních plánů.

Význam vojenskopolitického prognózování v současnosti nebývá vzrostl. Zkušenosti posledních třiceti pěti let ukazují, že značné nebezpečí vzniku případné třetí světové války spočívá ve zpočátku nevětších vojenských akcích a lokálních válkách, které však mohou postupně přerůst ve válku globálního charakteru. Aby

se zabránilo nežádoucímu vývoji vojenskopolitických událostí a mohla být včas vůči agresorovi přijata účinná opatření, je třeba předem stanovit stupeň nebezpečnosti daného vojenského konfliktu, dané lokální války a předem rovněž zvážit důsledky (bezprostřední i dlouhodobé) vlastních opatření.

V této souvislosti roste význam prognóz budoucích vojenskopolitických situací. Pomocí prognostických metod můžeme předvídat nejen vývoj vojenskopolitických situací, ale i pravděpodobný průběh vojenských akcí, lokálních válek a jejich vojenskopolitických důsledků v různých částech světa. Vojenskopolitické prognózy ovlivňují současně i vojenskovědecké prognózy a rozvoj vojenské vědy. V současnosti má mimořádný význam přesnost předvídání charakteru budoucí války a ozbrojeného zápasu jako prostředku jejího vedení a objektivní pravdivost z toho vyplývajících teoretických a praktických závěrů. V období dlouhotrvajících válek minulosti mohly válčící strany odstraňovat v průběhu vedení války nedostatky a chybné závěry ve vojenské teorii vytvořené před válkou. V současné době by bylo krajně nebezpečné spoléhat na něco podobného. Vojenská teorie musí být vypracována z hlediska potřeb vedení nikoliv „současné“, ale budoucí války a zaváděna do praxe přípravy ozbrojených sil před zahájením válečné činnosti.

Tyto otázky jsou zvláště aktuální v současnosti, a na počátku osmdesátých let, v souvislosti s výrazným zhoršením mezinárodní vojenskopolitické situace, kdy „Proti uvolňování“, jak uvedl soudruh Brežněv, „... jsou... vlivné síly, které přímo či nepřímo v kapitalistických zemích připravují válku.“ (Brežněv L. I.: Důsledně cestou míru, Rudé právo 23. února 1980, s. 7.) Tato skutečnost determinuje: postavení a úkoly naší armády. Současná vojenskopolitická situace v Evropě a naše místo na západní výspě socialistického společenství nám přikazují stát bděle na stráž vymožeností socialismu a nepřetržitou bojovou pohotovost čelit jakýmkoli agresivním snahám našich imperialistických třídních nepřátel.

Aby Československá lidová armáda mohla splnit své úkoly v rámci Varšavské smlouvy, je nutné neustále upevňovat její bojovou připravenost a bojovou pohotovost, budovat ji jako moderní soudobou armádu, zabezpečit vysokou úroveň morálně politické a psychologické přípravy jejích příslušníků a rozvíjet vojenskou vědu ve všech jejích součástech. A vojenskopolitické prognózování k nim bezesporu patří.

Úloha a miesto socialistického súťaženia pri mobilizácii tvorivých síl vojakov a vojenských kolektívov

V súčasnom období narastania zložitosti plnenia úloh výchovy a výcviku vojakov v ČSLA vystupuje stále viac do popredia úloha širšieho ovplyvňovania uvedomelej aktivity a iniciatívy, mobilizácie všetkých tvorivých síl jednotlivcov aj celých kolektívov, širokým využívaním socialistického súťaženia. Ako bolo zdôraznené ministrom národnej obrany ČSSR, armádnym generálom Martinom Dzúrom na celozákladnej ideologickej konferencii 24. 3. 1980, „Celkové výsledky minulého výcvikového roku i skúsenosti zo zimného výcvikového obdobia, svedčia o pozitívnom vývoji na mnohých úsekoch činnosti ČSLA. Významnou mierou sa na tom podieľa rozvoj socialistického súťaženia, ktoré má bohaté tradície v celej našej armáde. Stalo sa dôležitou metódou pracovnej a mravnej výchovy vojakov, ktorú využívame pri upevňovaní ich morálno-politických vlastností.“

Proces rozvíjania socialistického súťaženia, ako proces mobilizácie tvorivých síl vojakov a vojenských kolektívov je úzko spätý s celým procesom komunistickej výchovy vojakov, spolu s ním sa významne zúčastňuje na utváraní osobnosti vojaka — obrancu a budovateľa socialis-

tickej vlasti a na stmieľovaní vojenských kolektívov, v ktorých komunistická ideológia zameraná, spolu so súdružskými vzťahmi vzájomnej zodpovednosti, úcty a dôvery, spolu s uvedomelou činnosťou umocňujú tvorivú aktivitu jednotlivcov. Ako poznamenal K. Marx: „...sám spoločenský kontakt vyvoláva súťaživosť a zvláštne povzbudenie životnej energie.“ [Marx, K.: Kapitál I. Praha 1953, s. 351.] V procese socialistického súťaženia sa výrazne upevňuje jednota celospoločenských a individuálnych záujmov všetkých príslušníkov vojenského kolektívu. Preto je potrebné považovať socialistické súťaženie, ako prejav aktívneho, uvedomeleho prístupu vojakov k plneniu úloh vojenskej služby za neoddeliteľnú súčasť výchovy a výcviku.

Skúsenosti z jednotiek a útvarov potvrdzujú veľký význam a nezastupiteľné miesto socialistickej súťaže v tomto procese. Tam, kde sa uzatvárajú hodnotné kolektívne a individuálne záväzky, býva zrejmy aj rapidný pokles negatívnych javov v oblasti morálno-politického stavu, organizovanosti, disciplíny, ktoré do vtedy nebolo možné prekonávať žiadnymi inými prostriedkami a metódami. Ako ho-

lo zdôraznené na 15. zasadaní ÚV KSČ, „Prax potvrdzuje, že všade, kde nie je súťaženie formálne, kde pôsobí ako účinný nástroj zvyšovania výroby, je súčasne aj dôležitým prostriedkom výchovnej činnosti.“ (Zasadanie Ústredného výboru Komunistickej strany Československa v dňoch 25. a 26. marca 1980. Bratislava, Pravda 1980, s. 13.)

Pod vplyvom socialistického súťaženia v ČSĽA sa spravidla rýchlo zlepšujú vzájomné vzťahy medzi veliteľmi a podriadenými, medzi staršími a mladšími vojakmi, upevňuje sa disciplína a organizovanosť, rastie stmelenosť vojenských kolektívov, súťažiacich o získanie alebo udržanie titulu „Vzorný kolektív“. Viac miesta v nich nachádza súdružská kritika a sebakritika, znižuje sa priestor pre faľošné kamarátstvo a posilňuje sa snaha navzájom si pomáhať, ktorá sa prejavuje napríklad rozmachom hnutia 1 + 1 a 1 + 2, prehlbuje sa snaha starších vojakov prispievať svojimi skúsenosťami v prospech celého kolektívu. Súdružská pomoc a zdravá vnútrokolektívna atmosféra pomáhajú súťažiacim vyvíjať potrebnú aktivitu, vôľové úsilie a snahu prekonať seba samého pri plnení svojho záväzku.

V. I. Lenin ukazoval, že socialistická súťaž je metódou hospodárskej výstavby socializmu a zároveň veľmi dôležitou formou medziľudských vzťahov. Z morálneho a etického hľadiska je socialistická súťaž predovšetkým formou súdružskej spolupráce ľudí. Kolektív vojenskej jednotky alebo útvaru je schopný uskutočňovať náročnú a systematickú kontrolu plnenia prijatých záväzkov a kritérií socialistickej súťaže jednotlivých svojich príslušníkov a to kontrolu často účinnjšiu než veliteľ, náčelník, alebo ním vytvorené orgány. Predovšetkým dbá na to, aby sa nesúťažilo len prostým plnením zvyšajúcich povinností. „Poslaním záväzkov je oveľa viac, než púhe plnenie povinností, ich zmyslom je usmerňovať úsilie ľudí na prekonávanie stanovených noriem a pri ich plnení poskytovať pomoc mladším, menej skúseným vojakom. Úlohou socialistického súťaženia je **mobilizovať vojakov** na dosiahnutie maximálnych ukazateľov v ich práci, prispievať k formovaniu ich ideového presvedčenia, pomáhať smerovať vojenských kolektívov, upevňovať ozvušenie náročnosti a dôsledného dodržiavania zásad komunistickej morálky“ — zdôrazňuje náčelník Hlavnjej politickej správy Sovietskej armády A. A. Jepišev.

V obsahovom zameraní socialistického súťaženia v ČSĽA, ktoré vychádza z Rozkazu ministra národnej obrany ČSSR pre

prípravu vojsk vo výcvikovom roku, je preto z hľadiska špecifiky rôznych útvarov a zariadení položený dôraz na zvyšovanie ideovej pripravenosti, morálno-politických a morálno-bojových vlastností vojakov, na vysokú úroveň plnenia výcvikových noriem, efektívne využívanie času, vymedzeného na výcvik, zvládnutie, využívanie a hospodárnu prevádzku zbraní a bojovej techniky.

Za jednu z hlavných príčin toho, že socialistické súťaženie neplní všade svoje poslanie pri mobilizácii tvorivých síl vojakov a vojenských kolektívov, možno označiť formalizmus. Formalizmus v socialistickej súťaži chápeme ako negáciu dynamického rozvoja aktivity vojakov, zamieňanie každodennej výchovnej a organizátorskej práce s ľudmi vonkajšou okázalosťou a halasom, hromadením všetkých údajov a informácií a ťažkopádny formami hodnotenia. Formalizmus vyklieštuje zo súťaženia živý obsah a znižuje tvorivú aktivitu vojakov.

Nerešpektovanie dialektickej jednoty kvantitatívnych a kvalitatívnych ukazateľov vedie k zľahčovaniu podmienok súťaže, k znižovaniu náročnosti úloh a hodnotenia ich plnenia. Socialistickú súťaž treba hodnotiť náročne, objektívne a pravidelne, na tomto hodnotení sa popri veliteľoch aktívne zúčastňujú politické orgány, politickí pracovníci, organizácie KSČ a SZM. Pri vyhodnocovaní výsledkov socialistickej súťaže je nevyhnutné zohľadňovať nielen stupeň naplnenia exaktne merateľných kritérií, ako napríklad počet brigádnických hodín, počet darcov krvi, atď., ale tiež kritériá, ktorých stupeň naplnenia je možné posúdiť len empiricky. Sem môžeme zaradiť napríklad ideovo-politické a morálne ciele — plnenie patrónovaných zmlúv, rast kvalifikácie, výmenu skúseností s družobnými jednotkami Sovietskej armády a pod.

Formalizmus v svojich dôsledkoch vedie v socialistickom súťažení k narušeniu vzťahov k proklamovaným cieľom a hodnotám, ku ktorým je zamerané, a tiež k tým, ktorí sú za takýto formálny charakter súťaženia zodpovední. Formalizmus v socialistickom súťažení je jednou z hlavných príčin utvárania vzťahov nedôvery, nevšímavosti medzi veliteľom a podriadenými, nezdravého pesimizmu a porazenectva pri plnení náročných úloh.

Jednou z významných možností, ako zamedziť vzniku a prejavom formalizmu v socialistickom súťažení je tvorivé využívanie všetkých jeho rozmanitých foriem, od organizovania krátkodobých súťaží až po dlhodobú socialistickú súťaž, ktorej

cieľom je získanie titulu Vzorný vojak a Vzorná jednotka. Krátkodobé súťaže sú jedným z najúčinnějších prostriedkov, ktorými môže v krátkom čase výrazne zvýšiť jednak stupeň zvládnutia jednotlivých prvkov bojovej činnosti v predmetoch bojovej a politickej prípravy, ale tiež stupeň smelosti vojenského kolektívu.

Skúsenosti z praxe ukazujú, že krátkodobá súťaž je uplatniteľná takmer vo všetkých oblastiach života vojenskej jednotky — musí byť však dôkladne pripravená. Veliteľ si najprv musí ujasniť cieľ, ktorý chce prostredníctvom súťaže dosiahnuť, podľa cieľa voľiť zodpovedajúce formy, metódy a prostriedky na jej uskutočnenie a čo je veľmi dôležité, musí si získať podporu celého kolektívu, podnietiť medzi podriadenými záujem o oblasť, v ktorej je súťaž organizovaná, chuť do súťaženia. Kde sa nepodariť získať väčšinu príslušníkov jednotky a súťaženie sa stane záležitosťou úzkeho okruhu záujemcov — spravidla najlepších vojakov v danom odbore a členov rotného aktívu, tam súťaž nebude plniť svoju úlohu, nebude pôsobiť aktivizujúco. Krátkodobé súťaže treba organizovať systematicky, tak aby tvorili súčasť širšie koncipovanej dlhodobej socialistickej súťaže, zabezpečiť ich vzájomnú súvislosť a podmienenosť, dodržiavanie zásad postupnosti a zvyšovania náročnosti úloh, aby ich plnením sa neprestajne rozvíjala aktivita a iniciatíva všetkých príslušníkov vojenského kolektívu, pričom táto aktivita by mala logicky vrcholiť ku koncu výcvikového obdobia, keď jednotka plní najdôležitejšie a najzodpovednejšie úlohy. Pri správnej organizácii socialistickej súťaže zblížuje ľudí, napomáha utvárať v nich kolektívnosť, zodpovednosť, tvorivosť a vytvára možnosti pre realizáciu princípů — „jeden za všetkých — všetci za jedného“ — v praxi.

Z výchovnej praxe známe, že pôsobenie veliteľa jednotky býva spravidla zamerané na prácu s aktívom, čiže najvyššími príslušníkmi a na prácu s najslabšími príslušníkmi kolektívu, na ich prevýchovu. Výchovnej pozornosti však uniká tzv. „stred“, teda vojaci, ktorí vo všeobecnosti nedosahujú ani výborné ani príliš slabé výsledky, nijako zvlášť nevyčníkajú a často sa len „vezú“. Takýchto priemerných členov kolektívu býva pomerne veľký počet. Preto z hľadiska mobilizácie tvorivých síl celého kolektívu je veľmi dôležité, na ktorú stranu sa tento priemer obráti, ktorým smerom sa pohne, či sa títo vojaci stanú aktívnymi účastníkmi socialistickej súťaže, alebo brzdou jeho rozvoja.

Pri riešení tejto zložitej úlohy — získavaní väčšiny príslušníkov kolektívu jednotky však veliteľ nie je osamotený. Môže sa opierať o pôsobenie vznikajúceho a rozvíjajúceho sa aktívu a tiež o pomoc straníckej a zväzackej organizácie.

Spolupráca veliteľa so zväzackou organizáciou, ktorá svojou činnosťou aktívne ovplyvňuje všetky oblasti života jednotky **Organizácia SZM** je významnou oporou veliteľa, ale možnosti jej vplyvu nie sú vždy v praxi celkom docenované. Ukazuje sa potrebným skvalitnenie riadenia organizácií SZM, v prehľbovaní ich vplyvu na proces výchovy v jednotke s dôrazom na zvyšovanie príkladnosti členov SZM, smerovanie kolektívu jednotky a prehľbovanie súdružských vzťahov, na boj proti faľošnému kamarátsstvu a porušovaniu noriem vojenskej disciplíny. V popredí stojí úloha, aby zväzacké organizácie lepšie ovplyvňovali verejnú mienku a vzťahy vo vojenských kolektívoch, nezmieriteľne postupovali proti narušovateľom disciplíny, viedli vojenskú mládež k zodpovednosti, sebadisciplíne, schopnosti odstraňovať vlastné chyby a sebekriticky hodnotiť svoje konanie — bolo zdôraznené na celoarmádnej konferencii SZM po II. zjazde SZM v roku 1977.

V procese rozvoja uvedomelej aktivity a iniciatívy vojakov, mobilizácie ich tvorivých síl, zohráva významnú úlohu objektívne, pravidelné hodnotenie plnenia prijatých záväzkov. Posilňuje vedomie dôvery vo vlastné sily a istoty o správnosti prijatých opatrení, povzbudzuje túžbu po ďalších úspechoch. Usmerňovanie aktivity podriadených, postupne od čiastkových podnetov činnosti — ako napr. pozitívne hodnotenie, odmeny ktoré nasledujú za splnením blízkyh, bezprostredných cieľov, postupuje k vytyčovaniu cieľov vzdialenejších, k závažnejším perspektívam v ich vojenskom živote, ktoré sú schopné podnietiť ich trvalú aktivitu, **vytváranie perspektívnych línií** pre celý kolektív jednotky („zajtrajšej radosti“, podľa A. S. Makarenka) považujeme za nevyhnutnú podmienku ďalšieho rozvoja vojenského kolektívu.

Spoločné ciele, záujmy a hodnoty sa stávajú hybnou silou činnosti každého jednotlivca, jeho vnútorným presvedčením len vtedy, ak popri verbálnom stotožnení sa a pochopení došlo v psychike vojaka k hlbokému zvŕnutiu týchto hodnôt, k ich premene na charakteristické vlastnosti vojaka. Vytvorenie vnútorného systému motívov, postojov, orientácií a aspirácií, sa stáva hybnou silou konania a

správania sa jednotlivcov, výrazne ovplyvňuje aj proces rozvoja socialistickej súťaže.

Výchovný význam socialistickej súťaže je ovplyvňovaný aj jej formálnou stránkou. Už v okamihu samčného uzatvárania socialistickej záväzku, ako verejne proklamovaného, oficiálne registrovaného osobného cieľa, ktorý si každý príslušník vojenského kolektívu stavia pred celým kolektívom, v určitej slávnostnej atmosfére, sa zvyšuje pocit zodpovednosti každého jednotlivca voči celému kolektívu. Upevňuje sa vedomie, že prípadné nesplnenie záväzku by viedlo ku strate dôvery zo strany kolektívu, ku zníženiu jeho vážnosti a autority v očiach svojich druhov a v očiach svojho veliteľa.

K vytváraniu slávnostného rámca je možné vhodne využívať rôzne významné dni a výročia nielen celospoločenského dosahu, ale i významné dni jednotky, ktoré tvoria súčasť jej pozitívnych tradícií. Súdržská pomoc a zdravá vnútrokolektívna atmosféra pomáhajú jeho príslušníkom vyvíjať potrebnú vôľovú aktivitu a snahu prekonať seba samého pri plnení svojho záväzku.

A. S. Makarenko nazýval tradície sociálnym tmeľom kolektívu. „Nič tak neupevňuje kolektív ako tradície. Vychovať tradície a udržať ich — to je neobyčajne dôležitá úloha výchovnej práce.“ (Makarenko, A. S.: Spisy, sv. 5. Praha, SPN 1954, s. 89.) Tradície socialistickej súťaže, ktoré sú v našej socialistickej armáde bohato rozvinuté vnášajú do života vojenských kolektívov charakteristický prvok

aktivity, tvorivého elánu, spájajú ich do jedného celku.

Čím viac takýchto tradícií vo vojenských kolektívoch existuje, tým pevnejšie sú putá, ktoré spájajú ich príslušníkov. Treba preto uvedomelo a trpezlivo, postupne vnútrokolektívne tradície vytvárať, upevňovať a opakovať všetky pozitívne javy a skutočnosti, udalosti v bojovej a politickej príprave a vo voľnom čase. Sú to napríklad také tradície jednotky: najlepšia v bojových ostrých streľbách, najlepšia v telesnej príprave, v plavbách bojových vozidiel, najlepšia v udržiavaní poriadku v ubytovacích priestoroch, v pochodovom speve a pod. Možno sem zaradiť aj tradíciu konania významných športových alebo spoločenských podujatí, slávnostného vyhlasovania socialistickej záväzku a ich vyhodnocovanie.

V kolektívoch, ktoré sa vyznačujú bohatými pozitívnymi tradíciami, sa pojmy „naša rota“, „naš útvár“, vyslovujú s hrdosťou, a sú súčasťou vedomia každého vojaka, prejavom vzťahov úcty a dôvery v síly kolektívu.

Rozvoj aktivity a iniciatívy vojakov, mobilizácia ich tvorivých síl formou socialistickej súťaže je významnou a náročnou úlohou všetkých vojenských vychovávateľov, vojenských kolektívov, strážnych a mládežníckych organizácií. Je nevyhnutnou podmienkou úspešného plnenia výchovných a výcvikových cieľov, vytýčených v základných vojenských a vojenskopolitických dokumentoch, dosahovania vysokej úrovne bojovej pripravenosti jednotiek a útvarov našej armády.

PLÁNOVÁNÍ POUŽITÍ OPERAČNÍ MANÉVRUJÍCÍ SKUPINY

Požadavek spolehlivého zabezpečení obrany socialistické vlasti proti možné imperialistické agresi ukládá vojenskému umění hledat nejúčinnější způsoby a formy použití vojsk při odrážení ozbrojené agrese a vedení operací. Tento požadavek konkretizuje Rozkaz ministra národní obrany pro přípravu ČSLA ve výcvikovém roce 1980/81, který jako jeden z hlavních úkolů přípravy generálů, důstojníků a štábů ukládá učit využívat nové překvapivé způsoby ničení nepřátelských uskupení. Usilovat o **rychlé rozvíjení operací do velké hloubky s využitím operačních manévrujících skupin a vzdušných výsadků.**

Operační manévrující skupiny představují jeden z prostředků, jejichž použití vytváří předpoklady pro vedení útočné operace ve vysokém tempu, do velké hloubky a při vysoce manévrovém způsobu vedení bojové činnosti. **Efektivní využití operační manévrující skupiny v útočné operaci** frontu a armády značně **zvýší sílu manévru**, výrazně ovlivní i možnosti vedení manévrové útočné bojové činnosti hlavními silami frontu a armády.

Zkušenosti z operací Velké vlastenecké války Sovětského svazu potvrzují, že použití frontových a armádních rychlých skupin v útočných operacích bylo projevem vysokého stupně vědeckosti sovětského vojenského umění, které tímto řešením dávalo odpověď na otázku **nejúčinnějšího způsobu využití bojových možností** druhů vojsk v útočné operaci i efektivního vedení hlubokých útočných operací s rozhodnými cíli. **Správná volba doby a prostoru** zasazení rychlých skupin, **stanovení cíle** jejich použití a úkolů bylo projevem vojenského mistrovství velitelů a štábů. **Skryté soustředění** vojsk rychlých skupin a jejich **překvapující zasazení** na rozhodujícím směru vedlo k **ochromení operačního uskupení** nepřítelů, narušení jeho operační odolnosti i volnosti manévru a vytvářelo podmínky pro dosažení porážky jeho hlavních uskupení.

Vytváření a použití operačních manévrujících skupin v soudobých operacích nechápeme jenom jako opakování použití frontových a armádních rychlých skupin v útočných operacích Velké vlastenecké války. **Použití operačních manévrujících skupin vychází z kvalitativně změněných bojových možností vojsk,** vlastností výzbroje a bojové techniky i podmínek vedení soudobé bojové činnosti. Představuje jeden z prvků, které charakterizují způsob vedení vysoce manévrové útočné operace, založený na nejúčinnějším využití vlastností a možností vojsk vybavených soudobou technikou v konkrétních podmínkách.

Na základě dosavadních zkušeností můžeme přijmout závěr, že zásadní význam pro úspěšné využití operační manévrující skupiny v útočné operaci bude mít zejména příprava jejího použití, vedení rozhodné bojové činnosti vojsky skupiny, realizace opatření k jejich všestrannému zabezpečení a zabezpečení trvalého velení.

V článku chci přispět k řešení některých otázek spojených s přípravou použití operační manévrující skupiny v útočné operaci, zejména s obsahem rozhodnutí pro použití operační manévrující skupiny a plánováním jejího použití.

Příprava použití operační manévrující skupiny v útočné operaci zahrnuje řadu opatření velitelů, štábů, stranickopolitických a týlových orgánů i vojsk a je nedílnou součástí celkové přípravy útočné operace frontu nebo vševojskové armády. Mezi **nejdůležitější opatření přípravy** použití operační manévrující skupiny můžeme počítat rozhodnutí, plánování bojové činnosti a všestranného zabezpečení, stanovení úkolů vojskům, jejich přípravu a udržování v pohotovosti k vedení aktivní bojové činnosti, organizaci součinnosti, přípravu, budování a úpravu prostorů rozmístění vojsk, os přesunu a prostorů zasazení, vytvoření zásob materiálu, organizaci průzkumu nepřítelů a organizaci i zabezpečení velení.

Příprava použití operační manévrující skupiny frontu i vševojskové armády v zásadě vyplývá ze zámyslu velitele frontu na zničení nepřátelského uskupení a z celkového zámyslu vedení útočné operace. Pro cílevědomou přípravu a plánování použití skupiny je účelné, aby velitel frontu již v zámyslu operace stanovil cíl a směry použití skupin frontu, popř. i armád a v obecných rysech i jejich základní úkoly, zejména z hlediska podmínek, které je třeba vytvořit použitím operačních manévrujících skupin pro činnost hlavních sil vojsk frontu k dosažení cíle operace.

Základem pro přípravu použití skupin je **rozhodnutí velitele** frontu nebo vševojskové armády. Ve svém rozhodnutí stanoví velitel frontu nebo vševojskové armády bojový úkol operační manévrující skupiny. Bude záležet na podmínkách, do jakých podrobností bude moci určit bojový úkol skupiny. **Bojový úkol** bude zpravidla obsahovat určení předpokládaného složení a doby vytvoření skupiny. V některých případech bude nutné stanovit i jejího velitele. Podle situace a předpokládaného způsobu vytvoření skupiny určí prostory rozmístění vojsk skupiny, lhůty jejich zaujetí, pásmo nebo osy a způsob přesunu, předpokládané čáry a způsob zasazení. Bude-li skupina vytvářena výhradně nebo převážně ze svazků prvního sledu v průběhu vedení operace, je nutné stanovit

předpokládaný prostor nebo čáru, z níž vyčleněná vojska přejdou k plnění úkolu jako operační manévrující skupina.

Velitel stanoví bojový úkol skupiny zpravidla **na celou hloubku operace** frontu nebo vševojskové armády. S ohledem na značnou hloubku celkového úkolu frontu nebo vševojskové armády a s tím spojenou značnou hloubkou úkolu skupiny, je účelné dělit celkový bojový úkol skupiny na bližší a další úkol. Tyto úkoly mohou být i prostorově shodné s bližším a dalším úkolem frontu (vševojskové armády). Rozdělení celkového úkolu na bližší a další dává také výhodnější podmínky pro plánování i organizaci součinnosti mezi skupinou a hlavními silami frontu (vševojskové armády) a ostatními prostředky.

Bližší úkol můžeme stanovit do větších podrobností a s větší přesností. Od čáry zasazení stanovíme, kterým směrem má operační manévrující skupina rozvíjet úspěch do celé hloubky bližšího úkolu, kde a jakého nepřítele zničit v součinnosti s vojsky prvního sledu, způsob využití jaderných úderů, úderů letectva i ostatních palebných úderů vedených ve prospěch skupiny prostředky nadřazeného a výsledků bojové činnosti vojsk prvního sledu k vytvoření podmínek pro rozvinutí úspěchu do operační hloubky sestavy nepřítel. Podle situace stanovíme jaké a v kterých prostorách ničit uskupení nebo objekty nepřítel, jejichž zničení přispěje k narušení operační odolnosti a celistvosti sestavy operačního ukupení nepřítel. Abychom vytvořili základ pro časové a prostorové sladění činnosti skupiny s vojsky prvního sledu, stanovíme, které prostory má skupina ovládnout do konce prvního dne po zasazení, a lhůtu i prostor, který má ovládnout ke splnění bližšího úkolu.

V **dalším úkolu** skupiny určíme zpravidla předem cíl její činnosti, podle možností i v hlavních rysech úkoly, jejichž plnění bude mít rozhodující vliv na rozvíjení útočné operace hlavních sil a v součinnosti s kým tyto úkoly plnit, hlavní směr rozvíjení úspěchu a prostor nebo objekty, jejichž ovládnutím bude splněn další úkol skupiny a vytvořeny podmínky pro splnění dalšího úkolu frontu (vševojskové armády) a dosažení cíle operace i lhůta splnění dalšího úkolu skupiny.

K vytvoření podmínek pro zabezpečení velení a organizaci spojení bude účelné pro skupinu určit prostor a lhůtu rozmístění jejího **velitelského stanoviště** v prostoru rozmístění i na čáře zasazení. Pro zabezpečení velení při rozvíjení úspěchu po zasazení skupiny stanovíme jen směr přemísťování jejího VS a prostor jeho rozmístění určíme jen pro ta období rozvíjení operace, kdy předpokládáme, že bude nutné zásadně upřesnit součinnost vojsk. Tato předpokládaná místa rozmístění velitelských stanovišť zpravidla upřesníme až při zpracování plánu operace a při organizaci součinnosti.

Rozhraní se sousedy pro operační manévrující skupinu zpravidla neurčujeme. Je to proto, že skupině chceme vytvořit podmínky pro vedení vysoce manévrové činnosti. Pro úspěšné splnění úkolu musí mít možnost uskutečnit rozhodný manévr v celé šířce pásma hlavního úderu, v některých případech i v převážné části šířky pásma frontu nebo vševojskové armády. V závislosti na situaci můžeme vymezit hranice pásma pro přesun skupiny na čáru zasazení.

V některých případech může vzniknout potřeba stanovit ve vymezených prostorech pro omezenou dobu rozhraní se sousedy při vedení bojové činnosti. Takové podmínky mohou vzniknout zejména tehdy, budeme-li skupinu zasazovat k dokončení zničení nepřítele v součinnosti se svazky prvního sledu na čáře zasazení. V takových případech může vzniknout situace, kdy stanovením rozhraní vymezíme prostorově odpovědnost za ničení nepřítele, upřesníme pravomoc velitelů za řízení činnosti vojsk a vytvoříme podmínky pro těsnou součinnost vojsk při plnění společných úkolů.

Při stanovení bojového úkolu operační manévrující skupině **vycházíme důsledně z konkrétních podmínek**, které určují především:

- nepřítel, jeho síla, složení, uskupení, možnosti a způsoby vedení bojové činnosti,
- síla opatření jejich všestranného zabezpečení,
- možnosti frontu a vševojskových armád prvního sledu vést úderů a použít ostatních prostředků ve prospěch vojsk skupiny,
- situace, činnost a možnosti sousedů,
- podmínky prostoru vedení operace, zvláště průchodnost terénu a podmínky pro manévr, použití techniky a vedení úderů k ničení nepřátelských objektů i prostorové rozmístění objektů, které je nutné ovládnout nebo zničit.

S přihlédnutím k těmto konkrétním podmínkám, které ovlivní použití a činnost skupiny, mohou se při stanovení bojového úkolu skupině prosadit některé **zvláštnosti, zejména v jeho obsahu**.

Tak tomu může být např. tehdy, jestliže z různých důvodů nebude reálné nebo účelné stanovit bojový úkol skupině na celou hloubku operace a rozdělit jej prostorově na bližší a další v soulase s celkovým rozdělením operace. K takové situaci může dojít za podmínek, kdy nebudeme moci vytvořit operační manévrující skupinu vyznačující se dostatečnou údernou silou, která zabezpečí rozvíjení úspěchu a plnění bojového úkolu na celou stanovenou hloubku operace. V některých případech může pro vytvoření podmínek k dosažení celkového cíle operace nabýt rozhodujícího významu rychlé ovládnutí důležitého prostoru a jeho udržení po určitou dobu. To může být pro další průběh operace významnější, než postup do hloubky za každou cenu. K takovému případu může dojít tehdy, jestliže rozvíjení operace v soulase se zámyslem velitele bude vyžadovat předstížení nepřátelských přisunovaných záloh nebo odcházejících hlavních sil v ovládnutí a udřežení důležitých prostorů nebo čar, popřípadě i tehdy, kdy např. pro další vývoj operace bude nutné, aby skupina spolehlivě zabezpečila zasazení druhého sledu frontu. Po jeho zasazení bude výhodnější vytvořit novou operační manévrující skupinu k rozvíjení úspěchu čerstvými silami.

V takových případech bude stanovení bojového úkolu operační manévrující skupině pro rozvíjení úspěchu z čáry zasazení zpravidla zahrnovat — určení hlavního směru rozvíjení úspěchu nejméně na hloubku bližšího úkolu a podle situací i na celou hloubku operace, kterého nepřítele a které jeho objekty ničit pro vytvoření podmínek k rychlému rozvinutí úspěchu do hloubky, způsob

součinnosti s ostatními vojsky a způsob využití účinků úderů prostředky nadřazeného, prostor nebo čáru, kterou ovládnout do konce prvního dne bojové činnosti po zasazení orientačně i předpokládané objekty a síly nepřítel, které ničit v průběhu dalšího dne a obecné vymezení předpokladů, jejichž splněním budou vytvořeny podmínky pro dosažení cíle činnosti skupiny i požadovanou lhůtu jejich splnění.

Plánování použití operační manévrující skupiny je součástí celkového plánování operace. Zahrnuje především vyjádření bojového úkolu skupiny v grafickém plánu operace a operační směrnici velitele frontu nebo bojovém rozkaze velitele vševojskové armády, stanovení cílů a úkolů všestranného zabezpečení v nařízeních velitele i náčelníka štábu a vyjádření úkolů a opatření plněných ve prospěch skupiny v plánech bojového použití druhů vojsk i pláněch zabezpečení operace. Samostatný plán použití operační manévrující skupiny se nezpracovává ani na stupni frontu ani vševojskové armády.

Důležitým úkolem přípravy použití operační manévrující skupiny je organizace součinnosti.

Organizace součinnosti pro použití skupiny je součástí celkové organizace součinnosti, kterou řídí velitel frontu nebo vševojskové armády pro plnění úkolů v operaci. V období přípravy operace nebudeme proto samostatně organizovat součinnost jen ve prospěch a z hlediska úkolů skupiny. V průběhu operace je povinností velitele i štábu neustále upřesňovat úkoly vojsk i součinnost při jejich plnění. Podle konkrétní situace můžeme proto i samostatně organizovat součinnost z hlediska použití a zabezpečení skupiny. Samostatně můžeme organizovat součinnost zejména k zabezpečení zasazení nebo vytvoření a vyslání skupiny a vytvoření podmínek pro rozvinutí úspěchu do operační hloubky. Organizace součinnosti bude zpravidla probíhat na mapě. V průběhu operace můžeme některé otázky součinnosti řešit i v terénu. Může tomu tak být především při organizaci součinnosti k zabezpečení zasazení a rozvíjení úspěchu skupiny.

K vytvoření podmínek pro rychlé a účinné využití účinků jaderných úderů i ostatních úderů a pro časové i prostorové sladění plnění úkolů při použití skupiny je účelné, abychom organizaci součinnosti zaměřili na stanovení základních možných způsobů plnění úkolů, jejichž splnění bude mít rozhodující význam pro vytvoření podmínek k dosažení celkového cíle operace. Konkrétní **obsah organizace součinnosti** bude záležet na podmínkách přípravy a vedení operace a zejména na cíli použití a úkolech skupiny. Z hlediska předpokládaných variant plnění úkolů skupiny je třeba při organizaci součinnosti sladit činnost skupiny především s vojsky prvního sledu, vzdušnými výsadky, letectvem, raketovým vojskem a dělostřelectvem, upřesnit vydělené síly a prostředky i způsob plnění úkolů protivzdušné obrany a opatření všestranného zabezpečení bojové činnosti, stanovit způsob plnění úkolů zálohami i týlem ve prospěch skupiny, upřesnit zásady součinnosti s operační manévrující skupinou sousedů a organizace velení.

Při organizaci součinnosti mezi **operační manévrující skupinou a vojsky prvního sledu** je třeba především stanovit lhůty pro úpravu a uvolnění os pře-

sunu na čáru zasazení skupiny, prostory, které ovládnout pro zabezpečení zasazení skupiny, způsob ničení nepřítele v prostoru zasazení skupiny, zabezpečení křídel skupiny, směry postupu předsunutých odřadů divízi prvního sledu na směru postupu skupiny, způsob využití výsledků činnosti skupiny pro rozvíjení útoku ve vysokém tempu.

Pro zabezpečení součinnosti mezi **operační manévrující skupinou a vzdušnými výsádky** je nutné upřesnit prostory vysazení a úkoly vzdušných výsadek, dobu a směr jejich přeletu, směry postupu předsunutých odřadů a hlavních sil skupiny na spojení se vzdušným výsádkem, čáry setkání, zastavení palby, vzájemné rozpoznávání, místa setkání velitelů, dobu a způsob společného plnění úkolů, organizace vzájemného spojení.

Ke vzájemnému sladění činnosti operační manévrující skupiny s **letectvem** je nutné řešit především časové plnění úkolů letectva pro zabezpečení přesunu a zasazení skupiny a při letecké podpoře boje v hloubce operační sestavy nepřítele, předpokládané úkoly letectva pro zabezpečení bojové činnosti skupiny z hlediska jejich časového a prostorového plnění, vyčleněné úsilí letectva a jeho rozdělení po dnech a úkolech, způsob předávání průzkumných údajů získaných letectvem vojskům skupiny, vzájemné udávání cílů a rozpoznávání, způsob přípravy a vytyčení přistávacích ploch, organizace velení.

Z hlediska plnění úkolů **raketového vojska a dělostřelectva** je třeba s činností operační manévrující skupiny vzájemně sladit vedení jaderných úderů a ostatních úderů raketového vojska ve prospěch skupiny, palby dělostřelectva pro zabezpečení skupiny, zejména způsob dělostřeleckého příkrytí přibližování a rozvíňování skupiny, palebnou přípravu jejího zasazení, začlenění posilového dělostřelectva do sestavy skupiny, ničení nepřátelských objektů raketovým vojskem a dělostřelectvem při rozvíjení úspěchu v hloubce, prostory minování dělostřelectvem pro zabezpečení křídel skupiny, vedení průzkumu a předávání jeho výsledků k vedení úderů raketovým vojskem, zajištění bezpečnosti vojsk skupiny při vedení vlastních jaderných úderů a využití jejich účinků, způsob použití operačně taktických raket skupiny, pokud se nebudou přemisňovat v její sestavě.

K zabezpečení součinnosti při plnění úkolů **protivzdušné** obrany upřesníme především způsob uvědomování a varování vojsk skupiny, časové a prostorové použití vyčleněných sil a prostředků nadřízeného při protivzdušné obraně vojsk a týlu skupiny, způsob a dobu začlenění posilových prostředků PVO do její sestavy, působnost při ničení nepřátelských prostředků vzdušného napadení mezi vojsky skupiny, stíhacím letectvem a prostředky PVO nadřízeného a průletová pásma letectva.

Pro **zálohy druhů vojsk** a speciálních vojsk frontu (vševojskové armády) z hlediska zabezpečení skupiny upřesníme lhůty zaujetí prostorů rozmístění v průběhu operace a předpokládané prostory i lhůty plnění úkolů ve prospěch skupiny.

Pro sladění **plnění úkolů týlu** při zabezpečení činnosti skupiny při organizaci součinnosti upřesníme lhůty a prostory vytvoření zásob i záloh týlových

útvary a zařízení určených pro zabezpečení skupiny, dobu a způsob jejich zařazení do sestavy skupiny nebo směr přemísťování za její sestavou, vyčlenění a zařazení sil a prostředků technického zabezpečení, způsob, lhůty a prostory doplnění vojsk skupiny, jeho rozsah, vyhrazené osy a způsob odsunu.

Pro **zabezpečení velení** s ohledem na použití skupiny při organizaci součinnosti upřesníme lhůty a prostory rozvinutí míst velení a spojovacích uzlů, způsob využití vzdušných míst velení a stanovíme jednotné signály.

Uvedená hlavní opatření přípravy použití skupiny a naznačený způsob a obsah plánování má být dílčím **příspěvkem** a podnětem k řešení problémů spojených s přípravou útočné operace při použití operační manévrující skupiny. Podložené a úplnější závěry o neúčinnějším způsobu přípravy a zejména plánování použití skupiny můžeme přijmout po ověření a získání bohatších zkušeností ze cvičení.

Použití operační manévrující skupiny je **kvalitativně novým prvkem** ve způsobu vedení útočné operace. V rámci plánování operace se však příprava jejího použití na stupni frontu a vševojskové armády projeví především kvantitativně, zvětšením rozsahu a obsahu práce velitele a štábu. Odrazí se ve větším rozsahu údajů, které bude nutné shromáždit, zhodnotit a vyjádřit v souhrnu dokumentů plánu operace. Jinak tomu zřejmě bude v práci velitele a štábu operační manévrující skupiny, zejména v práci velitele a štábu divize v sestavě operační manévrující skupiny. Zvláštní místo a úloha skupiny v operaci se nutně odrazí ve změnách obsahu práce velitele a štábu při přípravě a řízení bojové činnosti a jejího všestranného zabezpečení. Především **na stupni divize** se změna v místě a úloze divize jako operační manévrující skupiny v operaci nutně projeví v **kvalitativních změnách** v přípravě a řízení bojové činnosti. **Nejvýrazněji** se zřejmě projeví v **obsahu rozhodnutí** a stanovení úkolů vojskům, ve formě i **způsobu zpracování plánu boje** divize působící jako operační manévrující skupiny nebo v její sestavě. Jeho forma se zřejmě bude přibližovat formě zpracování plánu operace. Konkrétní rozsah změn v přípravě operace s použitím operační manévrující skupiny budeme dále upřesňovat po zhodnocení zkušeností ze cvičení. Úspěšně řešit komplex úkolů spojených s problémy přípravy operace s použitím operační manévrující skupiny je proto možné jen za předpokladu, budou-li vytvořeny podmínky pro široké aktivní zapojení příslušníků velitelského sboru a všestranné vyhodnocení jejich zkušeností.

BOJOVÉ POUŽITÍ VRTULNÍKOVÉHO VÝSADKU

Soudobá bojová činnost se vyznačuje velkou rozhodností, dynamičností, manévrovostí k dosahování vysokých temp a značné hloubky při podstatně větších šířkách útočných pásem. To bezprostředně ovlivňuje nutnost překonávat poměrně velké vzdálenosti v nejkratší době, bez ohledu na konfiguraci terénu, stupně rozrušení nebo zamoření.

Za těchto podmínek značně vzrůstá význam bojového použití vrtulníkového výsadku a vyniká jeho přednost, která spočívá ve vysoké **taktické a operační pohyblivosti**.

Vrtulníkový výsadek je schopný **vysadit se v krátkém čase** v prostoru, kde to nepřítel nejméně očekává, dosáhnout předem stanovených objektů, rozmístěných v různé hloubce, aktivně plnit určené úkoly v úzké součinnosti s motostřeleckými nebo tankovými divizemi a tím významně přispívat k dosažení rozhodujícího vítězství.

Zkušenosti ze cvičení dokazují, že dovedné využívání předností vrtulníkového výsadku bezprostředně napomáhá ke splnění bojového úkolu svazku, který bojuje proti silnému a technicky vybavenému nepříteli. Současně také, že volba optimální varianty bojového použití vrtulníkového výsadku plně závisí na reálném docenění **komplexních předpokladů**, které jsou dány:

- bojovými možnostmi vrtulníkového výsadku,
- způsobem stanovení bojového úkolu vrtulníkovému výsadku,
- rozsahem zabezpečení vrtulníkového výsadku prostředky nadřízeného velitele,
- hloubkou vysazení,
- předpokládanou dobou bojové činnosti v týlu nepřítel.

Tyto předpoklady jsem seřadil tak, jak by je měl posuzovat **velitel a štáb svazku** při tvorbě bojového použití vrtulníkového výsadku. Obsahové zaměření těchto předpokladů se navzájem podmiňuje a je na sobě přímo závislé.

V článku chci proto uvést některé nové pohledy, které bezprostředně ovlivňují zejména **obsahové zaměření** komplexních předpokladů a vytvářejí podmínky k volbě optimální varianty bojového použití vrtulníkového výsadku.

Bojové možnosti vrtulníkového výsadku chápu jako jeho schopnost odrazit jakýkoliv útok předpokládané síly nepřítel ve vymezeném **prostoru vysazení a vedení bojové činnosti** (je to prostor v týlu nepřítel, ve kterém vrtulníkový

výsadek plní bojový úkol samostatně až do doby sloučení s vlastními prvosledovými vojsky) s přihlédnutím ke všem možným vlivům situace.

Vrtulníkový výsadek může být na podkladě konkrétní situace v týlu nepřítele **vysazen v různých variantách**, a to v hodnotě menší než prapor (zpravidla zesílená rota), v hodnotě motostřeleckého praporu (podle organizační struktury) nebo v hodnotě zesíleného motostřeleckého praporu (o určité jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk). Každá varianta vysazení bezprostředně ovlivňuje nejen bojové možnosti jednotek v týlu nepřítele, ale i celkovou dobu plnění bojového úkolu. Např. vysazení motostřeleckého praporu představuje určitou sílu, která může být diferencována, což je závislé zda prapor je **vysazen s veškerou bojovou technikou** anebo pouze s **ručními a ručními protitankovými zbraněmi a lehkými dopravními prostředky** (umožňující mobilitu po vysazení, ale postrádající odolnost a úkryt proti palbě nepřítele).

Proto rozhodující pro stanovení bojových možností vrtulníkového výsadku v současné době je:

- počet a typ dopravních a bojových vrtulníků, které jsou vyčleněny pro bojovou přepravu vrtulníkového výsadku vzduchem,
- skutečné přepravní možnosti vyčleněných vrtulníků, což je dáno nejen celkovými rozměry nákladní kabiny, bočních dveří, ale zejména rozměrem otvoru zadních vrat pro nakládání bojové techniky,
- rozměrové údaje bojové techniky, důležitého materiálu předurčené pro bojovou přepravu vzduchem, včetně maximální hmotnosti.

Jakým způsobem může **počet a typ** dopravních nebo bojových vrtulníků ovlivnit bojové možnosti vrtulníkového výsadku přibližím na příkladě.

Podle rozpočtu pro vysazení mají motostřelecké jednotky tuto hmotnost:

1. msr — příslušníci jednotky vyzbrojení ručními a ručními protitankovými zbraněmi s 1 pp munice 11 990 kg a s 2 pp 17 126 kg,
2. msr s bojovou technikou podle současné organizace a 1 pp 135 140 kg a s 2 pp 140 276 kg,
3. mspr bez bojové a dopravní techniky (bez OT, rm, P-V3S) s 1 pp 48 518 kg a s 2 pp munice 74 784 kg,
4. mspr s bojovou technikou podle nynější organizace s 1 pp munice 559 713 kg a se 2 pp munice 586 099 kg,
5. mspr s bojovou technikou se 2 pp přidělenými jednotkami druhů vojsk a speciálních vojsk může mít hmotnost 650 až 700 000 kg.

Na základě uvedených hmotností jednotek by bylo třeba:

1. pro msr bez bojové techniky se 2 pp munice 12 vrtulníků Mi-4, nebo 4 vrtulníky Mi-8, nebo 6 vrtulníků Mi-24,
2. pro msr s bojovou technikou a 2 pp munice 8—10 vrtulníků Mi-6,
3. pro mspr bez bojové techniky se 2 pp munice 50 vrtulníků Mi-4, nebo 19 vrtulníků Mi-8, nebo 31 vrtulníků Mi-24,
4. pro mspr s bojovou technikou a 2 pp munice 36—40 vrtulníků Mi-6,
5. pro zesílený mspr 43—46 vrtulníků Mi-6.

Z uvedeného vyplývá, jaká je potřeba vrtulníků používaných modifikací pro bojovou přepravu vrtulníkového výsadku vzduchem o různé síle. A právě skutečná síla vysazených jednotek bezprostředně limituje i bojové možnosti v týlu nepřítele.

Velitel a štáb divize na podkladě předpokládaného charakteru bojového úkolu, jakož i prostoru vysazení a vedení bojové činnosti, rozhodne o maximálním

odlehčení jednotek výsadku o materiál, který nemusí brát do týlu nepřítele, ale soustředit u **zpětného odřadu výsadku** (zpětný odřad výsadku je dočasně organizovaný celek vytvořený obvykle u motostřeleckých jednotek a jednotek různých druhů vojsk a speciálních vojsk určených pro bojovou činnost v týlu nepřítele. V tomto odřadu se od jednotek soustřeďuje veškerý materiál a bojová technika, které vzhledem k rozměrům a hmotnosti nemohou přidělené vrtulníky přepravit vzduchem).

Na úkor tohoto odlehčení se zpravidla zesilují jednotky vrtulníkového výsadku o další protitankové zbraně, protiletadlové raketové komplety a další protiletadlové prostředky, část dělostřelectva a další zbraně, které najdou největší uplatnění při bojové činnosti v týlu nepřítele.

Podle názoru zahraničních vojenských teoretiků se předpokládá, že k vrtulníkovému výsadku se budou začleňovat i **skupiny odstřelovačů, průzkumné a minometné jednotky, popř. i raketové jednotky.**

Přepravení možnosti vrtulníků používaných v ČSLA, jakož i rozměrové údaje bojové techniky a materiálu, jsou uvedeny v VM 7/1980. Přitom, vycházíme-li z přepravení možnosti např. vrtulníku Mi-4, Mi-8 anebo Mi-6, dochází k diametrální rozdílnosti. Proto zde vyvstává požadavek, aby **velitel a štáb**, který organizuje přípravu bojového použití vrtulníkového výsadku, dokonale znal **přepravení možnosti** používaných typů vrtulníků včetně potřebných **rozměrových údajů** hlavní bojové techniky a nejdůležitějšího materiálu.

V soudobém boji největší uplatnění nachází zejména nová modifikace vrtulníku Mi-24, která umožňuje nejen bojovou přepravu jednotek vzduchem, ale i jejich maximální ochranu a podporu při vysazení a vedení bojové činnosti. Přitom tento bojový vrtulník má víceúčelové využití. Právě vrtulníky Mi-24 vytvářejí počátek další generace přepravení prostředků, které budou postupně doplňovány o nové výkonnější typy a které právem získají přívlastek „létajících tanků“.

Z hlediska historického pohledu na celkový rozvoj vrtulníků můžeme současný vrtulník Mi-24 obrazně přirovnat k vrtulníku Mi-4, který v roce 1954 byl jedním z úspěšné řady dalších vrtulníků, jako je Mi-6, Mi-8, Mi-10 anebo Mi-12. Obdobný vývoj můžeme předpokládat i při postupném zavádění dalších bojových vrtulníků s víceúčelovým použitím. K této zákonitosti směřuje celková modernizace armád a perspektivy dalšího využívání výsadků různého druhu.

Bojový úkol vrtulníkového výsadku — je velmi stručné a výstižné formulování cíle, kterého má dosáhnout v týlu nepřítele. Specifika bojové činnosti v týlu nepřítele, jakož i to, že vrtulníkový výsadek je zpravidla vysazován v hodnotě zesíleného motostřeleckého praporu se značným počtem přidělených a posilových prostředků, vytváří nutnost stanovit bojový úkol na **celou dobu bojové činnosti v týlu nepřítele.**

Samostatná bojová činnost vrtulníkového výsadku, která je zpravidla vedena na hlavním směru útoku divize, jakož i soudobé požadavky na ujednocení dělení bojového úkolu, opravňují členit bojový úkol vrtulníkového výsadku zpravidla na několik **postupně plněných úkolů.** Vševojsk-1-2 článek 90 stanoví, že **praporu** se za útoku udává **blížeší úkol a směr dalšího útoku.** Ovšem vrtulníkový výsadek při boji v týlu nepřítele zpravidla nebude pouze útočit a v žádném případě nepovede boj v úzké součinnosti se sousedními jednotkami.

Proto pro stanovení bojového úkolu můžeme vycházet z ustanovení dalšího článku 157 téhož předpisu, kde je uvedeno, že **padákovému výsadkovému praporu** se určuje **blížeší úkol a ráz další činnosti** nebo **prostor shromáždění**

(shromaždiště). Zkušenosti dokazují, že ani takové dělení bojového úkolu plně neodpovídá potřebám vrtulníkového výsadku.

Zesílený motostřelecký prapor bude zpravidla plnit bojový úkol v několika fázích, a to bezprostředně **po vysazení, při zachvácení a ničení objektu nebo jeho udržení do příchodu vlastních pozemních vojsk**. Vždy v průběhu bojové činnosti musí být připraven k zaujetí **místa soustředění výsadku** (je přesně vymezené místo v terénu, kam se soustřeďují jednotky vrtulníkového výsadku, jestliže se připravuje přechod na použití vlastních jaderných zbraní v blízkosti nebo přímo v prostoru vysazení a vedení bojové činnosti) nebo na závěr bojové činnosti zaujmout **prostor soustředění výsadku** (je stanovený prostor, ve kterém se soustřeďují jednotky výsadku po splnění bojového úkolu v týlu nepřítele a po skončení).

Zesílený motostřelecký prapor plní **samostatný úkol** v týlu nepřítele na **hlavním směru** útoku divize, je podporován prostředky **velitele divize a i armády**, prakticky je zabezpečen a dotován jako pluk na hlavním směru. Pak dělení bojového úkolu by mělo být téměř stejné jako u prvosledového pluku, ale s podstatným rozlišením v obsahovém zaměření.

S přihlédnutím na uvedené podmínky a předpokládaný charakter bojových úkolů se vrtulníkovému výsadku při vysazení do týlu nepřítele udává **blížeší úkol, následující úkol a ráz další činnosti**.

Blížeší úkolem je obvykle zničení nepřítele v prostoru vysazení (bezprostředně po vysazení na jednotlivých přistávacích plochách) s rychlým zaujetím předbojové (bojové) sestavy na stanoveném směru (směrech).

Obsahem blížešího úkolu může být zničení jednotek ochrany určitého objektu a jeho ovládnutí. To plně závisí, jakým způsobem probíhá vysazení: zda přímo na objekt (cíl), bezprostředně v blízkosti objektu nebo ve větší vzdálenosti od objektu (cíle).

Následujícím úkolem je manévr s přechodem k rozhodné zteči, zneškodnění nepřítele a ovládnutí určeného objektu (prostoru, čáry) a jeho udržení do příchodu vlastních pozemních vojsk.

Ráz další činnosti je zpravidla plnění bojového úkolu v součinnosti s předsunutým (odcházejícím, speciálním) odřadem, nebo zachvácení a zničení dalšího objektu, popř. částmi sil zničení nově zjištěných prostředků jaderného napadení, objevené důležité cíle nebo zaujetí prostoru soustředění výsadku.

Bojový úkol se vrtulníkovému výsadku před vysazením stanoví na mapě, leteckém snímku nebo na maketě terénu, popř. na plastickém stole.

Při využívání **leteckého snímku** bereme v úvahu dobu, která uběhne od fotoografování do získání hotových fotografií. Z tohoto hlediska je na leteckém snímku zobrazeno všechno tak, jak je k určité době v terénu na plánované přistávací ploše nebo předurčených objektů nepřítele. Při přípravě bojového použití vrtulníkového výsadku se nejčastěji používá **volné sestavy leteckých snímků** (je skupina snímků, přiložených jeden přes druhý svými překryty), která poměrně rychle vyhotoví obraz terénu v různých formách s důrazem na přistávací plochy a objekty nepřítele.

Rozsah zabezpečení vrtulníkového výsadku prostředky nadřízeného velitele se dělí na dvě části.

První část tvoří jednotky druhů vojsk a speciálních vojsk, které jsou vyčlenovány k zesílení motostřeleckého praporu pro bojovou činnost v týlu nepřítele.

Stále více se prosazuje, aby vrtulníkový výsadek byl zesílen o další **ruční**

protitankové zbraně (RPG-7, RPG-75, 1GS-75, PTRG), **ženijní munici** k minování (PT-miny), **protitankové komplety** (S-2M), **protiletadlové kanóny** (30 mm) a zejména **dělostřeleckou techniku** (BzK 82, PTRS, minometné baterie, raketomety a kanóny).

Např. zesílení vrtulníkového výsadku o dělostřelecké hlavně ovlivňuje skutečnost, že soudobé bojové možnosti prostředků raketového vojska a dělostřelectva jsou ovlivněny maximálním dostřelem, vzdáleností palebného postavení od předního okraje a možností působit do určité hloubky nepřátelské obrany.

Za předpokladu, že palebná postavení dělostřelectva se přisunou blíže k bojovým sestávám prvosledových pluků na vzdálenost pouhých 2 km od předního okraje, tak kanón 122 mm může podporovat vrtulníkový výsadek do hloubky 18 km, kanón 100 mm do 19 km a kanón 130 mm do 23–25 km.

Přitom předpokládáme, že hloubka vysazení vrtulníkového výsadku bude minimálně 20 km. Pak bojové možnosti dělostřeleckých hlavních nezabezpečují umlčování cílů nepříteli na vzdálenějších přístupech k prostoru vysazení a vedení bojové činnosti. Tím dochází k tomu, že vrtulníkový výsadek by vedl **větší část bojové činnosti bez podpory dělostřelectva divize**, a to zejména v době bezprostředně po vysazení, při ničení nepříteli na přistávacích plochách a při manévru k obsazení objektu nepříteli.

Část dělostřelectva může být **dočasně nebo i trvale přidělena předsunutému odřadu divize**, který útočí na směr prostoru vysazení a vedení bojové činnosti vrtulníkového výsadku. Ovšem ve většině případů, vzhledem k hloubce vysazení a předpokládanému tempu útoku, můžeme počítat s tím, že dělostřelectvo může podporovat vrtulníkový výsadek zpravidla až v jeho **závěrečné fázi** bojové činnosti, a to při **organizaci obrany** objektu (čáry, prostoru) než dojde ke sloučení s vlastními jednotkami od prvosledového pluku.

Do **druhé části** zabezpečení vrtulníkového výsadku jsou zahrnuty prostředky, kterými disponuje velitel vševojskové armády. K zabezpečení činnosti ve výchozím prostoru pro vysazení, během bojové přepravy vzduchem, při vysazení a vedení bojové činnosti v týlu nepříteli, se vyčleňuje stíhací, stíhací bombardovací, průzkumné a vojskové letectvo.

Stíhací letectvo (v hodnotě 1 až 2 plukovních vzletů) bude zpravidla plnit bojové úkoly ve prospěch vrtulníkového výsadku **hlídkovým doprovodem** během bojové přepravy vzduchem na trati bojového letu vrtulníků, **přepadem** vzdušných cílů ze střehu ve vzduchu a případně **vyčištěním** vzdušného prostoru v prostoru vysazení a vedení bojové činnosti.

Stíhací bombardovací letectvo (v hodnotě 1 i více plukovních vzletů) se bude v úzké součinnosti s raketovým vojskem a dělostřelectvem podílet na ničení nepříteli v **pásmu průletu**. V některých případech bude samostatně nebo v součinnosti s **bojovými vrtulníky** ničit důležité cíle (objekty nepříteli), které ohrožují **vzdušný koridor**.

Po vysazení vrtulníkového výsadku plní stíhací bombardovací letectvo nezbytné úkoly na **výzvu** (ze střehu na letišti — z pohotovosti číslo 1) a podle potřeby může letecký návodčí, který je vysazen s výsadkem, upřesnit úkol **za letu** a určit nový, důležitější cíl (objekt) nepříteli.

Průzkumné letectvo může ve prospěch vrtulníkového výsadku získávat zprávy o prostoru vysazení a vedení bojové činnosti s důrazem na plánované přistávací plochy. Dále zjistit rozmístění prostředků PVO, záloh, dělostřelectva a tankových jednotek, které mohou zasáhnout proti vrtulníkovému výsadku zejména při vysazení a v průběhu vedení bojové činnosti v týlu nepříteli. Ob-

dobně zjistit výhodné prostory k organizování obrany a pokládání protitankových minových polí, zřizování zátarasů včetně směrů přiletu vrtulníků s ženijní municí. U důležitých objektů, kterých se má vrtulníkový výsadek zmocnit nebo je zničit, se zhotovují **šikmé**, popř. **panoramatické** letecké snímky.

Vojskové letectvo ke svému určení, složení a výzbroji se mimo zabezpečení bojové přepravy vzduchem vrtulníkového výsadku dopravními vrtulníky bude také podílet na zabezpečení jeho činnosti po vysazení do týlu nepřítele.

U **dopravních vrtulníků** je ve speciální gondole umístěno pohyblivé střelecké stanoviště s kulometem ráže 12,7 mm k vedení palby proti pozemním a pomalým vzdušným cílům. Současně jsou vybaveny systémem, který umožňuje použití řízených i neřízených raket a leteckých pum různého určení o hmotnosti 250 kg.

Při kladení **minových zátarasů** mohou 3 vrtulníky Mi-4 (Mi-8) za 2 až 3 (3 až 4) minuty položit třemi řadami minové pole při vzdálenosti min od sebe 5 až 6 metrů, šířce 60 a 80 metrů a délce 600 až 800 (1150—1300) metrů. Při vytváření **dýmových clon** může 1 vrtulník Mi-4 (Mi-8) během necelé minuty letu vytvořit dýmovou clonu o výšce 70 (100) m a délce 950 (1650) m.

Bojové vrtulníky mimo přepravy příslušníků jednotek vrtulníkového výsadku se podílejí na umlčování PVO nepřítele a jsou rozmístěny na křídlech bojové sestavy dopravních vrtulníků. Při přiletu k prostoru vysazení a vedení bojové činnosti uskutečňují pozorování nepřítele a palebnou podporu vrtulníkového výsadku mířeným odpalem raket nebo palbou z kulometů.

Stále větší pozornost se věnuje využití bojových vrtulníků v rámci vrtulníkového výsadku. Předpokládá se, že **roj až letka** bojových vrtulníků bude tvořit součást **protitankové zálohy** velitele vrtulníkového výsadku. V takovém případě budou vrtulníky plnit různé úkoly činnosti na výzvu, z léček, popř. samostatným vyhledáváním a ničením důležitých cílů nepřítele. Bojové vrtulníky můžeme v týlu nepřítele, vzhledem k možnosti vertikálního vzletu a přistání vrtulníků, rozmístit po dvojitých nebo v roji na ploše omezených rozměrů bez zvláštní povrchové úpravy. Zvýšenou pozornost věnujeme maskování, využití přirozených i umělých krytů, maskovacích nátěrů a dalších prostředků, přísnému dodržování režimu létání, rušení radioelektronických prostředků nepřítele a skrytému přemístění vrtulníků do nových prostorů v přízemní výšce.

Určitou zvláštností je, že bojové vrtulníky rozmístěné v prostoru protitankové zálohy mohou přecházet k plnění bojového úkolu činností na výzvu během několika desítek sekund, neboť budou ve střehu v minimální vzdálenosti od předpokládaných cílů nepřítele. Na podkladě zpráv průzkumu a dalších zdrojů informací budou osádky vrtulníků často působit proti různým cílům nepřítele i samostatně. Taková činnost vyžaduje mimořádnou iniciativu při vedení překvapivých ztečí cílů nepřítele, jejich zničení s vedením klamného manévru do jiného prostoru. Mnohdy se mohou podílet na vytváření překážek, ohnisek požárů, chemických zátarasů na osách přesunujících se záloh nepřítele, popř. plněním jiných úkolů, které budou spojeny s udržením stanoveného prostoru (čáry, objektu) do doby sloučení s vlastními jednotkami.

Hloubka vysazení závisí na **bojových možnostech** vrtulníkového výsadku, **rozsahu** zabezpečení prostředky nadřízeného velitele a **průměrného tempa útoku** prvosledových pluků. Různé důležité objekty (cíle, prostory, čáry) pro bojové použití vrtulníkového výsadku se zpravidla upřesňují na hlavním směru útoku divize a jejich hloubka by měla zabezpečovat včasný příchod pozemních vojsk. S přihlédnutím k tomu, že vrtulníkový výsadek je schopen samostatně vést

bojovou činnost v týlu nepřítel proti převaze pozemních jednotek nepřítel, jeho letectvu a zejména bitevním vrtulníkům, dělostřelectvu apod., pouze **několik hodin**, pak i hloubka vysazení by měla být **minimální**. Pokud bojové možnosti i za předpokladu maximálního zesílení druhů vojsk, speciálních vojsk a dalšími prostředky nadřízeného velitele, nepřevyšují anebo nezabezpečují **jednodenní bojovou činnost v týlu nepřítel**, pak by ani hloubka vysazení neměla být větší než **hloubka jednodenního bojového úkolu divize**. Přitom při stanovení bojového úkolu divize může být v celkovém počtu kilometrů podstatný rozdíl (40, 60, popř. 80 km), což bude záviset na konkrétní situaci a za jakých podmínek se povede bojová činnost.

Proto je výhodnější určovat hloubku vysazení podle předpokládaného **tempa útoku** prvosledových pluků. Je zřejmé, že v pásmu útoku divize bude vždy dostatek důležitých objektů pro vysazení a bojové použití vrtulníkového výsadku.

Při útoku může být dosaženo průměrného tempa útoku $4-5 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$, při **pronásledování** $8-12 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$, po **zasazení PO** $15-18 \text{ km} \cdot \text{h}^{-1}$. Pokud vrtulníkový výsadek bude schopen plnit samostatně bojový úkol v týlu nepřítel po dobu 5 hodin, pak by hloubka vysazení měla v prvním případě dosahovat 20 až 25 km, v dalším 40–60 km a v posledním 75–90 km.

Předpokládaná doba bojové činnosti v týlu nepřítel bude vždy záviset na skutečné síle vysazených jednotek, způsobu zesílení jednotkami druhů vojsk a speciálních vojsk, rozsahu podpory prostředky nadřízeného velitele, hloubce vysazení, konfiguraci terénu v prostoru vysazení a vedení bojové činnosti, na průměrném tempu útoku prvosledových pluků a zejména na charakteru protipatření ze strany nepřítel, který se bude snažit za použití všech prostředků ovládnout zpět ztracený prostor (objekt, čáru).

Konfigurace terénu, denní, noční a roční doba je velmi důležitý faktor v bojovém použití vrtulníkového výsadku. Celkem jiné požadavky budou kladeny při organizaci obrany důležitých objektů nebo přehrazení směru postupu záloh nepřítel v tankodostupném, rovinatém terénu, který navíc umožňuje manévry silami a prostředky.

Vrtulníkový výsadek v hodnotě **zesílené motostřelecké roty** může vést aktivní bojovou činnost do 1 hodiny, v horském a zalesněném terénu 2–4 hodiny. Vrtulníkový výsadek v hodnotě **praporu bez OT, BVP** a další bojové a dopravní techniky může vést samostatnou bojovou činnost 1–2 hodiny a v horském zalesněném terénu 3–5 hodin.

Vrtulníkový výsadek v hodnotě **zesíleného motostřeleckého praporu** zpravidla povede bojovou činnost po dobu 4–5 hodin a v horském, zalesněném terénu až 12 i více hodin.

Za předpokladu, že vrtulníkový výsadek bude zesílen o další protiletadlové prostředky, dělostřelecké jednotky, jakož i bojové vrtulníky, může vést samostatnou aktivní bojovou činnost po dobu 6–12 hodin. Při vysazení v horském a zalesněném prostoru se doba zvyšuje až na 24 hodin.

V našich podmínkách a s přihlédnutím na předpokládaný zájmový prostor můžeme počítat s **údaji pro horský a zalesněný terén**, kde ovšem průměrné tempo útoku může být podstatně nižší. Tím se i sníží předpokládaná hloubka vysazení.

V závěru chci zdůraznit, že docenění uvedených skutečností vytváří nejen reálné podmínky pro stanovení optimální varianty bojového použití vrtulníkového výsadku, ale i pro plnění různých bojových úkolů v týlu nepřítel.

MOŽNOSTI MOTOSTŘELECKÉ DIVIZE K PŘEKONÁNÍ PROTITANKOVÉ OBRANY NEPŘÍTELE

V současné době vojska NATO procházejí značnými změnami v organizaci. Tyto změny zásadním způsobem zasáhly i do organizačního začlenění, počtu a kvality protitankových řízených střel, bojových vozidel pěchoty, tanků a bitevních vrtulníků. Organizační změny a přezbrojování probíhají i u jednotek pravděpodobného nepřítele, které jsou dislokovány a operačně předurčeny v pásmu proti ČSSR. Jde hlavně o svazky a útvary 2. as (NSR) a 7. as (USA).

Naplněnost těchto svazků protitankovými prostředky vyvolává diskuse o možnostech našich vojsk k překonání připravené protitankové obrany pravděpodobného nepřítele.

Určení bojových možností motostřelecké divize k překonání protitankové obrany nepřítele má rozhodující vliv na reálné rozhodnutí velitele. Ze zkušenosti víme, že tomuto problému ne vždy věnujeme patřičnou pozornost a že velitelé v procesu přijímání rozhodnutí neberou v úvahu skutečné bojové možnosti svazků nebo útvarů k překonání protitankové obrany nepřítele.

Ve většině případů tento problém řešíme „odhadem“. Je to pochopitelné, protože takový propočet je poměrně složitý a časově náročný a tak raději volíme snazší cestu.

V dalším ukáží možnou metodiku postupu při propočtu bojových možností motostřelecké divize k překonání protitankové obrany nepřítele. Složitost propočtu plyne hlavně z toho, že bojové možnosti motostřelecké divize při překonávání protitankové ochrany nepřítele ovlivňuje značné množství faktorů. Pro zjednodušení celého propočtu si proto určíme faktory, které rozhodujícím způsobem ovlivňují bojové možnosti divize (nepodstatné vyloučíme).

Mezi rozhodující faktory můžeme počítat:

- požadavky našich řádů a předpisů na vedení útočné činnosti a průlom obrany nepřítele,
- názory a zásady pravděpodobného nepřítele na vedení obrany,

— organizační složení vlastních vojsk a nepřítelů,
— kvantitativní a kvalitativní hodnoty tanků, BVP, PTRS a bojových vrtulníků pro palebnou podporu (bitevních vrtulníků) jak vlastních vojsk, tak nepřítelů.

Současné s tímto jsme vyloučili druhotné faktory, které mají vliv na bojové možnosti motostřelecké divize, jako například ženíjní zátarasy, minová pole, terén atd.

Pro výpočet volím variantu obrany mechanizované divize NSR s brigádami „80“.

Podle názorů velení bundeswehru mechanizovaná divize může bránit pásmo obrany do 40 km. Ve své sestavě má celkem 660 protitankových prostředků různé kvality. Z tohoto počtu je:

218 tanků (nepočítám tanky pzp),
190 BVP Marder,
36 RST (s PTRS Tow/Hot),
216 PTRS Milan.

Dále v pásmu divize může působit do třech čtí bitevních vrtulníků Bo-105p (21 bitevních vrtulníků).

Z těchto prostředků v prvním sledu divize můžeme očekávat:

108 tanků,
142 BVP Marder,
26 RST,
142 PTRS Milan.

Celkem 418 protitankových prostředků.

Počítám, že naše motostřelecká divize bude útočit se třemi motostřeleckými pluky v prvním sledu v šířce 15 km. Proto v pásmu divize můžeme očekávat rozmístění 156 protitankových prostředků.

Z tohoto počtu v době palebné přípravy v úseku 6 km (úsek průlomu 4 km, na bocích po 1 km) předpokládám, že bude zničeno do 30 % protitankových prostředků, které jsou rozmístěny v opěrných bodech rot, tj. 19 prostředků.

K ničení tanků a protitankových prostředků nepřítelů přímou palbou velitel divize může vyčlenit:

18—100 mm PTK,
27 — PTRS na BRDM,
24 — PTRS „Fagot“ (protitankové čtyři čtyři motostřeleckých praporů na OT),
12 — PTRS „Maljutka“,
39 — tanků (3 tankové rotý od prvosledových pluků).

Celkem 130 protitankových prostředků. Kromě uvedených prostředků podle potřeby může být pro vedení přímé palby vyčleněna i část BVP od msp na BVP.

Za předpokladu, že na dva obrněné cíle nepřítelů potřebujeme vyčlenit tři protitankové prostředky k jejich ničení v době palebné přípravy, mohou tyto prostředky zničit 86 nepřátelských cílů na předním okraji. To znamená, že v průběhu palebné přípravy v pásmu divize může být zničeno na 105 protitankových prostředků nepřítelů. Z výpočtu plyne, že po skončení palebné přípravy v pásmu divize může zůstat přibližně 51 bojeschopných protitankových prostředků, které budou palbou ničit naše tanky a BVP za útoku. Pro zjednodušení výpočtů palebných možností těchto prostředků použiji jejich střední koe-

ficient ničení v obraně: tank — 0,2, RST — 2,5, PTRS Milan — 1,5, BVP Mar-
der — 0,3. (Koeficienty jednotlivých druhů protitankových zbraní jsem pře-
vzal ze sovětských materiálů.)

$$\frac{108 \cdot 2,0 + 142 \cdot 0,3 + 26 \cdot 2,5 + 145 \cdot 1,5}{418} = 1,3.$$

Střední koeficient ničení tedy bude 1,3.

Z toho plyne, že 51 bojeschopných protitankových prostředků nepřítele s uvedeným středním koeficientem ničení může v přímém boji s tanky a BVP zničit 66 tanků a BVP. V prvním sledu divize (v dané variantě) může útočit 216 tanků a BVP. To znamená, že nepřítel těmito protitankovými prostředky je schopen způsobit prvosledovým útvarům 30 % ztrát v tancích a BVP.

V době vedení bojové činnosti v pásmu prvosledových brigád můžeme rovněž očekávat činnost bitevních vrtulníků nepřítele. Tyto při jednom vzletu a středním koeficientu ničení 2,5 mohou zničit 52 tanků a BVP.

Celkem v této fázi bojové činnosti může nepřítel protitankovými prostředky zničit okolo 103 našich tanků a BVP, tj. 48 % za předpokladu, že současně budou zničeny i všechny jeho protitankové prostředky v přímém boji s tanky a BVP v útoku.

Ze zkušeností z Velké vlastenecké války víme, že nepřítel ve většině případů začal odchod, když jeho ztráty v přímém boji dosahovaly kolem 40—50 %. Z toho můžeme vyvodit závěr, že ztráty prvosledových jednotek motostřelecké divize v útoku budou značně menší a mohou být přibližně 22—28 %, tj. 48—60 tanků a BVP (po 8—12 tancích od prvosledových pluků a 20—28 BVP od msp na BVP).

Z propočtů mohu vyvodit závěr, že motostřelecká divize je schopná překonat protitankovou obranu nepřítele v pásmu do 15 km do hloubky prvosledových brigád, přičemž si prvosledové útvary zachovají bojeschopnost na 72 až 78 procent.

Podle názorů pravděpodobného nepřítele na vedení obranného boje může v době, kdy ještě není prolomeno postavení prvosledových brigád, zahájit divizní protizteč. Toto uskupení může být v sestavě druhosledové tankové brigády a části bojeschopných jednotek z prvního sledu. Tanková brigáda (NSR) může vést protizteč v pásmu 8—12 km (pro výpočet uvažují 10 km). To znamená, že protizteč může směřovat proti dvěma prvosledovým plukům. Nepřítel bude protizteč vést zpravidla i v pásmu sousedního svazku, tudíž její odrážení a likvidace se bude řešit v součinnosti se sousedním svazkem. Pro náš výpočet budu uvažovat případ, že nepřítel vede protizteč jen v pásmu divize.

Uskupení nepřítele při vedení protizteče může mít 210—225 tanků a BVP (110 tanků a 46 BVP — tanková brigáda, 20—30 tanků, 30—40 BVP bojeschopné jednotky prvního sledu).

Dva motostřelecké pluky, které tuto protizteč odrážejí (jeden na BVP) mohou mít toto množství protitankových prostředků:

— tanků	29—31 × 2 = 58—62,
— BVP	69—75 = 69—75,
— PTRS na BRDM	6—7 × 2 = 12—14,
— PTRS Fagot	13—14 = 13—14,
— PTRS Maljutka	6—7 = 6—7.

Celkem 158—197 protitankových prostředků.

Předpokládám, že tyto pluky budou protizteč odrážet palbou z místa, potom koeficienty ničení jednotlivých prostředků budou:

— tanky	— 1,5,
— BVP	— 1,5,
— PTRS na BRDM	— 2,0,
— PTRS Fagot	— 1,5,
— PTRS Maljutka	— 1,5,

Tyto prostředky mohou tedy palbou z místa zničit:

— tanky	58—62	$\times 1,5 =$	87— 93,
— BVP	69—75	$\times 1,5 =$	103—113,
— PTRS na BRDM	12—14	$\times 2,0 =$	24— 28,
— PTRS Fagot	13—14	$\times 1,5 =$	20— 21,
— PTRS Maljutka	6— 7	$\times 1,5 =$	9— 11.

Celkem 243—266 tanků a BVP nepříteli.

Z toho plyne, že dva pluky jsou schopny palbou z místa zničit uskupení nepříteli při odrážení protizteče za předpokladu zničení všech vlastních protitankových prostředků. Jelikož vlastními protitankovými prostředky jsme schopni nepříteli způsobit větší ztráty, než má v protizteči tanků a BVP, budou ztráty ve vlastních protitankových prostředcích menší. Vezmeme-li v úvahu, že nepřítel po ztrátě 50 % svých tanků a BVP v přímém boji přestává útočit, pak v plucích při odrážení protizteče zůstane bojeschopných 58 % protitankových prostředků z počtů, které byly před zahájením nepřátelské protizteče (29—31 tanků, 69—75 BVP, 6—7 PTRS na BRDM, 13—14 PTRS Fagot, 6—7 PTRS Maljutka). S tímto výsledkem nemůžeme být spokojeni, jelikož pluky, které mají celkové ztráty 50—60 %, nejsou bojeschopné. Proto je nutné na tomto směru zasadit větší počet protitankových prostředků.

Velitel bude proto nucen proti tomuto uskupení rozvinout protitankovou zálohu divize (12—13 100mm PTK). V této fázi zpravidla budou rovněž zasahovat do boje bojové vrtulníky (palebné podpory) hodnotou jedné letky Mi-24D (16 vrtulníků). Tyto prostředky mají koeficienty ničení: 100 mm PTK — 1,5; vrtulník Mi-24D — 3,0.

Zásahem těchto prostředků můžeme nepříteli způsobit tyto ztráty:

12—13 100 mm PTK	$\times 1,5 =$	18—20
12 Mi-24D	$\times 3 =$	36
celkem		54—56.

Z propočtu vidíme, že prostředky divize jsou schopny spolehlivě odrazit protizteč nepříteli a způsobit mu ztráty 297—322 tanků a BVP. Jelikož uskupení nepříteli při protizteči má ve své sestavě pouze 210—225 tanků a BVP, jsme svými protitankovými prostředky schopni způsobit nepříteli 50% ztráty při 35% vlastních ztrátách protitankových prostředků z počtů před odrážením protizteče. To znamená, že u pluků po odrážení protizteče zůstane 50—55 % tanků, BVP a protitankových prostředků (20—22 tanků, u pluku na BVP 48—53 BVP) a že tyto pluky jsou schopny plnit stanovené úkoly s některým omezením.

Přitom beru v našem případě v úvahu pro nás nejsložitější variantu, tj. protizteč vedenou pouze v pásmu jedné divize.

Po odrážení protizteče velitel však musí organizovat dokončení zničení nepřítele. V pásmu divize v této fázi nepřítel může mít tyto prostředky: 50—60 tanků, 25—30 BVP, celkem 75—90 tanků a BVP.

Pro splnění tohoto úkolu divize musí vytvořit 2,5—3násobnou převahu v tancích.

V této fázi boje bude mít divize:

— tp	— 94 tanků,
— msp	— 30 tanků (který neodrážel protizteč),
— 2 msp	— 40 tanků,
— msp na BVP	— 48—53 BVP,
celkem	— 212—217 tanků a BVP.

Z toho plyne, že divize v této fázi bojové činnosti je schopná vytvořit převahu 2,3—2,9krát, z toho v tancích 2,7—3,3krát. Tato převaha zabezpečuje úspěšné dokončení zničení nepřítele v pásmu divize.

Z propočtu vidíme, že motostřelecká divize vyzbrojená moderními zbraněmi s bojovou technikou, při dokonalém využití jejich palebných a manévrovacích možností je schopna v úseku 15 km překonat protitankovou obranu nepřítele, dokončit jeho zničení a pokračovat ve vedení další bojové činnosti.

Závěrem chci zdůraznit, že jsem uvedl jednu z možných variant propočtu bojových možností motostřelecké divize pro překonání protitankové obrany nepřítele. Jsou i jiné způsoby propočtů. Např. divize na hlavním směru může být podporována značnými silami a prostředky (RVD a letectva), čímž se její možnosti zvýší. Cílem každého propočtu musí být však příprava objektivních podkladů pro přijetí optimálního rozhodnutí velitele, pro stanovení úkolů podřízeným útvarům a jednotkám v závislosti na předvídání bojové činnosti nepřítele v jednotlivých fázích boje a v souladu s úkolem, který divize obdržela.

BOJ S NEPŘÁTELSKÝM DĚLOSTŘELECTVEM

V současné době jsme svědky značného rozvoje dělostřelectva i raketového vojska armád USA a NSR. Změny probíhají jak ve vývoji nových a zdokonalování dosavadních dělostřeleckých a raketových prostředků, ve vývoji a výrobě nových druhů střeliva, tak i v oblasti zabezpečení bojové činnosti dělostřelectva a v organizační struktuře útvarů a jednotek.

Těmito změnami se např. u americké divize zvětší počty děl o 70 %, 1,5X se zvětší jejich dostřel, 5–10X se zvýší efektivnost ničení živé síly a několika-násobně se zvýší pravděpodobnost zásahu první ranou.

V oblasti hlavněho dělostřelectva proběhla modernizace amerických samohybných houfnic M-110 a M-109 na samohybné kanónové houfnice M-110 E2 (ráže 203,2 mm) a M-109 A1 (155 mm). Modernizace se uskutečnila vybavením houfnic novými, delšími hlavněmi (o 2,74 m u 203mm a o 2,44 m u 155 mm) a tomu odpovídajícími úpravami brzdovratného zařízení. Úpravami děla a nábojek se zvýšil dostřel na 20–22 km (203,2 mm) a na 19 km (155 mm) při použití klasické střely a na 30 (resp. 24 km) při použití střely s pomocným raketovým motorem. Obě kanónové houfnice umožňují plnit úkoly nejen různými typy konvenčních, ale i jadernou a chemickou municí.

Západoněmecká armáda je v současné době vybavována novou západoněmecko-britskou kanónovou houfnicí 155-1. Je to moderní, tažená zbraň, k jejíž zvláštnostem patří otočná hlaveň, kruhové ložisko a pomocná hnací jednotka. Je určena k ničení a umlčování živé síly, palných prostředků a jiných cílů, může být použita i k ničení obrněných cílů přímou střelbou a při použití speciální munice i k pokládání minových polí. Může používat americkou jadernou střelu ráže 155 mm a střelu M549 s pomocným raketovým motorem. Hmotnost zbraně v palném postavení činí 8,8 t, dostřel s klasickou střelou je 24 km a střelou s pomocným raketovým motorem 30 km.

Značnou pozornost věnují i vývoji nových typů raketometů s dostřelem až 60 km.

Vedle vývoje jaderných granátů s usměrněným účinkem (neutronový granát) věnují značnou pozornost novým typům konvenční munice. Vývoj se ubírá jednak směrem zvýšení přesnosti střelby, jednak zvýšením účinku v cíli a také prodloužením dostřelu.

Ke zvýšení přesnosti se např. v americké armádě vyvíjí střela, která je v poslední fázi letu naváděna na cíl po laserovém paprsku. Cíl je při tom označován laserovým označovačem, umístěným na

bezpilotním průzkumném prostředku, ze kterého se vedl průzkum. Tím se dosáhne takové přesnosti, že i při střelbě ze zakrytých palebných postavení je možnost ničení bodových cílů (jednotlivých tanků) zcela reálná.

Účinky v cíli se zvyšují různými náplněmi střel, např. existuje střela s malými ocelovými šípky. V současné době se zkouší střely s aerosolovou trhací náplní. Z nich se za dopadu granátu do prostoru cíle uvolní trhací náplň, která vytvoří oblak, schopný pronikat do zákopů, úkrytů apod. Tento oblak se přivede k výbuchu se zpožděním.

Značnou pozornost věnují i výrobě speciálních kazetových střel, kterými se pokládají protitanková minová pole. Např. pro západoněmecký 110 mm RM LARS jsou vyvinuty střely typu Pandora a Medusa, kterými lze salvou baterie položit protitankové minové pole o rozloze až 50 ha.

Zvýšení dostřelu se dosahuje vybavením střel pomocným raketovým motorem.

Opatření v oblasti vývoje nových střel povedou ke snížení spotřeby munice o 5–10 %, což není nepodstatné.

V zabezpečení bojové činnosti dělostřelectva značnou pozornost věnují zvýšení přesnosti, zrychlení práce a zvětšení dosahu průzkumu. Toho se dosahuje konstrukcí pozorovacích přístrojů, umožňujících pozorování ve dne i v noci, bez osvětlení terénu, ve spojení se systémy určení polohy a orientace přístroje a elektronickými počítači. Např. dělostřelecký průzkumný obrněný transportér BEOBPZ M 113A1, zavedený do západoněmecké armády, má vysouvací pozorovací periskop PERI D11 s vestavěným laserovým dálkoměrem. Samočinný počítač, který je součástí tohoto obrněného transportéru, vypočte souřadnice cíle za 22 sekund.

V současné době se intenzivně pracuje na vývoji bezpilotních prostředků průzkumu, které jsou v západních armádách považovány za velmi perspektivní. Tyto prostředky mohou vést průzkum fotografováním (zpracování snímků za letu), televizním průzkum, radiolokačním a radio-technickým průzkum a bývají spojovány s radiolokačními ozařovacími cíli.

Značná pozornost se věnuje i zdokonalování zvukoměrných stanic, především využitím elektroniky při vyhodnocování záznamů získaných naslouchatelnými, a také zdokonalování [zmenšování rozměrů a zvětšování dosahu] dělostřeleckých radiolokátorů.

K topograficko-geodetickému připojení bojové sestavy dělostřelectva se zdokonalují topografické připojovače a vyvíjejí systémy, které s využitím letounů (vrtulníků nebo družic) umožňují přesné topograficko-geodetické připojení mnoha prvků bojové sestavy dělostřelectva současně, na velkém prostoru a v krátké době (asi 30 minut).

Zrychlení přípravy, plánování a vedení dělostřeleckých paleb se dosahuje v západních armádách i využitím automatizovaných systémů řízení palby. Nejdokonalejším z nich je v současné době zavedený americký systém TACFIRE, používaný pro řízení palby dělostřelectva divize a armádního sboru. Systém umožňuje shromažďování a zpracování údajů dělostřeleckého průzkumu, topograficko-geodetické a povětrnostní přípravy, plánování, taktické a technické řízení palby, výběr optimálního typu a počtu bojové techniky i jednotky pro plnění palebného úkolu a okamžitý přehled o stavu munice i dělostřeleckých jednotek. Pro příklad efektivnosti využití tohoto systému uvádím jeden údaj — předběžné plánování palby na 35 cílů výkoná systém TACFIRE asi za 30 sekund. Tatáž činnost zabezpečována tradičním způsobem si vyžádala až 7 hodin.

V organizační struktuře dělostřelectva je charakteristické zvyšování počtů dělostřelectva vůbec i počtu děl v baterii (na 8–9 kusů). Divizní dělostřelectvo americké armády bude mít 3 dělostřelecké oddíly po 32 kusech (4 baterie po 8) SHKH 155 mm a 1 dělostřelecký oddíl (16 kusů) 203,2 mm SHKH. Celkem tedy 112 hlavních, proti dřívějším 66 hlavním [zvýšení o 70 %]. V západoněmecké armádě se vytváří po dvou oddílech 175 mm SHK u sborového dělostřelectva. U divizního dělostřelectva se ruší baterie dělostřeleckých raket Honest John a baterie 175 mm SHK. Místo nich se vytváří oddíl kanónových houfnic 155-1 o 18 kusech. Počty děl se zvyšují ze 72 na 78 kusů (o 9 %), počty raketometů zůstávají. U brigádního dělostřelectva zůstává oddíl 155 mm SHK o 18 kusech, ale je členěn do dvou baterií po 9 dělech.

Probíhající reorganizace v armádě NSR a připravovaná reorganizace v armádě USA, vybavování jednotek novou technikou, novými typy střeliva a rozvoj prvků zabezpečení bojové činnosti dělostřelectva je dokladem neustálé snahy o zvyšování účinnosti a bojové efektivnosti dělostřelectva západních armád.

Za těchto podmínek patří bezesporu k základním problémům otázka včasného

vybojování a trvalého udržení palebné převahy nad nepřítelem jako jednoho z rozhodujících faktorů, určujících úspěch boje a operace.

Boj s dělostřelectvem nepřítele je nutné vést nepřetržitě a stejně intenzivně v průběhu všech údobí bojové činnosti. Zvláštní důraz je třeba položit na okamžité ničení taktických prostředků jaderného napadení, samohybných obrněných baterií a také prostředků zabezpečujících jejich střelbu a řízení palby a to ihned po jejich zjištění. Otázka vybojování a udržení palebné převahy nad nepřítelem, zvláště pak jeho dělostřelectvem, zahrnuje široký okruh otázek, jejichž úspěšné řešení v komplexu vytváří předpoklady pro splnění úkolů v boji a operaci.

V první řadě ukazuje, že na stupni vševojsová armáda a divize je nutné přistoupit k vytváření průzkumných palebných skupin, které při průlomu připravené obrany nepřítele a v jeho obdobích palebné ničení, tj. v období dělostřeleckého přikrytí přibližování a rozvinování, v období dělostřelecké přípravy, podpory a doprovodu útoku v hloubce nepřátelské obrany budou neustále připraveny k ničení taktických prostředků jaderného napadení, dělostřeleckých, raketometných a protiletadlových baterií, míst velení a radioelektronických prostředků nepřítele. Tyto skupiny je nutné vytvářet z oddílů dalekonosného dělostřelectva (kanónového, kanónově houfnicového) a z raketometných oddílů. Průzkumnou palebnou skupinu je třeba, v závislosti na jejich organických průzkumných prostředcích, posílit jedním, dvěma vrtulníky až rojem vrtulníků dělostřeleckého průzkumu, několika četami až bateriemi zvukoměrného průzkumu, radiolokátory typu SNAR a ARSOM. Dále je třeba ve prospěch průzkumné palebné skupiny vyčlenit úsilí průzkumného letectva nebo bezpilotních průzkumných prostředků. Průzkumné prostředky rozdělujeme podle palebných úkolů tak, aby oddíly skupin byly co nejvíce soběstačné a řízení průzkumných prostředků a jejich využití bylo co nejtěsnější. Sběr a vyhodnocení průzkumných údajů u průzkumné palebné skupiny organizujeme jako relativně samostatný systém. Jeho základem jsou vyhodnocovací střediska. Rád rozboru zpráv upravujeme tak, aby průzkumná palebná skupina mohla samostatně s konečnou platností vyhodnocovat typické cíle, na které má palebně působit.

Vybavením průzkumné palebné skupiny výkonnými průzkumnými prostředky

schopnými účinně postihovat typické cíle, úpravou řádu rozboru zpráv a usku-tečňováním součinnosti se zpravodajským oddělením se dosahuje nejtěsnějšího spojení palby s průzkumem, což zaručuje maximální zkrácení lhůt od zjištění cíle po využití průzkumných údajů, tj. po vedení palby.

Palebnou převahu nad dělostřelectvem nepřítele je nutné vybojovat již do zahájení rozvinování vlastních vojsk. Vezmeme-li v úvahu dva základní předpoklady, a sice dostřel nepřátelského dělostřelectva u novodobých zbraňových systémů kolem 30 km a možnosti nepřátelského průzkumu ke zjištění bojové sestavy našeho dělostřelectva a přesunu a rozvinování vševojsových svazků a útvarů do hloubky 15–20 km, pak bychom měli intenzivní umlčování (ničení) nepřátelských baterií zahájit nejpozději v době, kdy vlastní vojska vyjdou na vzdálenost kolem 25 km od čáry dotyku, tj. při rychlosti postupu v období přibližování v průměru kolem 15–20 km/h asi v čase $\bar{C} + 75'$ až $\bar{C} + 100'$.

Otázku ovšem komplikuje jedna okolnost. V Polním řádu západoněmecké a americké armády se uvádí, že zjistí-li se neklamně příznaky příprav protivníka k útoku, provádí se ve vhodnou dobu jaderná, dělostřelecká a letecká protipříprava (Zprav-51-12/2). Po provedené protipřípravě může být za výhodné situace a v souvislosti s celkovým plánem obrany provedena protizteč před přední okraj druhým sledem divize nebo sboru s cílem zničit protivníka, který se připravuje k útoku (Zprav-51-12/1).

Jak je tedy možné řešit otázku za tohoto předpokladu? Zřejmě bude nutné vést palebný přepad na nepřátelské baterie k zmaření protipřípravy.

Vezmeme-li v úvahu, že nepřítel alespoň povšechně zná způsob a možnou strukturu vedení naší palebné činnosti při útoku z chodu (či zasazení 2. sledu), pak „vhodná doba“ k vedení jeho protipřípravy může být asi 30 minut před předpokládaným zahájením naší palebné činnosti, kdy vlastní dělostřelectvo již zaujalo bojovou sestavu k vedení palebného přikrytí přibližování vojsk.

Znamená to tedy zahájit zmaření protipřípravy dělostřelectvem nejpozději v čase kolem $\bar{C} - 130'$. Po palbách dělostřelectva je vhodné zařadit ještě údery letectva, které může mnohé cíle samo vyhledat a ničit (např. ty, které vyšly z pod palby apod.).

K zachování životnosti dělostřelectva

nebude účelné vyvádět průzkumné palebné skupiny do palebných postavení předčasně. Ukazuje se, že předurčené jednotky bude výhodnější předsunout do vyčkávacích prostorů vzdálených až 25 km od čáry dotyku, tj. mimo dosah nepřátelského dělostřelectva a mimo dosah pozemních průzkumných prostředků nepřítele. Přesun z těchto prostorů do dočasných palebných postavení bude nutné zahájit asi v Č-240' (délka přesunu v průměru 20 km, zaujetí připravených palebných postavení 20 minut, příprava k palbě 5 minut). Vyvedení bude probíhat po několika osách a po zaujetí dočasných palebných postavení bude nutné ihned zahájit palbu na předurčené cíle. Po skončení palby vykoná manévry na krátkou vzdálenost (500—700 m).

V údobí zmaření protipřípravy (tedy zhruba v čase Č-130') bychom měli umlčet kolem 50—60 % možných baterií nepřítele, které mohou působit do našeho pásma. Tím bychom měli vybojovat palebnou převahu. Toto tvrzení je ovšem hypotetické, poněvadž podle původního předpokladu 40—50 % baterií zůstává ještě nezjištěno a tím palebně nepostiženo. Střelba na některé baterie nemusela být přesná a některé samohybné baterie mohly vyjet z pod naší palby a tím jsou na dále bojeschopné.

Znamená to tedy, že chceme-li udržet palebnou převahu, musíme i v období palebného přikrytí přibližování vést intenzivní průzkum a umlčování baterií a vyčlenit pro tento úkol nejméně 5—9 oddílů, tj. zhruba stejně jako pro zmaření protipřípravy, poněvadž předpoklady zůstávají v podstatě stejné jako dříve. Přepady na baterie bude nutné vést s přestávkami kolem 15 minut (nejkratší možná doba obnovení bojeschopnosti obrněných objektů po dělostřeleckém přepadu). Poslední přepad tohoto období zařadíme na jeho ukončení, tj. v období, kdy se naše jednotky rozvíjejí z plukovních do praporečnických proudů. Přepady dělostřelectva také v tomto údobí budeme kombinovat s údery letectva.

Nejvýhodnější z hlediska vybojování a udržení palebné převahy je všechny zjištěné baterie ničit, poněvadž tím nemusíme vést mnohdy na jednu a tutéž baterii několik přepadů. To ovšem naráží na nutnost angažovat do této činnosti podstatně více dělostřeleckých oddílů a dále velkou spotřebu střeliva, s jehož zabezpečením by zřejmě vznikly zvláště v pohyblivých fázích boje velké problémy. Není proto asi v současné době jiné cesty, než zvýšit účinnost používaných granátů a tím snížit spotřebu střeliva k ničení (umlčování) obrněných cílů.

Závěrem chci uvést, že vzhledem k velké efektivnosti palby pozemního dělostřelectva jako prostředku palebného ničení jeho životnosti a možnosti působit nezávisle na počasí, denní a roční době i jiných podmínkách, patří úspěšný boj s ním k rozhodujícím momentům dosažení palebné převahy. Otázka vybojování a udržování palebné převahy nad nepřítelem, zvláště pak jeho dělostřelectvem, je jednou z klíčových otázek operačního a bojového použití raketového vojska a dělostřelectva. Proto je nutné, aby-
chom této otázce věnovali mimořádnou pozornost.

VZDUŠNÝ RADIOTECHNICKÝ PRŮZKUM V PRŮBĚHU OPERACE

Vzdušný průzkum zaujímá velmi důležité místo mezi všemi druhy průzkumu. V důsledku specifických zvláštností, jimiž se vyznačuje průzkumné letectvo — velká manévrovost, rychlost a možnosti působit ve velkém prostoru a do značné hloubky, stal se vzdušný průzkum jedním ze základních zdrojů zpráv a údajů o nepříteli. Výsledky vzdušného průzkumu umožňují rychle hodnotit situaci, určit všechny důležité nepřátelské objekty, včas a cílevědomě použít síly a prostředky pro úder a rychle zhodnotit výsledky jejich činnosti. Tyto schopnosti vzdušného průzkumu umožňují zabezpečit velitele, štáby a vojska informacemi o nepříteli, objektech, terénu a počasí při organizaci a vedení bojové činnosti a efektivně využít soudobé mohutné prostředky ničení.

Známe, že nepřítel bude rozsáhle používat radioelektronické prostředky pro velení vojskům a pro ovládání moderních zbraní. Těchto prostředků je na válčišti značné množství různých typů a určení. Je to odrazem probíhající vědeckotechnické revoluce ve vojenství, která vede k širokému využívání elektrotechniky různého určení v systémech řízení vojsk a ve zbraňových systémech. Radioelektronické prostředky se v současné době stávají stále více základem průzkumných systémů, systémů velení vojskům, protiraketové a protivzdušné obrany, systémů navádění raket, letounů a bitevních vrtulníků, řízení dělostřelecké palby apod.

Boj s těmito prostředky se zákonitě stává jedním z rozhodujících úkolů. Veškerá opatření pro boj proti těmto prostředkům jsou zahrnována pod pojmem „radioelektronický boj“, kde důležité místo zaujímá průzkum. Rovněž v oblasti zpravodajského zabezpečení operací a boje má důležité místo vzdušný průzkum. Mezi jeho hlavní úkoly patří všemi způsoby zjišťovat systém a prostředky radioelektronického zabezpečení, a to především s využitím radiotechnických průzkumných přístrojů a zařízení. Hustota prostředků radioelektronických

kého zabezpečení v terénu závisí na počtu objektů, v jejichž prospěch tyto prostředky pracují. K takovým objektům patří orgány velení a průzkumu v systému PVO, letiště, navigační systémy, systémy navádění letectva na pozemní cíle a podobně, u kterých je velké množství různých radioelektronických prostředků.

Tak mohou uvést **prostředky radiolokačního průzkumu** amerického pozemního vojska, které jsou začleněny již na stupni pěších, mechanizovaných, tankových, vzdušných výsadkových, průzkumných, dělostřeleckých, raketových a protiletadlových jednotek. Např. v obrněné divizi je 58, v mechanizované divizi 62 radiolokátorů, z nichž jsou hlavními typy AN/MPQ-4A, AN/TPS-5 a AN/MPQ-49. V západoněmeckém pozemním vojsku jsou prostředky radiolokačního průzkumu začleněny do průzkumných praporů divizí (5 radiolokátorů AN/TPS-33 a 4 radiolokátory Rasura), radiolokátory jsou v divizních dělostřeleckých plucích (2 radiolokátory AN/TPS-33) a v protiletadlových oddílech divizí a sborů (1 radiolokátor AN/TPS-1E a 3 radiolokátory MPDR-30/1). Všechny tyto prostředky jsou určeny ke zjišťování vzdušných cílů a k jejich identifikaci.

Nejvíce radioelektronických prostředků je ve speciálních systémech řízení, které zabezpečují navádění taktického letectva na pozemní cíle a jeho součinnost s pozemním vojskem. V současné době je nejdokonalejší systém vojenského letectva USA s označením 407/L, vybudovaný v působnosti 2 a 4 STL. Z hlediska radioelektronického vybavení obsahuje tento systém celý komplex různých prostředků, k nimž patří i třírozměrné přehledové radiolokátory typu AN/TPS-43A, B nebo E a dvourozměrné radiolokátory typu AN/TPS-44.

Centralizované velení silám a prostředkům PVO NATO v Evropě se uskutečňuje pomocí jednotného automatizovaného systému řízení a uvědomování PVO NATO „Nadge“. Systém zahrnuje přes 80 radiolokačních středisek a stanovišť a orgánů bojového řízení, rozmístěných v hlavních zemích NATO. Každé středisko nebo stanoviště řízení a uvědomování PVO je vybaveno 2—4 radiolokátory pro vyhledávání a navedení, 2—6 radiolokačními výškoměry a 1—2 identifikačními zařízeními. K zájmovým radiolokátorům patří typy AN/FPS-67 a AN/FPS-6c. Velké počty radioelektronických prostředků jsou přímo u protiletadlových raketových oddílů a baterií PLRS. Tak např. u baterie Nike Herkules jsou to tři vyhledávací a sledovací radiolokátory (typy AN/MSW-1, AN/MPA-5A/B, AN/MPQ-44 nebo AN/FPS-36/37). U baterie Hawk je to 5—8 radiolokátorů AN/MPQ-34, 35, 37 a 39 nebo 33, u oddílu Chaparrel/Vulcan 8 radiolokátorů AN/MPQ-49. U oddílů s protiletadlovými kanóny Gepard a řízeními střelami Red Eye je po jednom vyhledávacím radiolokátoru typu AN/TPS-1D(E).

Z krátkého přehledu o rozsahu použití radioelektronických prostředků nepříteli vyplývá **důležitost úkolů vzdušného radiotechnického průzkumu**, které tento druh průzkumu plní ve prospěch frontové operace. Jeho hlavním úkolem je zjištění co největšího počtu radioelektronických prostředků především k upřesnění uskupení letectva, pozemního vojska a prostředků PVO a také k získání údajů nutných pro organizování vlastní bojové činnosti, radioelektronického boje a překonávání systému PVO. Půjde zejména o získání údajů, které umožní zjistit charakter a rozmístění hlavních prvků velení stanovišť pro řízení a uvědomování ze systému velení stíhacímu letectvu, velitelských stanovišť oddílů a baterií protiletadlových řízených střel a protiletadlového dělostřelectva.

Ke splnění těchto požadavků musí vzdušný radiotechnický průzkum zjistit především typy, počty a polohy radioelektronických prostředků a jejich para-

metry jako hlavní podklady pro boj s nimi nebo k přijetí účinných opatření proti jejich působení.

K hlavním parametrům patří zejména provozní charakteristiky, jako je kmitočet, opakovací frekvence, délka impulsů, otáčky antény a časové intervaly mezi jednotlivými sériemi impulsů. Tyto parametry umožňují určit charakter činnosti zjišťovaných, radioelektronických prostředků a jejich pravděpodobné organizační začlenění. Znalost uvedených technických parametrů je důležitá např. při zjišťování typů radiolokátorů a k přijetí vhodných opatření pro organizaci radioelektronického boje. Již při plánování použití vhodných sil a prostředků průzkumu budeme vycházet z toho, že některé parametry budou společné pro všechny radiolokátory, jiné parametry jen pro některé typy.

Při plánování a organizaci vzdušného radiotechnického průzkumu radioelektronických objektů nepřítel bere v úvahu rovněž výhody a nevýhody tohoto druhu průzkumu. K výhodám patří především velká dálka zjištění radioelektronických prostředků, možnost vést průzkum za každé povětrnostní situace ve dne i v noci a v některých případech i utajení průzkumu, protože sledování činnosti nepřátelských radiolokátorů pomocí radiotechnických průzkumných přístrojů je možné mimo dosah radiolokátorů nepřítel. K nevýhodám patří to, že nemůže zjistit radioelektronické prostředky, které po dobu průzkumu nejsou v činnosti, dále jsou to poměrně značné chyby v přesnosti vyhodnocování jejich poloh. Značně složitě se získávají údaje o činnosti těchto prostředků při radiotechnickém rušení a za provozu klamných zdrojů vyzařování.

Vzdušný radiotechnický průzkum ve frontové operaci se organizuje a řídí podle jednotného zámyslu a plánu průzkumu frontu. Jeho přímým organizátorem je štáb letecké armády, jehož zpravodajské oddělení v součinnosti s ostatními odbornými pracovišti zpracovává plán vzdušného průzkumu na frontovou operaci. Do plánu se zahrnují všechna opatření vzdušného radiotechnického průzkumu, které souvisí se získáváním podkladů pro vyhodnocování radioelektronické situace nepřítel, pro realizaci opatření radioelektronického boje a ničení radioelektronických prostředků samostatně nebo společně s objekty, v jejichž prospěch pracují.

Při plánování a organizaci vzdušného radiotechnického průzkumu přihlížíme ke všem zvláštnostem a specifickým podmínkám vedení tohoto druhu průzkumu. Vycházíme z toho, že vzdušný radiotechnický průzkum rozsáhle vedeme již v době před zahájením bojové činnosti, a to z vlastního území k získávání údajů o objektech nepřítel a určení prostorů rozmístění jeho hlavních sil. Přitom hlavní úsilí položíme na zjišťování a upřesňování rozmístění, jakož i technických charakteristik, těch radioelektronických prostředků nepřítel, které zabezpečují použití jaderných zbraní a činnost systému PVO. Zvláště tyto prostředky se bude snažit maximálně ukrýt a utajit jejich existenci.

Při plánování a organizaci vzdušného radiotechnického průzkumu po zahájení operace se podstatně rozšíří možnosti jeho sil a prostředků do celého prostoru operační sestavy nepřítel. Průzkumné lety plánujeme na plný dolet průzkumných letounů, aby se zabezpečilo získání průzkumných údajů z celého pásma průzkumu frontu v maximálně krátkých lhůtách. Důraz přitom klademe zejména při prvních letech na zjištění činnosti radiolokátorů a dalších prostředků nepřítel v nových frekvenčních pásmech, ve kterých dosud mnoho prostředků nepracovalo. Zvláštní pozornost věnujeme zjišťování činnosti a prostorů rozmístění radioelektronických prostředků v systému PVO a jaderného napadení.

Při organizaci vzdušného radiotechnického průzkumu v průběhu frontové operace vycházíme z těchto hlavních zásad:

- průzkum musíme vést nepřetržitě všemi silami a prostředky, které jsou k dispozici, s vytvořením dostatečné zálohy (kolem 10—15 %) pro plnění nepředvídaných úkolů. Prostor průzkumu bude velmi rozsáhlý a vyžádá si značné úsilí všech prostředků, které jsou schopny průzkum vést;

- maximální část letů musí být uskutečněna v době největší činnosti vlastního a nepřátelského letectva, kdy budou v činnosti téměř všechny prostředky nepřítel a kdy můžeme předpokládat i činnost záložních, popř. nových radioelektronických prostředků;

- udržovat nepřetržitou vzájemnou součinnost mezi útvary a jednotkami vzdušného a pozemního radiotechnického průzkumu;

- zvláštní pozornost při vyhodnocování materiálů s výsledky průzkumu musíme věnovat nejsilnějším mnohokanálovým prostředkům, které patří do systému řízení PVO, letectva a raketových zbraní.

Tyto zásady budeme aplikovat na konkrétní situaci a musí se projevit v plánovacích dokumentech i v řízení vlastní činnosti sil a prostředků radiotechnického vzdušného průzkumu.

Při organizaci průzkumu v průběhu operace položíme důraz na stanovení a pak použití takových taktických způsobů, které zabezpečí efektivnost vedení průzkumu. Správný výběr odpovídajících způsobů budou ovlivňovat zejména takticko-technické možnosti letounů a palubních průzkumných přístrojů, jakož i charakter průzkumných objektů, dále charakter terénu, předpokládaná činnost letectva a prostředků PVO nepřítel na trati letu průzkumných letounů a v prostoru průzkumu, jakož i stupeň vycvičenosti osádek (pilotů) a palubních operátorů.

Každý z uvedených vlivů se podílí na vytváření určitých podmínek pro úspěšné splnění úkolů radiotechnického vzdušného průzkumu. Tak např. letoun MiG-21 R se svým průzkumným zařízením SRS 6, 7 v kontejneru „R“, který je v naší armádě používán k vedení radiotechnického vzdušného průzkumu, má velkou maximální rychlost a dobré manévrovací schopnosti a je vybaven individuálními prostředky radioelektronického boje. To jej předurčuje k vedení průzkumu objektů v hloubce při letech nad územím nepřítel. Naproti tomu letoun IL-14 RT se zařízením SRS 1 má letovou rychlost kolem 380 km/h a není vybaven prostředky radioelektronického boje, proto jej můžeme použít k vedení průzkumu bližších objektů při letech jen z vlastního území.

Můžeme předpokládat, že v hloubce pásma průzkumu půjde především o radioelektronické prostředky, které zabezpečují převážně stacionární objekty. Charakter těchto objektů a prostor jejich rozmístění, jakož i charakter činnosti radioelektronických prostředků musí již při plánování ovlivnit stanovení doby vedení průzkumu, rozsah použití sil a prostředků průzkumu, volbu trati a výšky letu. Vycházíme z toho, že dobu vedení průzkumu bude nutné plánovat v úzké závislosti na úkolech v jednotlivých obdobích operace a zejména na činnosti úderného letectva a raketových prostředků frontu, které se účastní boje proti těmto objektům.

Konečně při plánování a organizaci radiotechnického vzdušného průzkumu budeme přihlížet k vybavení letounů palubními průzkumnými přístroji a zařízeními. Chci připomenout, že to mohou být přístroje a zařízení pro všeobecný

nebo podrobný vzdušný radiotechnický průzkum. Přístroje pro všeobecný průzkum zjišťují radioelektronické prostředky v činnosti, jejich pracovní režim a kmitočet s určením přibližného prostoru rozmístění s diferencí 10 až 50 km od skutečné polohy radiolokátoru. Přístroje pro podrobný průzkum zjišťují typy radioelektronických prostředků a směr jejich rozmístění, což umožňuje určit i jejich přesnější polohu s chybou do 10 km. Schopnost těchto přístrojů vytváří předpoklady pro efektivnější využití výsledků průzkumu.

Vedení vzdušného radiotechnického průzkumu v průběhu frontové operace bude mít na rozdíl od jiných způsobů vzdušného průzkumu (vzdušné pozorování a fotografování) některé zvláštnosti. Především je to skutečnost, že trať letu nemusíme volit přímo nad objektem průzkumu nebo v jeho těsné blízkosti. Průzkum můžeme vést ve větších vzdálenostech od objektů, tato však nesmí být příliš velká, aby se nesnižovala přesnost určení polohy radioelektronického prostředku. Další zvláštností je to, že zatímco např. při vzdušném fotografování je nutné zajistit přesný přilet nad objekt nebo při vzdušném pozorování přesný přilet k objektu z hlediska jeho dobré viditelnosti, je při radiotechnickém vzdušném průzkumu nutné přesně zjistit nebo určit polohu letounu v okamžiku průzkumu radioelektronických prostředků nepřítel. Konečně třeba vycházet i z toho, že palubní průzkumné přístroje umožňují vést radiotechnický vzdušný průzkum za všech povětrnostních podmínek ve dne i v noci při zabezpečení znalosti polohy průzkumného letounu po celou dobu letu.

Již jsem uvedl, že radiotechnický vzdušný průzkum v průběhu frontové operace můžeme vést silami a prostředky frontového letectva z prostoru rozmístění vlastních vojsk bez přeletu čáry dotyku nebo lety nad územím nepřítel v celém pásmu průzkumu frontu.

Průzkum z prostoru vlastních vojsk bude zpravidla veden v době silné činnosti prostředků PVO a před prostory, kde nebude PVO dostatečně nebo jen velmi málo narušena. Předpokládáme, že převážně z prostoru vlastních vojsk budeme vést radiotechnický vzdušný průzkum přístroji SRS-1, které máme umístěny na letounech IL-14 RT. V některých obdobích mohou být i letouny MiG-21R s přístroji SRS 6, 7, zejména pokud půjde o radiotechnický vzdušný průzkum z velkých výšek. Vedení průzkumu v maximálních dostupových výškách z vlastního území bude výhodné volit v podmínkách, kdy je třeba zjistit zájmové radioelektronické prostředky pokud možno v co největší hloubce před jejich ničením nebo rušením pro zabezpečení dálkového nebo úderného letectva. Vycházíme z toho, že zatímco na jedné straně bude např. dosah průzkumu na tyto prostředky z výšky letu 10 000 až 12 000 m do hloubky 300 až 350 km, na druhé straně chyby zjištění jejich poloh mohou dosahovat až několik desítek kilometrů a bude proto nutno vést jejich doplňkový průzkum jinými prostředky nebo druhý průzkum.

Radiotechnický vzdušný průzkum radiolokátorů a jiných radioelektronických prostředků v taktické a bližší operační hloubce z vlastního území povedeme z malých a středních výšek. Podle našich poznatků může např. hloubka průzkumu těchto prostředků z výšky 1000 m dosahovat až 150 km s maximální chybou přesnosti určení jejich polohy do 10 až 15 km.

Velmi výhodným se nám ukazuje vést radiotechnický vzdušný průzkum z vlastního prostoru současně dvěma letouny s příslušnými průzkumnými přístroji, které letí za sebou po stejné trati s časovým rozdílem 10 až 20 minut se současným zaměřováním sledovaných objektů. Tyto letouny mohou mít stejný

nebo rozdílné typy vlastních průzkumných přístrojů. Po jejich komplexním vyhodnocení získáme objektivnější požadované údaje o činnosti pracujících radioelektronických prostředků nepřítele.

Vedení radiotechnického vzdušného průzkumu nad územím nepřítele umožňuje získat úplnější a přesnější průzkumové údaje o radioelektronických prostředcích v činnosti. Tato metoda vedení průzkumu vyžaduje od velitelů a štábů, aby při organizaci a vedení průzkumu věnovali maximální pozornost zejména všestrannému letovodskému zabezpečení této činnosti. Úspěšné splnění úkolů bude především záviset na správné volbě trati a profilu letů, které volíme tak, aby se vyhýbala letišťům stíhacího letectva a prostorům silně bráněným oddíly a bateriemi protiletadlových řízených střel.

Nejvýhodnější dobou k vedení radiotechnického vzdušného průzkumu (jak jsem již uvedl) bude období hromadných vzletů vlastního letectva, kdy nepřítel bude jednak nucen rozptýlit aktivní prostředky PVO a jednak uvést do provozu co největší počet vlastních radioelektronických prostředků k zabezpečení boje proti údernému letectvu. To určuje i nejvýhodnější místo prostředků radiotechnickému vzdušnému průzkumu, a to především v bojových sestavách úderného letectva nebo po samostatných tratích ve skrytu činnosti úderného letectva. Počet průzkumných letounů k vedení radiotechnického vzdušného průzkumu bude záviset na šířce a hloubce pásma průzkumu frontu, jakož i na hustotě radioelektronických prostředků nepřítele. Těchto letounů nebude vzhledem k množství radioelektronických prostředků nepřítele vždy dostačující počet, proto bude nutné velmi důkladně rozdělit síly a prostředky radiotechnického průzkumu.

Důležitou činností při organizaci a vedení radiotechnického vzdušného průzkumu je **vyhodnocování** získaných výsledků a zpracování příslušných hlášení. Doba a místo vyhodnocování závisí na typu použitých průzkumných přístrojů. Může to být buď ještě za letu na palubě letounů palubními operátory, nebo na zemi po přistání průzkumných letounů.

Pokud vyhodnocování probíhá za letu, jsou výsledky získávány velmi rychle s možností jejich předání na pozemní nebo vzdušné velitelské stanoviště nebo přímo velitelům úderných skupin frontového letectva. To umožní včas přijmout vhodná opatření pro rušení nebo ničení radioelektronických prostředků nepřítele.

V závěru chci zdůraznit, že uvedené hlavní zásady vedení vzdušného radiotechnického průzkumu by měli vzít v úvahu velitelé, štáby a zejména zpravodajské orgány při plánování reálných opatření v organizaci a řízení tohoto druhu průzkumu. To vyžaduje vždy v konkrétní situaci hlubokou analýzu radioelektronických prostředků nepřítele s možností jejich použití, jakož i správně rozložit vlastní síly a prostředky ke splnění cílů a úkolů radiotechnického vzdušného průzkumu.

Víme, že na kvalitě plánovací a organizátorské činnosti, zejména zpravodajských orgánů, bude záviset úspěšné splnění stanovených úkolů všemi druhy a způsoby vzdušného průzkumu včetně radiotechnického, s cílem získat potřebné průzkumové údaje a zprávy nezbytné pro plánování a vedení frontové operace.

OBNova

NARUŠENÉHO SYSTÉMU

PVO

Úspěch protivzdušné obrany závisí ve značné míře na přesnosti a úplnosti analýzy zámyslu vzdušného nepřítele, volbě účinných způsobů jeho ničení, předvídání rozsahů a způsobů umlčování prvků systému PVO v průběhu a po hromadných úderech na bráněné objekty v prostorech operační a bojové činnosti svazů a svazků PVOS. Poznatky a zkušenosti z lokálních válek, ze cvičení armád NATO, stejně jako současné názory nepřítele na použití vzdušných sil ukazují na nebezpečí úderů na prvky PVO. Nepřítel si je dobře vědom výhod volné činnosti pozemních vojsk v případě získání vzdušné nadvlády. Proto se bude snažit o narušení komplexnosti a jednoty celého systému PVO různými odvetnými opatřeními, jako je např. jejich zničení, umlčení, rušení apod.

Na základě využití vědeckých metod předvídání, umění a schopností velitelů k určování charakteru příští bojové činnosti a vystižení zámyslu nepřítele můžeme zhodnotit nebezpečí a rizika budoucích bojů a přijmout včas řadu opatření k obnově účinnosti systému PVO v průběhu bojové činnosti. Základem volby efektivních a reálných opatření je proces přípravy a přijetí rozhodnutí, zvláště část „hodnocení situace“. V ní postupně analyzujeme všechny faktory, které mohou průběh bojové činnosti ovlivňovat a hledáme racionální způsoby, mimo jiné i uchování a obnovování bojeschopnosti i bojové účinnosti v důležitých prostorech a na směrech. Součástí hodnocení vzdušného nepřítele je předvídání způsobů překonávání systému PVO i způsobů ničení a umlčování jednotlivých prvků bojové sestavy PVOS. Stejně tak je součástí hodnocení vlastních vojsk určení opatření k obnově narušeného systému PVO na náletových směrech a ve významných prostorech bojové činnosti s cílem zmařit vzdušnou operaci nepřítele. Přijetím rozhodnutí vytvoříme základní předpoklad k rozpracování a plánování všech opatření, jejich doručení vojskům, materiální přípravě a procvičení.

Faktory ovlivňující nezbytnost plánování

Skutečnost, že v procesu rozhodování nemůžeme pominout vliv ztrát, zamoření osob i bojové techniky, úderů na různé objekty a prostory, požáry i zátopy, vede k úvahám o hlavních faktorech, které si vynucují plánování a přípravu opatření obnovy i zhodnocení materiálních a časových podmínek všech prací. K základním faktorům náleží zejména:

a) **ztráty na živé síle, bojové technice a materiálu**, způsobené údery vzdušných prostředků napadení na prostředky PVO a na objekty obrany, pokud jsou prvky PVO rozmístěny poblíž nich, požáry lesních masívů a zátopami vod zničených přehrad, radiačním (chemickým, biologickým) zamořením obsluh. Rozsah ztrát v prvních 24 hodinách války s použitím jaderných zbraní může u některých prvků PVO (plro, letiště, VS) dosáhnout 50 % i více, u jiných (rlr, jednotky REB, živá síla) až 30 i 35 %. Tím dojde k celkovému snížení účinnosti PVO až na polovinu původní hodnoty.

Vliv ztrát se projeví zejména:

— ve snížení bojových možností SL a PLRV zeslabením uskupení, v omezení kapacity navedení SL a tempa zasazení do boje v prostorovém omezení činnosti SL a jeho hromadění na schopných letištích, v narušení palebného systému PLRV a snížení kvality jeho ukazatelů;

— ve zhoršení parametrů radiolokačního pole, zvláště zvýšením jeho spodní hranice a narušením jeho souvislosti. V důsledku toho bude hloubka radiolokační informace menší, radiolokační pole nebude souvislé a podmínky pro navedení i radiolokační zabezpečení PLRV se ztíží;

— v omezení počtu rušených spojovacích a naváděcích stanic nepřítele i počtu rušených radiotechnických zařízení na jeho letounech ve vzduchu;

— ve snížení bojeschopnosti živé síly a růstu požadavků na zdravotnický materiál i kapacity, na dopravní prostředky, na zásoby materiálu různých druhů apod.;

b) **působení radioaktivního (chemického, biologického) zamoření** na živou sílu i bojovou techniku. Tyto látky ZHN mohou způsobit vyřazení živé síly z boje (alespoň dočasně), zhoršit parametry citlivých prvků radiotechnických zařízení, znesnadnit provoz na letištích, v postaveních a na velitelských stanovištích, znesnadnit pohyb po komunikacích při manévru i zásobování vojsk, prodloužit časové lhůty pro obnovu. Rozsah zamořeného prostoru může u prvořadových svazků PVOS dosáhnout 70–80 % prostoru bojové činnosti, takže v pásmech silně nebezpečného zamoření bude působit až 50 % všech prostředků PVOS. V důsledku toho budou jednotky nuceny využívat prostředků individuálních i kolektivní ochrany, úroveň plnění úkolů poklesne, sníží se účinnost PVO;

c) **stav a význam objektů i prostorů obrany po úderech**. Tento stav má bezprostřední vliv na rozsah obnovy systému PVO, poněvadž tato opatření mají za cíl uchovat funkce pro válečný život nejdůležitějších objektů za předpokladu, že dosud neztratily svůj význam. Počet takových objektů bude omezen, takže i oslabená uskupení druhů vojsk PVOS budou moci soustředit úsilí na jejich PVO i na přehrazování náletových směrů, které se projeví jako hlavní;

d) **čas pro obnovu**, který bude záviset na účinnosti boje s prostředky vzdušného napadení, na ztrátách nepřítele, stupni rozrušení jeho letištní sítě, uml-

čení systému velení a navedení, narušení možnosti opětovné přípravy k dalšímu vzletu zničením zásob materiálu a technického vybavení na letištích. Při vysoké účinnosti PVO a úderů na letiště nepřítele může časová mezera mezi údery dosáhnout 12–16 hodin i více;

e) **počet prostředků vzdušného napadení nepřítele** k vedení následujících úderů, který bude záviset na výši jeho ztrát a výši záloh. Údery na letiště a účinný systém PVO může snížit možnost vedení dalšího úderu z hlediska počtu až na polovinu původní hodnoty. Tato skutečnost stejně jako faktor času se pak projeví v počtu objektů nepřítele, ve volbě náletových směrů i metodice úderů.

Opatření obnovy systému PVO

Obnovením narušeného systému PVO ve svazku PVOS rozumíme realizaci komplexu opatření pro obnovu účinnosti systému velení, bojových sestav a uskupení druhů vojsk, bojeschopnosti jednotek a útvarů ke splnění bojových úkolů odrážení následujících úderů a zničení vzdušného nepřítele. Kritériem hodnocení účinnosti přijatých opatření obnovy může být koeficient obnovy (K_o), který je dán vztahem účinnosti systému PVO po úderu (E_{ou}) k účinnosti před úderem (E_o). Hodnoty účinnosti E jsou závislé na matematické naději počtu zničených cílů do (po) úderu — M_c ($M_{cú}$) — a na počtu prostředků vzdušného napadení do (po) zahájení úderu — N_c ($N_{cú}$). Platí, že:

$$K_o = \frac{M_{cú} \cdot N_c}{M_c \cdot N_{cú}} = \frac{E_{ou}}{E_o}$$

Pokud bude $K_o = 1$, účinnost systému PVO po opatřeních obnovy se sníží. Při K_o menší než 1 je třeba hledat další opatření, která by hodnotu K_o maximálně přiblížila 1. Uvedené nechápeme jako úplnou obnovu sil a prostředků PVO v jejich původní sestavě. Po úderu může dojít k určité změně úkolů svazku PVOS a tato změna způsobí změnu i v požadované hodnotě E . Propočtem K_o podle prostorů nebo náletových směrů můžeme určit nejmenší, dostatečnou a vysokou účinnost obnovy a na základě toho stanovit racionální a reálný rozsah přijatých opatření. To zároveň s úvahou doby na splnění a její srovnání s dispoziční dobou. Nejúčelnější budou opatření, která zabezpečí nejvyšší účinnost obnovené PVO v dispoziční době.

K obnově narušeného systému PVO přijímáme opatření zvláště v oblasti velení, v uskupení druhů vojsk PVOS a v materiálně technickém zabezpečení.

K základním opatřením náleží:

a) v obnově systému velení:

— předání velení z hlavních velitelských stanovišť na záložní VS, popř. na další místa velení, což zajistíme včasným vybavením materiálními a spojovacími prostředky i paralelní prací VS a ZVS;

— obnova narušených VS budováním dalších VS v průběhu boje a opravy silami a prostředky vojsk v závislosti na stupni poškození;

— organizace spojení s využitím různých druhů spojovací techniky a obnovení spojení využitím oklikových, zdvojených, havarijních a jiných spojovacích systémů a kanálů;

— předání velení v částech prostoru bojové činnosti svazku PVOS na neporušená VS útvarů (svazků) druhů vojsk, VS sousedních svazků, popř. na VS operačního svazu do doby obnovy VS svazku PVOS;

— vytvoření operačních skupin a využití mobilních i vzdušných VS;

— využití zálohy prostředků spojení k obnově přijímacích (vysílacích) středisek;

— posílení směru VS vojáky ze záloh.

Narušení principů centralizace velení vede k nutnosti řídit boj centralizovaně. V tom případě je třeba v první řadě obnovit velení bojeschopným útvarům a z jejich VS organizovat velení jednotkám jiných útvarů, jejichž VS jsou neschopná řídit bojovou činnost. Velitelé útvarů a svazků PLRV, SL nebo RTV pak musí dočasně centralizovat velení všem jednotkám v dosahu svých spojovacích prostředků. **Tito velitelé přejímají na omezenou dobu funkční náplň velitele svazku PVOS v omezené části prostoru bojové činnosti.** Zároveň je třeba realizovat opatření k obnově centralizace v rámci celého svazku PVOS nebo alespoň v nejdůležitějších prostorech, či náletových směrech;

b) v obnově uskupení PLRV:

— manévr a přeskupení jednotek PLRV po pečlivém zhodnocení délky přestávky mezi údery i radiálního (chemického, biologického) zamoření komunikací tak, aby při přesunu vojska neztratila svou bojeschopnost. K manévru je vhodné využít jednotek zasazených u objektů, které ztratily svou důležitost, jednotek ze zadní polosféry kruhové bojové sestavy, nebo jednotek z méně významných náletových směrů;

— manévr raketami ve prospěch bojeschopných jednotek PLRV, které mají omezené zásoby raket nebo u nichž předpokládáme zvýšení bojového úsilí. K manévru raketami můžeme účelně využít raket druhosledových svazků PLRV, raket od nebojeschopných jednotek a ze zálohy, raket od jednotek z podružných náletových směrů;

— obnova poškozené bojové techniky, opravené prostředky svazku PLRV nebo silami výjezdních brigád opravárenských závodů. Opravy se obvykle uskuteční výměnou poškozených bloků, prvků, agregátů a antén. Jejich možnosti závisí zpravidla na místě jednotky, na kapacitě a vzdálenosti opravárenských prostředků, na vybavení a vzdálenosti skladu záložních součástí. Zkušenosti ukazují, že prostředky vojsk mohou opravit 8—10 % poškozených komplexů PLRV za 24 hodin;

c) v obnově uskupení SL:

— obnova systému velení a navedení aktivováním předem připravených záložních naváděcích stanovišť a vysláním letovodů k účelně vybaveným jednotkám RTV, předáním velení stíhačům bojeschopným VS a NS sousedních pluků, opravami a obnovou prostředků velení a navedení;

— manévr bojeschopných letek a pluků na směry, kde předpokládáme v příštím úderu činnost hlavních sil nepřítele. Základními ukazateli možností manévru jsou počet letounů, jejich maximální dolet a doba pro manévr za předpokladu jeho zabezpečení radiotechnickými prostředky a materiálem, hustota letištní sítě;

— přemístění SL na bojeschopná letiště svazku PVOS, frontového letectva nebo sousedů. Přitom bereme v úvahu možnosti technické obsluhy letounů,

předpokládanou činnost nepřítele a nové úkoly SL. Pečlivě zvážíme nebezpečí přílišného nahromadění SL na jednom letišti;

— vojenské opravy méně poškozených letounů opravárenskými brigádami a vojenskými prostředky s kapacitou oprav 5—6 % letounů z celkového počtu neschopných boje za 24 hodin;

d) v obnově uskupení RTV:

— aktivování skrytého systému radiolokačního průzkumu, který nejrychleji zajistí vedení boje SL i PLRV za předpokladu, že zasazený počet prostředků RTV bude dostatečný. Na omezenou dobu můžeme k obnově radiolokačního pole využít činnosti jednotek RTV PVOV pokud bude jejich využití v souladu s úkoly obrany pozemních vojsk;

— zasazení zálohy RTV v prostoru narušeného radiolokačního pole a zasažením do záložních postavení jednotek vyřazených z boje. Radiolokační pole bude obnoveno pokud složení zálohy bude kvalitní a dostatečně početné a zajistí průzkum i navedení;

— změny podřízenosti bojeschopných jednotek k obnově radiolokačního pole k zabezpečení činnosti SL a PLRV převzetím velení bojeschopnými VS (ZVS) sousedů, součinnostních útvarů a svazků apod.;

— opravy bojové techniky dílnami svazku RTV a výjezdními brigádami opravárenských závodů s předností oprav techniky jednotek 1. linie na pravděpodobných směrech příštího úderu a jednotek, zabezpečujících činnost PLRV a SL. Můžeme předpokládat, že v průběhu 24 hodin budou zakončeny opravy 7—8 % techniky RTV z celkového počtu přístrojů neschopných boje;

e) další opatření obnovy systému PVO:

— základním způsobem obnovy účinnosti jednotek REB bude manévr jednotkami z podružných směrů, od objektů se sníženou důležitostí, z boků sestavy a z druhých sledů. Pro hodnocení účelnosti manévru bude určující hledisko důležitosti objektů i náletových směrů a parametry nejpravděpodobnější varianty následujícího úderu nepřítele;

— materiální zásoby, které se v průběhu boje snižují spotřebou a ztrátami, obnovujeme v souladu s rozhodnutím velitele svazku PVOS. Jde především o manévr mezi jednotkami i útvary, doplnění zásob ze skladů okruhů, frontu a armád, z civilních skladů apod.;

— obnova schopnosti letišť, postavení a komunikací probíhá za využití stavebních jednotek vlastních vojsk ženíjním budováním;

— doplnění ztrát na živé síle zajistíme změnami v rozdělení obsluh a jednotlivých specialistů v závislosti na počtu ztrát a dále pak doplněním vojsk z počtu připravených záloh.

Rozhodnutí velitele svazku PVOS k obnově narušeného systému PVO vychází z hodnocení situace, zejména možné činnosti vzdušného nepřítele a možných opatření vlastních vojsk s cílem dosáhnout co nejvyšších hodnot koeficientu opravy. Výsledkem hodnocení situace musí být úplné upřesnění otázek bojového použití:

— určení stupně bojeschopnosti jednotek a útvarů, příčin a doby částečné nebo úplné ztráty bojeschopnosti, ztráty osob i bojové techniky;

— určení mezer v bojových sestavách a uskupeních druhů vojsk, stupně

snížení účinnosti PVO v jednotlivých částech prostoru bojové činnosti, na náletových směrech a zvolených čarách;

- určení rozsahu narušení systému velení a navedení (kolik VS, v které době a jak dlouho);

- stanovení sil a prostředků k obnově systému PVO, určení prostorů obnovy i doby realizace opatření a obnovovacích prací;

- kalkulace možností oprav, potřeby materiálů a záložních součástek.

V rozhodnutí velitele svazku PVOS k obnově narušeného systému PVO musí být zahrnuta opatření velitele operačního svazu. Jeho obsah může zahrnovat:

- závěry hodnocení pozemního a vzdušného nepřítel (ve vztahu k účinnosti narušení systému PVO);

- zámysl pro obnovu systému PVO — směry, čáry, objekty soustředění úsilí vojsk svazku PVOS, opatření k zesílení slabých míst PVO a k přehrazení vzniklých mezer, součinnostní opatření;

- úkoly podřízeným svazkům a útvarům druhů vojsk k obnově bojeschopnosti i účinnosti bojových sestav;

- způsoby součinnosti při narušení systému PVO a jeho obnově;

- opatření k obnově velení a spojení;

- úkoly k zabezpečení bojové pohotovosti;

- časové lhůty plnění opatření a dosažení bojové pohotovosti.

Na základě rozhodnutí velitele **zpracovává štáb svazku PVOS** opatření obnovy bojeschopnosti vojsk svazku PVOS graficky na mapě rozhodnutí velitele s textovou částí. (Některé prameny doporučují zpracovat zvláštní „Plán obnovy bojeschopnosti svazku PVOS“.) **Graficky na mapě uvedeme:**

- náletové směry a trať letů vzdušných cílů, objekty úderů, předpokládané údery na prvky systému PVO;

- hranice prostoru bojové činnosti, bojová sestava, letištní síť, záložní postavení PLRV, RTV a jednotek REB;

- předpokládané prostory silných destrukcí, zátop, zamoření;

- komunikace, nejdůležitější objekty na nich (mosty, překlaďště), možné objížďky;

- prostory rozmístění záloh, skladů a materiálně technických zařízení, opravárenských závodů a zařízení;

- nemocnice a zdravotnická zařízení, prostory možné evakuace pod.;

- varianty činnosti vojsk a záloh při realizaci opatření obnovy.

Textově v tabulkách uvedeme:

- předpokládané ztráty vojsk, bojové techniky a materiálů;

- úkoly obnovy narušeného systému PVO;

- síly a prostředky svazku PVOS určené k obnově PVO, jejich rozdělení pro obnovu, postup při obnově uskupení druhů vojsk;

- radiační (chemickou, biologickou) situaci, vliv na bojeschopnost a obnovovací práce, obnovu bojeschopnosti;

- předpokládané narušení systému velení a navedení i organizaci velení v údobí obnovy systému PVO — schéma obnoveného systému velení, postup při předání a převzetí velení;

- využití mobilních a vzdušných VS, postup obnovy VS a NS, obnovu zabezpečení radiolokačních informací, využití různých kanálů spojení;

— obnovu zásob materiálů — manévr materiálními prostředky, zásobování ze základen a skladů, materiální zabezpečení obnovy prvků bojové sestavy, letištní sítě a komunikací;

— zdravotnické zabezpečení obnovy — zdravotnická zařízení a kapacity, způsob odsunů, zajištění zdravotnickým materiálem, zdravotnické zabezpečení činnosti v ohniscích zásahu;

— opravy bojové techniky — rozmístění a kapacity opravárenských zařízení, místa oprav, materiální zajištění oprav, sklady záložních součástek a způsob jejich doplňování;

— organizační řízení obnovovacích opatření.

Podřízeným útvarům stanovíme úkoly k obnovovacím pracem v údobí organizace PVO tak, aby mohly být zahrnuty do jejich bojové dokumentace. V dalším organizujeme přípravné práce k tomu, aby plánovaná opatření mohla být v průběhu bojové činnosti plněna bez podstatného časového zpoždění. Jde zejména o přípravu komunikací, vybudování skladů a uložení dostatečného množství materiálů, o zabezpečení technických zařízení a strojů, zajištění kapacit oprav odborníky, technikou i záložními bloky a součástkami. Značný význam má dílčí či komplexní procvičování vojsk v plnění úkolů obnovy.

Opatření obnovy narušeného systému PVO budeme realizovat v průběhu boje. Vyžadají si vysokou operativnost a úsilí v práci velitele i štábu, rychlou a dovednou činnost vojsk ve složitých podmínkách soudobého boje. Narušování činnosti prvků PVO řeší velitel svazku PVOS na základě dříve přijatého rozhodnutí k obnově a konkrétně vzniklé situace. Rozsah potřebných informací si zajišťuje sběrem a vyhodnocováním hlášení od podřízených svazků a útvarů. V případě silně rozrušených prostorů, kdy nemůže získat údaje od podřízených, nebo rozsah škod a ztrát je enormně vysoký, vysílá velitel svazku do tohoto prostoru průzkum. Skupinu vede důstojník operačního oddělení a je složena z nejzkušenějších příslušníků oddělení a skupin štábu svazku PVOS. Úkolem průzkumu je zjistit skutečnou situaci, organizovat nezbytná opatření, podat reálnou informaci veliteli a štábu.

Je účelné, aby informace o použití ZHN přijímala a zpracovala na VS skupina analýzy výsledků použití ZHN nepřítelem. Úkolem skupiny je mimo sběru a výměny informací také předpověď ztrát živé síly a techniky, zjišťování reálných následků napadení, pořízení propočtů k určení nejvhodnějších způsobů činnosti vojsk v prostorech použití ZHN a příprava realizovatelných návrhů obnovy narušeného systému PVO.

V závěru chci uvést, že úspěch v bojové činnosti mohou vojska PVOS dosáhnout tehdy, budou-li velitelé a štáby znát charakter soudobé bojové činnosti, předvídat správně ztráty, důsledně a včas organizovat i řídit obnovu účinnosti narušeného systému PVO. Reálná analýza předpokládaného průběhu boje, přijetí odpovídajících rozhodnutí a procvičení přijatých opatření, jsou podkladem k úspěšné realizaci v boji. Správně určené varianty obnovy narušeného systému PVO se v praxi nebudou příliš lišit od skutečného průběhu boje. Pokud opatření obnovy budou předem plánovaná a procvičená, budeme moci obnovu realizovat v krátkých lhůtách, reálně a cílevědomě.

ŽENIJNÍ MATERIÁLNÍ A TECHNICKÉ ZABEZPEČENÍ ARMÁDNÍ ÚTOČNÉ OPERACE

Vedení soudobé operace klade zvýšené nároky na ženijní zabezpečení složitých bojových činností vojsk.

Splnění úkolů ženijního zabezpečení je podmíněno mimo jiné i použitím různých ženijních prostředků, maximálním využitím mechanizace, rychlým vykonáním ženijních prací a v neposlední řadě i nutností zabezpečit vojska včas a plně potřebnými ženijními prostředky.

K zabezpečení těchto požadavků hraje svoji rozhodnou roli ženijní materiální a technické zabezpečení (ŽMTZ). Je to souhrn velitelských, organizačních, technických a materiálních opatření, která zabezpečují zásobování vojsk ženijními prostředky, udržují tyto prostředky v neustálé pohotovosti a na jejich základě probíhá oprava a rychlé vrácení opravené techniky do sestavy vojsk.

Všechna vyjmenovaná opatření musí probíhat nepřetržitě, v úzké součinnosti s týlovými a technickými orgány a musí navazovat na plnění úkolů ženijního zabezpečení.

Složitost vedení soudobého boje neumožňuje pevné a neměnné plnění úkolů ŽMTZ. Plnění jednotlivých opatření závisí na konkrétní situaci a druhu bojové činnosti komplexně podle stanovení hlavních úkolů ženijního zabezpečení.

V článku chci ukázat možnou metodiku řízení této oblasti v přípravě a průběhu armádní útočné operace.

Ujasnění úkolu a zhodnocení situace prostředků ŽMTZ

Podkladem pro ujasnění úkolů a zhodnocení situace je souhrn úkolů svazu, svazků a útvarů. Tyto vycházejí z hlavních

úkolů ženijního zabezpečení a předpokládají daného rozdělení ženijních sil a prostředků, které vyplývají ze základních údajů z rozhodnutí velitele svazu. V této etapě řešení ŽMTZ si rovněž ujasníme nejdůležitější časové údaje, které podmiňují přípravu techniky k plnění úkolů. Je to například doba na ošetřování techniky, dokončení běžných oprav, prohlídek, na jejichž základě můžeme prodloužit meziopravní normu provozu jak automobilní, tak ženijní techniky.

Dále zhodnotíme současnou situaci ŽMTZ. Zde je nevyhnutelná součinnost s řídicími orgány TAS a týlu. S nimi ujasníme prostory rozmístění skladů a útvarů technického zabezpečení, abychom mohli v průběhu útočné operace udržovat úzkou součinnost a operativní řízení prvků ŽMTZ. Důležité je rovněž si ujasnit přísunové a odsunové komunikace pro přísun a odsun techniky. Tyto komunikace můžeme pak využívat i pro manévr ženijního opravářského praporu (žopr). Protože pro opravu techniky můžeme v průběhu vedení útočné operace využívat i civilních opraven, je vhodné si upřesnit jejich rozmístění v útočném pásmu armády. Týká se to i prostorů, ve kterých můžeme těžit materiál k zabezpečení ženijních prací.

Část ženijní techniky je na automobilních nebo tankových podvozcích. K zabez-

pečení oprav se dohodneme, kde budou předpokládány prostory shromaždišť poškozené automobilní techniky a místa rozvinutí jednotek technického zabezpečení. S týlovými orgány svazu ujednotíme organizaci přísunu ženijních prostředků a dohodneme lhůty předkládání žádanků k přísunu a odsunu materiálu.

Poslední (nikoliv však významem) pro zhodnocení situace a ujasnění úkolu je znalost a rozpracování podkladů, které vyplývají z odborného nařízení NŽV nadřízeného stupně.

V tomto dokumentu se obvykle uvádí, jaká opatření ZMTZ plánuje front ve prospěch armády. Jsou to frontová shromaždiště poškozené ženijní techniky (FSPŽT) s předpokládaným jejich manévrem, prostory rozmístění frontového ženijního skladu (FŽS), způsoby a množství vyskládaného materiálu. Rovněž je zpravidla stanoven časový plán činnosti a upřesněna místa předsunutých skládů ženijní munice

(PSŽM) i s množstvím materiálu, který je svazu k dispozici. Součástí odborného nařízení jsou i termíny hlášení a další údaje charakteristické pro ZMTZ útočné operace.

Tyto všechny podklady a z nich vyplývající ujasnění si situace jsou výchozími znalostmi pro zpracování předběžných nařízení pro ZMTZ jednotlivým svazkům a útvarům svazu.

Zpracování a odeslání předběžného nařízení k zabezpečení úkolů ZMTZ

Nařízení pro ZMTZ je součástí nařízení NŽV a mělo obsahovat tyto údaje:

a) od kdy musí být veškerá ženijní technika připravena k plnění úkolů;

b) jakou zabezpečit zálohu kilometrů (km) a motohodin (MH) pro splnění předpokládaných úkolů.

Příklad možného předpokladu MH/den — viz tabulku 1.

Tabulka 1

Prostředky pro	Denní potřeba MH	
	při přípravě operace	v průběhu operace
ženijní průzkum	3—4	10—12
překonávání zatarasených prostorů	2—3	8—11
překonávání úzkých překážek	6—8	8—13
překonávání vodních překážek	2—3	8—14
zřizování zátarasů	2—3	8—11
mechanizaci zemních prací	6—8	9—13
zásobování vodou	6—8	8—10
zabezpečení elektrické energie	6—8	8—10
ostatní ženijní práce	3—8	6—12

Při plánování průběhu MH (km) v tabulce 1 počítám s opravnými koeficienty pro přesuny $K_1 = 1,10$ — $1,25$ a pro plnění úkolů $K_2 = 2$ — $2,5$.

K_2 zahrnuje potřebnou dobu pro přejezd ženijní techniky mezi jednotlivými pracovišti jejího nasazení.

Příklad kalkulace potřebných MH a km pro zabezpečení armádní útočné operace: — trvání operace:

5—7 dnů $\times$ (10—12) MH = 70—80 MH,
příprava 10—15 MH,
záloha 10—15 MH.

Celkem 100 MH;

Tabulka 2

Ukazatele		Rozdělení techniky			Úkoly technického zabezpečení
		ženijní	auto-mobilní	celkem	
Množství techniky		700	1000	1700	
Množství techniky vyžadující opravu		12	20	32	
Rozdělení techniky podle nutné opravy	běžná oprava	10	10	20	Opravy řešit vlastními silami s prostředky vojsk Opravit v ASPZT č. 1 (druh techniky, počet), č. 2 (druh techniky, počet)
	střední oprava	1	4	5	
	generální oprava	1	6	7	
Záloha kilometrů pásové techniky	do 500	23		23	Výměna pásů a článků pásů do (termín a počty kusů) Nutná záměna čepů článků po ujetí 1500 km. Na konci armádní útočné operace zabezpečit články pásů
	500—1000	12		12	
Záloha motohodin do nejbližšího TO, BO	do 50	16		16	Komisionální prohlídky a zvýšení počtu motohodin. V případě nedostatku času zabezpečit TO, BO. Důraz na TO v přestávkách bojové činnosti. Do nařízení
	50—100	24		24	

Tabulka 3

Útvary a jednotky	Při přípravě útočné operace							V průběhu útočné operace						
	počet jednotek	počet dílen			kapacita NH	počet oprav		počet jednotek	počet dílen			kapacita NH	počet oprav	
		ŽPD 1	ŽPD 2	ŽPD 4/5		BO	SO		ŽPD 1	ŽPD 2	ŽPD 4/5		BO	SO
žpr	4		4		360	8								
žb	1	5	1		310	15								
ponp	1	3			120	6								
žzpr	1	1			40	2								
žprbm v	1	1	1		130	6								
žprtúv	1	1			60	3								
pržstr	1		4		360	16								
žr týlu	1	1			40	2								
atao	1	1			60	3								
prapor obsluhy PAZ	1	1			40	2								
silpr			1		90	4								
prote	4	4			240	12								
žopr	1	3		6/3	1860	10	30							
Celkem	18	21	11	6/3	3710	89	30							

— hloubka operace

300—350 km $\times K_1 \times K_2 \approx$	700—850 km
příprava	100 km
záloha	100—150 km

Celkem 1000 km

Pokud u ženíni techniky nedosáhne stanovených počtu MH (km), musíme zabezpečit následující technické ošetření nebo plánovanou opravu. Při nedostatku času zabezpečíme komisionální prohlídku techniky, která nedosahuje stanovenou normu, a pokud technický stav je dobrý, zvýšíme normu podle potřeby;

c) jaká bude poskytnuta pomoc z nadřízeného stupně;

d) upřesnit jaká hlášení a kdy podávat.

Příprava a zpracování plánu ŽMTZ

Plán ženíniho materiálního a technického zabezpečení zpracovává na oddělení ženíniho vojska svazu starší důstojník zpravidla na mapě plánu ženíniho zabez-

pečení útočné operace. Kromě zákresu jednotlivých opatření, která jsou uvedena v předpise Žen-1-1, je součástí plánu i přílohová část ve formě tabulek, kde jsou rozpracovány kalkulace nezbytně nutné pro řízení oblasti ŽMTZ.

Plán schvaluje velitel svazu při schvalování plánu ženíniho zabezpečení.

Při rozpracování plánu ŽMTZ si ujasníme a připravíme podklady — viz **tabulku 2 až 6** (v tabulkách uvádím vzory možných kalkulací).

Množství a stav techniky a opatření k zabezpečení jejího správného technického stavu — viz **tabulku 2**.

V tabulce 2 uvádím stav ženíni a automobilní techniky ve fázi po zmobilizování, kdy počty techniky v opravě znamenají skutečně předanou techniku do opravárenských závodů a která bude pro úkoly ženíniho zabezpečení chybět, a dále techniku, která již má najetu normu pro určitý druh opravy a je nutné ji odsunout

Tabulka 4

Etapy armádní útočné operace	Skupiny ženijních prostředků		Odtarasovací	Přepravní	Zemní	atd.
	Ukazatel					
Připrava operace	potřeba km, MH	MH	10	10	30	
		km	150	150	100	
	opatření TO		každodenní	každodenní	každodenní	
Při plnění BÚ A	potřeba km, MH	MH	45	55	70	
		km	450	450	350	
	opatření TO		každodenní	TO – 1	každodenní	
Za celou AÚO	potřeba km, MH	MH	90	115	120	
		km	800	800	550	
	opatření TO		TO – 1	TO – 2	TO – 1	

do SPŽT. Vhodné je tuto kalkulaci mít připravenou i k plnění bližšího a dalšího úkolu armády.

Počty a možnosti denní kapacity v normohodinách (NH) opravářských prostředků — viz **tabulku 3**. V ní při kalkulaci kapacity (NH) vycházíme z NH uvedených v předpisu Žen-1-1. V průběhu útočné operace zahrneme do kalkulace i přidělené jednotky z vyššího stupně velení.

Předpokládaný počet motohodin (MH), kilometrů (km) a opatření technického zabezpečení — viz **tabulku 4**. V ní můžeme přehledně sledovat u jednotlivých typů ženijní techniky, jaká opatření jsou třeba k tomu, aby byl udržován správný technický stav ženijní techniky. Přehled slouží pro rozhodovací proces a k usměrňování podřízených stupňů velení k správné organizaci technického ošetřování ve stanovených lhůtách.

Předpoklad ztrát a opatření k zabezpečení oprav — viz **tabulku 5**.

Poznámka k tabulce 5:

1. Běžných oprav můžeme podle **tabulky 3** zabezpečit 89.

Potřebu máme 91 $(18 + 55 + 18)$. Rozdíl 2 ks opravíme v ASPŽT.

2. Středních oprav můžeme podle **tabulky 3** zabezpečit 30. Tudiž potřebu 21 oprav plně pokryjeme. Do FSPŽT nemusíme nic odsunovat.

Z **tabulky 5** a výpočtem můžeme rovněž stanovit množství ženijní a automobilní techniky, kterou bude nutné evakuovat z místa použití nebo nasazení, podle vzorce $N_E = 0,1 \cdot Z_{BO} + 0,6 \cdot Z_{SO} + 0,9 \cdot Z_{GO} = 0,1 \cdot 188 + 0,6 \cdot 43 + 0,9 \cdot 30 = 72$ ks, kde

N_E = počet kusů ženijní automobilní techniky, kterou je nutné evakuovat,

Z_{BO} = celkové ztráty vyžadující BO,

Z_{SO} = celkové ztráty vyžadující SO,

Z_{GO} = celkové ztráty vyžadující GO.

Dále můžeme z **tabulky 5** stanovit koeficient technické pohotovosti, a to:

— výpočtem procenta ztrát u techniky vyžadující GO a techniky NZ — $30 + 29 = 59$, tomu odpovídá $k_{TP} = 0,965$;

— součtem procent ztrát u techniky vyžadující BO, $BO_{III}SO = 113 + 38 + 43 = 194$, tomu odpovídá $k_{TP} = 0,885$.

Celkový koeficient technické pohotovosti je $k_{TP} = 0,965 \cdot 0,885 = 0,85$.

Závěrem chci zdůraznit, že vedení soudobého boje klade na ženijní materiální a technické zabezpečení, jeho organizaci a účelné použití opravářských prostředků vysoké nároky.

Způsobů jak řídit celou tuto oblast je jistě mnoho. V článku jsem uvedl možnou variantu řešení ŽMTZ v přípravě a průběhu armádní útočné operace.

Rozsah přílohových částí (tabulek) považuji za postačující a dává dostatečný přehled pro správný rozhodovací proces.

V **tabulce 3** je uvedena kalkulace dílenské kapacity a v našem případě jsme součtem zjistili, že za den můžeme zabezpečit 89 BO a 30 SO. Porovnáním s **tabulkou 5** vyplynou tyto možnosti oprav:

— opravy s pracností do 4 NH, to je 18 kusů techniky, zabezpečí obsluhu ženijní techniky,

— opravy s pracností do 20 NH a 60 NH to je $55 + 18 = 73$ můžeme zabezpečit všechny, neboť kapacita je v našem případě vyšší (89). Pokud by kapacita nestačila, bude techniku odsunovat k opravám vyšší stупně,

— opravy s pracností do 150 NH, to je 21 ks techniky můžeme zabezpečit všechny, neboť kapacita v našem případě je 30 SO.

Zbýlé kapacity můžeme využít pro TO nebo běžné opravy. Pokud by kapacita nepostačovala stanovíme pořadí oprav ženijní techniky.

Návrh technického zabezpečení

Na základě všech dosavadních znalostí a potřeb si může technický funkcionář NZV armády ujasnit potřebné úkoly a organizaci technického zabezpečení. Toto může vyjádřit formou tabulky nebo i jinou formou. Možný způsob — viz **tabulku 6**.

Vlastní návrh staršího důstojníka, odpovědného za řízení ŽMTZ, pak vychází z potřebných opatření technického zabezpečení, která má přehledně zpracovaná v **tabulce 6**, jak pro přípravu armádní útočné operace, tak pro plnění úkolů technického zabezpečení do bližšího úkolu armády.

Při plnění dalšího úkolu řeší další technické zabezpečení obdobně v potřebném rozsahu.

S přípravou návrhu zpracovává souběžně plán ŽMTZ, jehož náplň uvádí předpis Žen-1-1, hlava 7, čl. 136, 137. Zde je rovněž uvedeno, které další písemné a grafické dokumenty zpracovává.

V další své činnosti zpracovává bojová nařízení a nařízení pro ženijní materiální a technické zabezpečení. Obsah těchto dokumentů je uveden v předpisu Žen-1-1, hlava 7 a za podklady mu slouží údaje v **tabulce 1** až **6**.

Tabulka 5

Ukazatele		Rozdělení techniky			Potřeba k evakuaci	Úkoly a opatření technického zabezpečení
		ženijní	auto-mobilní	celkem		
Počty techniky podle tabulek		700	1000	1700		
Počty techniky poškozené		140	150	290	72	
Běžná oprava (65 %)	I. skupina složitosti oprav do 4 NH (20 %)	18	19	37*		Osádky a obsluhy ženijní techniky za použití materiálu a náhradních dílů vezených technikou
	II. skupina složitosti oprav do 20 NH (60 %)	55	58	113		Opravařské čety ženijních jednotek na místě poškození. Použití souprav pro 5 BO
	III. skupina složitosti oprav do 60 NH (20 %)	18	20	38	19	Opravy v ASPŽT, kapacita 2 ks. ¹⁾ Opravy v SPAT, kapacita
Střední oprava do 150 NH (15 %)		21	22	43	26	Opravy v FSPŽT, kapacita Opravy v FSPAT, kapacita ²⁾
Generální oprava nad 250 NH (10 %)		14	16	30	27	Opravy v FSPŽT, kapacita Opravy v FSPAT, kapacita
Nenávratné ztráty (10 %)		14	15	29		Předat týlu 2 ks, odpis 8 ks, použití na náhradní díly 4 ks.

Tabulka 6

Potřebná opatření a prostory technického zabezpečení	Objem prací	Kdo zabezpečí	Čas
Při přípravě operace			
Instruktaž obsluh ženijní techniky a odstranění závad	Podle plánů velitelů jednotek	Velitelé, obsluhy	K 20.00 h dne
Běžné opravy ženijní techniky v prostorech soustředění jednotek	ŽT 10 ks, AT 10 ks (viz tabulku 2)	Velitelé, obsluhy	
Zvýšení zálohy kilometrů	ŽT 35 ks (viz tabulku 2)	Komise	
Zvýšení zálohy motohodin	ŽT 40 ks (viz tabulku 2)	Komise	
Předání techniky, která vyžaduje GO týlovým jednotkám	ŽT 1 ks, AT 6 ks (viz tabulku 2)	Komise	
Při plnění úkolů do bližšího úkolu armády			
Technické ošetření přepravní a výsadečkové techniky	TO-1	Velitelé jednotek, obsluhy	D 3-4
Běžné opravy techniky v místech jejího poškození	BO I 37 ks, BO II 113 ks (viz tabulku 5)	Obsluhy opravářské čety	D-D 3-4
Běžné a střední opravy v ASPŽT č. 1 Nováky, 2 Nováčky, 3 Božkov, 4 Nalžovy	BO 10 ks, SO 30 ks (viz tabulku 3)	žopr	D D 2 D 3 D 4
Automobilní technika na SPAT		Automobilní služba	
Opravy techniky ve FSPŽT č. 11 6 km z. Loučice, 12 les sv. Kolinec	BO 3 ks, SO 10 ks	Jedna dílenská rota žopr F	D-D 3-4
Evakuace ženijní techniky	5-8 ks pásové, 8-10 ks kolové techniky za 24 h	Evakuační čety žopr	D-D 3-4
Doplnění zásob z AŽS - Klapý, VM - Kocelovice	Svazkům armádní útvarů	silpr, vlastní odběr	D 3 - D 4

ORGANIZÁCIA SPOJENIA V DELOSTRELECKEJ DIVÍZII AKO ADS

V podmienkach vedenia bojovej činnosti bez použitia jadrových zbraní zostáva delostrelectvo hlavnou palebnou silou pozemného vojska.

Úloha a miesto delostreleckej divízie v operácii preto logicky vyplýva z nutnosti sústredenia potrebného množstva delostrelectva na rozhodujúcich smeroch činnosti

vojsk, pre vytvorenie a udržanie palebnej prevahy nad nepriateľom. Z toho vyplýva, že použitie delostreleckej divízie bude veľmi široké.

Rôznym spôsobom využitia delostreleckej divízie bude klásť aj zvýšené nároky na velenie a spojenie. Zložitost organizácie spojenia v delostreleckej divízii spočíva v jej rôznom použití.

Zásady použitia delostreleckej divízie a systém velenia

Delostrelecká divízia je frontovým prostriedkom. O jej použití rozhoduje veliteľ frontu v súlade s hlavnými úlohami operácie na návrh NRVD frontu. Z toho vyplývajú aj možnosti delostreleckej divízie v priebehu operácie, ktoré môžu byť nasledovné:

- použiť delostreleckú divíziu ako celok na hlavnom smere úderu frontu, to znamená prideliť ju jednej armáde;

- rozdeliť delostreleckú divíziu po brigádach k jednotlivým armádam prvého sledu frontu, podľa úlohy a miesta každej armády vo frontovej operácii;

- v podmienkach vedenia operácie bez jadrových zbraní ponechať raketometnú brigádu v priamej podriadenosti veliteľa frontu a vytvoriť frontovú raketometnú skupinu (FRMS) a ďalšie.

V súčasných podmienkach sa predpokladá, že vševojsková armáda na smere hlavného úderu frontu môže byť posilnená delostreleckou divíziou, čo predstavuje hodnotu štyroch delostreleckých brigád. Veliteľ armády môže posilniť divízie prvého sledu organickou kdb a jednou brigádou od delostreleckej divízie. Zo zvyšných brigád môže vytvoriť armádnú delostreleckú skupinu (ADS) s dvoma podskupinami, kde jednu podskupinu by tvorili kdb a druhú podskupinu raketometná brigáda (rmb). Najčastejšie sa vytvára ADS z dvoch až troch kdb a ARMS z rmb.

O spôsobe rozdelenia delostrelectva u armády rozhoduje veliteľ armády podľa úloh, ktoré má plniť. Podľa šírky prielomu a uskupenia nepriateľa treba vytvoriť hustotu delostrelectva na 1 km prielomu tak, aby sa docielilo 105 až 130 hlavných.

Bojová zostava ADS je tvorená z bojových zostav delostreleckých brigád, veliteľsko-pozorovacieho stanovišťa, pozorovateľní ADS, veliteľského a tylového veliteľského stanovišťa.

V ADS, ktorú tvorí delostrelecká divízia, vytvárame veliteľské stanovište (VS), veliteľsko-pozorovacie stanovište (VPS), tylové veliteľské stanovište (TVS).

Veliteľské stanovište ADS je hlavným miestom velenia. Rozmiestňuje sa blízko priestoru palebných postavení alebo v priestore určenom veliteľom skupiny. Toto miesto velenia je obsadené širším štábom delostreleckej divízie. Premiestňovanie veliteľského stanovišťa ADS sa môže podľa situácie uskutočňovať v celku alebo po sledoch.

Veliteľsko-pozorovacie stanovište sa rozmiestňuje na úrovni PVS divízií prvého sledu blízko PVS armády. Z toho miesta velenia musí byť veliteľ skupiny schopný

riadiť paľbu podriadených útvarov (podskupín). Na tomto mieste velenia je prítomný veliteľ ADS s potrebným počtom dôstojníkov štábu.

Tylové veliteľské stanovište ADS, ktorá je tvorená z delostreleckej divízie, sa rozmiestňuje 20 až 25 km od predného okraja. Na TVS sa plánuje a riadi zásobovanie brigád podľa nariadenia náčelníka tylu frontu (armády).

Palebné postavenie ADS sa zaujíma do takej vzdialenosti, aby svojím dostreloom umlčovali nepriateľa rozmiestneného minimálne na vzdialenosť $\frac{2}{3}$ ich diaľky streľby. Spravidla je to vzdialenosť 5 až 8 km od predného kraja. Šírka rozmiestnenia palebných postavení ADS bude závisieť od zloženia ADS a od šírky prielomu. Ďalšou požiadavkou je, aby (pokiaľ je to možné) bola dodržaná vzdialenosť medzi oddielmi 2 až 3 km. Potom šírka palebného postavenia ADS môže dosahovať 15 i viac kilometrov.

Organizácia rádiového spojenia

Rádiové spojenie je hlavným druhom spojenia, ktoré je schopné zabezpečiť nepretržité velenie a riadenie paľby v každej situácii. Podľa systému velenia ADS, ktorá je tvorená delostreleckou divíziou, treba zabezpečiť toto spojenie:

- štábu raketového vojska a delostrelectva frontu so štábom delostreleckej divízie;

- tylu frontu s tylom delostreleckej divízie, pokiaľ nebude zásobovaná tylom armády, ku ktorej je pridelená;

- náčelníka raketového vojska a delostrelectva armády s veliteľom ADS;

- štábu ADS so štábmi RVD vševojaskových zväzkov prvého sledu armády v pásme ktorých pôsobi;

- tylu armády s tylom ADS, pokiaľ je táto zásobovaná armádou;

- veliteľovi ADS s veliteľmi podskupín alebo útvarov, ktoré sú začlenené do ADS;

- štábu delostreleckej divízie so štábmi podriadených útvarov začlenených do ADS;

- štábu ADS s delostreleckým priestorom ADS;

- tylu ADS s tyliami brigád začlenených do ADS.

Rádiové spojenie v ADS organizujeme z miest velenia v rádiových sieťach a smeroch, ktoré som ako možný spôsob uviedol na obr. 1.

Zabezpečenie rádiového spojenia štábu raketového vojska a delostrelectva frontu so štábom delostreleckej divízie, ktorá tvorí ADS, vychádza zo skutočnosti, že delostrelecká divízia je organickým zväzkom frontu, ktorý musí mať nepretržite zabezpečené spojenie s nadriadeným štábom.

Podľa rozhodnutia veliteľa frontu môže v priebehu operácie dôjsť k preskupeniu delostrelectva. Potom sa vyžaduje, aby štáb raketového vojska a delostrelectva mohol včas vydať potrebné úlohy veliteľovi delostreleckej divízie. Okrem toho štáb raketového vojska a delostrelectva frontu musí byť priebežne informovaný o stave

Por. čís.	Rádiová sieť (smer)	kdb	kdb	kdb	rmb	Ostatní účastníci	VRS - ADS		VS - ADS		TVS ADS	Spolupôsobiacie zväzky a útvary	A	F
							R-4-A	ostat. rdst	št.	SRS				
1.	štábu RVII - F									118		frb ptp		
2.	tyla F										118	frb ptp		
3.	RVII - A (HV)							118				arb pTZ		
4.	RVII - A (VHV)						111					arb mdr 108 pTZ	111	
5.	štábu RVII A									118		arb kdb ptp mdr	118	
6.	súčinnosti A											msd td		
7.	radiačných inf. A								R-4					
8.	povetnostného zab. A	R-4	R-4	R-4								RS-II 65 RS-II 65		
9.	tyla A										118			
10.	veliteľa ADS (HV)	118	118	118				130						
11.	veliteľa ADS (VHV)	108	108	108				107	111					
12.	štábu dd	130	130	130	130	M rekogn sk. ADS			130					
13.	tyla ADS	M	M	M	M	A ar/apr						M		
14.	vel. rekognosk. skupiny ADS	108	108	108		108 vel. rekogn. sk								
15.	prieskumu ADS	108	108	108		108 pzdr 108 pzdr			108					
16.	DPF - ADS					113 DPF 113 DPF								
17.	združeného pozorov. ADS					RF združ. poz.			RF					
18.	združeného pozorov. ADS					RF združ. poz.			RF					
19.	poriadkovej služby dd					108 1por. dr 108 2 por. dr				108				

a potrebách delostreleckej divízie. Rádiová sieť je organizovaná rádiovými stanicami R-118.

Spojenie tyla frontu s tylom delostreleckej divízie bude závisieť od spôsobu zásobovania delostreleckej divízie. Ak zásobovanie delostreleckej divízie ako ADS bude riadené tylom armády, potom rádiová stanica bude trvale pracovať v rádiových sieti tylo armády a rádiová sieť tylo frontu bude odpočúvaná.

Rádiové siete náčelníka raketového vojska a delostrelectva armády (krátkovlnná a veľmi krátkovlnná) organizujeme na velenie organickému delostrelectvu armády. Pri vytvorení ADS z delostreleckej divízie, sú do týchto sietí začlenené rádiové stanice aj veliteľa ADS. Rádiovú sieť krátkovlnnú náčelníka raketového vojska a delostrelectva armády organizujeme rádiovými stanicami R-118 a rádiovú sieť veľmi krátkovlnnú stanicami R-111 zo súpravy rádiových stanic R-4-A. V rádiových sieťach pracujú rádiové stanice náčelníka raketového vojska a delostrelectva, veliteľa ADS, veliteľa PTZ armády a môže vstúpiť aj rádiová stanica náčelníka raketového vojska a delostrelectva frontu a veliteľa armádnej raketovej brigády.

Rádiovú sieť štábu raketového vojska a delostrelectva armády organizujeme na riadenie štábov delostreleckých útvarov a zväzkov armády. V tejto sieti pracujú organické útvary a zväzky raketového vojska a delostrelectva armády, ako i štáb delostreleckej divízie, ktorý tvorí štáb ADS. Rádiovú sieť organizujeme rádiovými stanicami R-118.

Rádiovú sieť súčinnosti tvoríme predovšetkým na zabezpečenie súčinnosti ADS so vševojskovými zväzkami, ako i ostatnými prvkami operačnej zostavy armády. Rádiovú sieť organizujeme krátkovlnnými stanicami. V ADS tvorenej z delostreleckej divízie sieť súčinnosti môžeme riešiť začlenením prijímača z rádiových stanic R-118, ktorá pracuje v rádiových sieti štábu raketového vojska a delostrelectva armády alebo frontu a podľa potreby sa preladuje vysielateľom do siete súčinnosti. Iný spôsob

riešenia je možný začlenením rádiových stanic RM-31-M od automobilovej čaty štábu delostreleckej divízie. V tomto prípade by nebolo možné vybaviť rekognoskačnú skupinu ADS krátkovlnnou rádiovou stanicou, ktorá pracuje v rádiových sieti štábu ADS.

Pokiaľ delostrelecká divízia pôsobí v páse činnosti armády a plní úkoly v prospech tejto armády, potom je nevyhnutné, aby bola odpočúvaná rádiová sieť radiačných informácií armády a pre potrebu plnenia palebných úloh treba odpočúvať rádiovú sieť povetnostného zabezpečenia armády. Odpočúvanie uvedených sietí uskutočňujeme na samostatnom prijímači R-4 a na prijímači z niektorej rádiových stanic R-118. Odpočúvať rádiovú sieť povetnostného zabezpečenia štábom ADS bude zriedkavým prípadom, lebo túto rádiovú sieť budú predovšetkým odpočúvať delostrelecké brigády a oddiely, ktoré sú začlenené do ADS.

V prípade, že ADS bude zásobovaná amádou, ku ktorej je pridelená, musí byť potom do rádiových sietí tylo armády začlenená rádiová stanica tylo ADS, ktorá je tvorená delostreleckou divíziou.

Na zabezpečenie velenia v ADS organizujeme dve rádiové siete veliteľa ADS na krátkovlnných a veľmi krátkovlnných stanicách. Rádiovú sieť krátkovlnnú organizujeme rádiovými stanicami R-130 z VPS ADS a u podriadených brigád rádiovými stanicami R-118. Uvedená kombinácia je nevhodná tak z hľadiska použitých kmitočtov, ako i z hľadiska možnosti využitia jednotlivých druhov prevádzok.

Obdobná situácia je aj v rádiových sieti veľmi krátkovlnnej, kde sa používajú na jednotlivých miestach velenia rôzne rádiové stanice. Na VPS ADS je použitá rádiová stanica R-107, na veliteľskom stanovíšti ADS rádiová stanica R-111 a na VPS u podriadených brigád rádiová stanica R-108 so zosilňovačom. Najväčším nedostatkom tejto rádiových sietí je kombinácia rôznych stanic, kde môžeme využiť len kmitočtové pásmo rádiových stanic R-108.

Rádiovú sieť štábu delostreleckej divízie organizujeme na riadenie činnosti podriadených štábov. V rádiovéj sieti sú začlenené aj štáby organických delostreleckých brigád, ktoré nie sú začlenené do ADS. Okrem podriadených útvarov v rádiovéj sieti pracuje aj rekognoskačná skupina ADS. Rádiovú sieť organizujeme rádiovými stanicami R-130 zo súpravy R-3-D.

Na riadenie tyla ADS organizujeme rádiovú sieť tyla ADS, ktorú tvoria rádiové stanice tylového veliteľského stanovišťa ADS, podriadených útvarov a automobilových rôt, automobilového práporu delostreleckej divízie. Rádiová stanica na tylovom veliteľskom stanovišti ADS je od automobilového práporu.

Na riadenie rekognoskácie ADS organizujeme rádiovú sieť rekognoskačnej skupiny štábu ADS, v ktorej pracuje rádiová stanica rekognoskačnej skupiny štábu ADS a rekognoskačných skupín podriadených útvarov. Rádiovú sieť organizujeme rádiovými stanicami R-108.

Dôležitú úlohu pre činnosť ADS zohráva delostrelecký prieskum. Aby mohli byť získavané prieskumné informácie aj od podriadených útvarov a na druhej strane mohli byť poskytované prieskumné infor-

mácie získané štábom ADS pre podriadené útvary, organizujeme rádiovú sieť prieskumu ADS. Rádiovú sieť organizujeme rádiovými stanicami R-108, kde riadiaca stanica pracuje na veliteľsko-pozorovacom stanovišti ADS u náčelníka prieskumu. Okrem tejto rádiovéj stanice pracujú v tejto sieti ešte rádiové stanice náčelníkov prieskumu podriadených útvarov a rádiové stanice prieskumnej čaty delostreleckej divízie.

Na koordináciu činnosti medzi delostreleckými pohyblivými pozorovateľňami (DPP) organizujeme rádiovú sieť DPP rádiovými stanicami R-113 (R-123).

Pri centralizovanom riadení paľby v celej ADS zriaďujeme združené pozorovateľne, z ktorých organizujeme rádiové smery s veliteľsko-pozorovacím stanovišťom ADS, rádiovými stanicami RF-10.

Na riadenie poriadkovej služby v delostreleckej divízii organizujeme rádiovú sieť poriadkovej služby na rádiových stanicách R-108. V rádiovéj sieti pracuje štáb ADS a poriadkové orgány ADS. Do tejto siete môžu vstupovať podľa potreby veliteľ ADS a velitelia podriadených útvarov.

Podľa spôsobu použitia delostreleckej divízie a druhu bojovej činnosti, môže vzniknúť potreba organizácie rádiového spojenia podľa iného variantu.

Organizácia rádioreléového a linkového spojenia

Pri organizácii a výstavbe rádioreléového a linkového spojenia v ADS, ktorá je tvorená z delostreleckej divízie a môže mať v podriadenosti až tri delostrelecké brigády, sa veľmi ťažko zabezpečuje potrebné rádioreléové a linkové spojenie. (Vyplýva to zo skutočnosti, že podľa cvičnej organizácie delostrelecká divízia nemá dostatočný počet rádioreléových staníc a z linkového materiálu má len súpravu SUD-1-1. Spojovacia jednotka štábu delostreleckej divízie nie je vôbec vybavená kábelovými súpravami.)

Z uvedeného je zrejmé, že telefónna ústredňa bude len na jednom mieste velenia, a to na veliteľskom stanovišti. Na veliteľsko-pozorovacom stanovišti a na tylovom veliteľskom stanovišti je možná

komutácia hovorov jedine prepojením telefónnych prístrojov, ktorých je značný nedostatok.

Zabezpečiť potrebné rádioreléové a linkové spojenie môžeme za predpokladu, že sa porušia základné princípy budovania spojenia, ktoré sú uvedené v Spoj-1-1. No aj tak zostáva veľký problém komutácie hovorov. Pri budovaní linkového spojenia v delostreleckej divízii ako ADS potom treba budovať linkové spojenie od podriadeného k nadriadenému, teda jedná sa o zmenu princípov budovania spojenia. Pri takomto riešení treba urobiť kalkuláciu výstavby spojenia v rámci celej ADS.

Pri kalkulácii musíme vychádzať z akých prostriedkov je tvorená ADS a podľa toho približne určiť, kde sa budú nachádzať

jednotlivé palebné postavenia. Ako bolo uvedené v úvodnej časti, delostrelecké oddiely zaujímajú palebné postavenie do takej vzdialenosti, aby mohli byť schopné ničiť nepriateľa do hĺbky $\frac{2}{3}$ účinného do-
strelu. To znamená, že palebné postavenia sa budú nachádzať vo vzdialenosti $\frac{1}{3}$ do-
strelu od predného okraja.

Veliteľsko-pozorovacie stanovište delostreleckých oddielov sa umiestňuje do vzdialenosti 1–2 km od predného okraja. To znamená, že vzdialenosť medzi veliteľsko-pozorovacími stanovišťami a palebnými postaveniami budú dosahovať 4–7 km. Pri kalkulácii je treba počítať ešte s členitosťou terénu, čo v skutočnosti znamená, že spotreba kábla na vybudovanie príslušných linkových vedení bude väčšia.

Na výstavbu linkového vedenia z veliteľsko-pozorovacieho stanovišta delostreleckého oddielu treba počítať 6–10 km kábla. To znamená, že obe súpravy LK-6 od delostreleckého oddielu budú použité na vybudovanie tohto spojenia. Spojenie medzi oddielom a batériou treba budovať z linkového materiálu, ktorý je v batérii.

Linkové spojenie medzi veliteľsko-pozorovacím stanovišťom brigády a delostreleckých oddielov je zabezpečené prostriedkami delostreleckých brigád, ktoré majú dve súpravy LK-6. Okrem tohto spojenia musia delostrelecké brigády zabezpečiť linkové spojenie z veliteľsko-pozorovacích stanovišť brigád na veliteľsko-pozorovacie stanovište ADS, lebo delostrelecká divízia nemá linkový materiál.

Tieto skutočnosti by mali ovplyvniť aj

voľbu veliteľsko-pozorovacích stanovišť jednotlivých brigád, ktoré sú začlenené do ADS.

Z veliteľského stanovišta na záložné veliteľské stanovište armády organizujeme spojenie priamo, alebo cez pomocný spojovací uzol armády. Tento rádiorielový spoj realizujeme rádiorielovou stanicou RDS-66 alebo RDM-6. Na tomto spoji treba vytvoriť minimálne dva telefónne kanály a jeden kanál ďalekopisný. Pripojením sa na spojovací uzol záložného veliteľského stanovišta alebo pomocný spojovací uzol armády je zabezpečené spojenie aj s náčelníkom raketového vojska a delostrelectva frontu.

S podriadenými útvarmi organizujeme rádiorielové smery z veliteľského stanovišta ADS na veliteľské stanovištia podriadených útvarov. Keď je ADS tvorená organickými delostreleckými brigádami, potom môžeme organizovať rádiorielové spojenie rádiorielovými stanicami RDS-66. Okrem tohto spojenia je organizovaný rádiorielový smer medzi veliteľským a veliteľsko-pozorovacím stanovišťom ADS, rádiorielovými stanicami RDM-61.

Spojenie medzi veliteľským stanovišťom a tylovým veliteľským stanovišťom ADS, ktorá je tvorená delostreleckou divíziou s tromi organickými brigádami, je veľmi ťažké, lebo jej nezostávajú potrebné prostriedky. Z toho je zrejmé, že ak chceme zabezpečiť spojenie v delostreleckej divízii ako ADS v plnom rozsahu, musíme ju posilniť minimálne dvoma rádiorielovými stanicami RDM-61.

Problematika organizácie spojenia v delostreleckej divízii nie je v súčasnosti riešená v žiadnom predpise. V článku som uviedol jeden z možných spôsobov organizácie spojenia v delostreleckej divízii ako ADS.

Teorie sovětské vojenské strategie

*Redakčně zpracovaný a zkrácený článek generálplukovníka
docenta V. N. Karponova, uveřejněný v sovětském časopise
„Vojennaja mysl“ čís. 10/1979.*

Teorii sovětské vojenské strategie v současné době studujeme jako systém vědeckých znalostí o charakteru válek současné epochy, o způsobech a formách přípravy a vedení válečné činnosti strategického rozsahu a o řízení ozbrojených sil.

Strategie vychází z požadavků vojenské doktríny a čerpá z vojenských, ekonomických a morálně politických možností států. Bezprostředně vyplývá z politiky komunistické strany, sovětské vlády a jí se podřizuje.

Předmětem teorie strategie je hlavní specifická stránka války — ozbrojený zápas a válečná činnost strategického rozsahu a prostředky jejich vedení, tj. ozbrojené síly. Při zkoumání předmětu řídí se marxisticko-leninským učením o válce a armádě, zohledňuje zkušenosti z přípravy a vedení válek, z výstavby ozbrojených sil, zkoumá působení objektivních zákonů ve složitých procesech a jevech války a na tomto základě formuluje principy přípravy a vedení strategické činnosti, zpracovává návrhy na výstavbu a přípravu armády k odražení agrese.

Z předmětu teorie strategie vyplývají **problémy a úkoly**, které řeší. K nim patří:

- určení možného charakteru válek současné epochy, především jejich strategického profilu a charakteristických rysů,
- úkoly ozbrojených sil ve válce a potřebné prostředky k jejich splnění,
- podmínky, formy a způsoby přípravy a vedení ozbrojeného zápasu v celku a operací strategického rozsahu,

- základy využívání druhů ozbrojených sil ve válce a ve strategických operacích,
- řízení ozbrojených sil v míru a ve válce,

— základy strategického zabezpečení činnosti ozbrojených sil,

— požadavky a návrhy na výstavbu armády, přípravu ekonomiky, obyvatelstva a území státu na válku,

— studium strategických názorů pravděpodobného nepřítele, jeho ekonomických a válečných možností, způsobů rozpoutání a vedení války, směry výstavby jeho ozbrojených sil.

Uspořádané a vědecky zdůvodněné názory a zásady v rámci těchto problémů tvoří **hlavní obsah teorie sovětské vojenské strategie**. Protože názory a zásady každého problému vnikají v důsledku vlivu politických, ekonomických a jiných faktorů, které se neustále mění, také obsah strategie se mění. Jeho zásady jsou upřesňovány podle stupně změn vojenskopolitické situace, vojenskoekonomické síly protistojících států (spojeneckých států). Jejich prostředků ozbrojeného zápasu a názorů na vedení války.

Při rozpracování teoretických zásad je nutné vzít v úvahu podřízené postavení vojenské strategie vůči **politice státu**. Taková podřízenost je podmíněna samotnou podstatou války, která je pokračováním politiky násilnými prostředky. V teorii strategie počítáme s tím, že politika formuluje cíl války, vylučuje lidské a materiální zdroje k jejímu vedení, určuje strategické úkoly ozbrojených sil, mobilizuje existující možnosti státu k odražení agrese a vítěznému vedení války.

Politika, která stanoví podstatu a úkoly vojenské strategie, současně bere v úvahu návrhy strategie a využívá výsledků strategických zkoumání při formování vojenské politiky státu. Působení vojenské strategie na politiku se názorněji projevuje v průběhu války, kdy úspěchy ozbrojených sil vytvářejí výhodné podmínky k vedení aktivní zahraniční politiky a naopak, porážky na bojištích komplikují situaci, ve které musí politické vedení působit.

V neméně úzkých vztazích je **strategie a ekonomika**.

Teorie vojenské strategie při rozpracování zásad charakteru soudobé epochy, způsobů a forem vedení ozbrojeného zápasu a rovněž návrhů na výstavbu ozbrojených sil vždy počítá s dosaženou úrovní výroby a s ekonomickými možnostmi státu. Je předurčena k tomu, aby správně zjišťovala mechanismy působení ekonomiky na bojovou praxi vojsk, a to prostřednictvím zavádění nových druhů zbraní a vojenské techniky, aby včas připravovala způsoby vedení bojové činnosti, které odpovídají množství a kvalitě této techniky a morálnímu stavu vojsk.

Vliv teorie vojenské strategie na ekonomiku (opačná spojitost) se projevuje ve vypracovávání určitých návrhů pro ekonomiku v oblasti zabezpečení ozbrojených sil lidskými zdroji, soudobou výzbrojí a jinými materiálními prostředky potřebnými k přípravě a vedení války, požadavků na jejich kvantitu a kvalitu.

Návrhy, které nastoluje strategie ekonomice, napomáhají čilevědomějšímu rozpracování konkrétních ekonomických problémů, široce zaměřenému hledání nových prostředků vedení války atd.

Sovětská vojenská strategie při plnění teoretických a praktických úkolů v zájmu ochrany socialistického státu a států socialistického společenství zcela **vychází ze zásad sovětské vojenské doktríny**. Teorie strategie soustřeďuje úsilí při svých zkoumáních na rozpracování hlavních zásad, které nastoluje vojenská doktrína.

Úloha teorie strategie se však neomezuje jen na zabezpečení potřeb vojenské doktríny a dalším rozvíjením toho, co je její vlastností. Teorie sovětské vojenské strategie se podílí na formování zásad vojenské doktríny a dává odpověď na tyto otázky: jaký charakter může mít válka vnučená našemu státu, jaké mohou být stanoveny strategické cíle v této válce a jaké úkoly budou plnit ozbrojené síly. Teorie vojenské strategie dává rovněž návrhy na to, jakým směrem má pokračovat výstavba ozbrojených sil, jakými způsoby je neúčelnější vést válečnou činnost, jak připravovat hospodářství na válku atd.

Rozpracovaná východiska, závěry a návrhy, které jsou v plném souladu s politickými názory a odpovídají reálným možnostem státu, stávají se součástími vojenské doktríny. V tom se nejvíce projevuje vědecký vliv teorie strategie na vojenskou doktrínu, zejména na její vojensko-technickou stránku.

Teorie sovětské vojenské strategie je v těsné vzájemné spojitosti s **teorií operačního umění a taktiky**. S jejími zásadami, závěry a návrhy plně počítají. Vojenská strategie při rozpracování teoretických zásad vychází z možností operačního umění a taktiky a využívá jejich vědeckých závěrů a návrhů.

Teorie sovětské vojenské strategie pracuje jednak se společnými kategoriemi vojenské vědy, jednak s kategoriemi jen jí vlastními. Ty vyjadřují nejobecnější pojmy, které odrážejí nejpodstatnější stránky, prvky a rysy války v celku a válečné činnosti strategického rozsahu.

Kategorie sovětské vojenské strategie se historicky rozvíjejí, jsou pružné a nestálé pojmy. Část z nich, v důsledku získaných znalostí, změn prostředků a způsobů přípravy a vedení války a rovněž působením jiných faktorů, naplňuje se novým obsahem. Vznikají kategorie, které odpovídají nové materiálně technické základně vedení války, takové jako např. „jaderná válka“, „strategické jaderné síly“ atd. Kategorie, které jsou vlastní jen válkám minulosti a neodrážejí objektivní procesy stránky a rysy soudobé války, ztrácejí patřičnou úlohu ve strategii a přecházejí do systému pojmů vojenské historie. Mezi ně patří např. takový pojem jako „generální sražení“ a další.

Hlavními kategoriemi teorie sovětské vojenské strategie, jakož i vojenské vědy v celku jsou válka a ozbrojené síly. Mezi nejčastěji používané kategorie patří rovněž charakter války, ozbrojený zápas, druh ozbrojených sil, strategický cíl, strategický úkol, formy a způsoby strategické činnosti, válčiště, strategické rozvíjení, mobilizace ozbrojených sil, strategická operace, první úder strategických jaderných sil atd.

Každá kategorie je soudobá, nejobecnější vědecká představa o zobrazovaném předmětu, jevu a procesu v celku nebo o jejich jednotlivých částech, stránkách a příznacích. Skládá se z definice a nejdůležitějších zásad, které zjišťují obsah zobrazovaného.

Sovětská vojenská strategie při rozpracovávání teoretických zásad a v praktické činnosti řídí se určitými **principy**, které tvoří vědecky zdůvodněné zásady pravidel

la a návrhy. Ty vznikly nebo vznikají na základě jak poznanků objektivních zákonů války, tak i získaných zkušeností.

Formování principů sovětské vojenské strategie probíhá na základě obecných zákonů války, které nejpřesněji zjišťují a zdůvodňují klasikové marxismu-leninismu. Zákon vzájemné spojitosti války a politiky např. ukazuje sociálně politickou podstatu války, podřízenost strategie politice a další podstatné spojitosti. Zákon závislosti průběhu a výsledku války na poměru ekonomických sil bojujících stran ovlivňuje politické a strategické cíle války, rozvoj zbraní, způsoby a formy válečné činnosti.

V. I. Lenin zformoval zákon závislosti vítězství ve válce na morálním stavu mas,

kteří na bojišti prolévají svou krev. Tento zákon se projevuje v celém systému praktických opatření velitelství, politických orgánů a štábů všech stupňů, které zabezpečují ideové zocelení vojáků ozbrojených sil, formování marxisticko-leninského světového názoru, vysokých morálních politických, psychologických a bojových kvalit. Zjištění a poznání zákona závislosti průběhu a výsledku války a válečné činnosti strategického rozsahu na poměru válečných sil a možnostech bojujících stran má praktický význam pro nutnost vytvořit převahu nad nepřítelem na hlavních směrech v rozhodujících obdobích války a operací. Přitom má důležitý význam i úroveň rozvoje vojenského umění.

S využitím těchto obecných zákonů rozebereme obsah nejdůležitějších principů sovětské vojenské strategie.

Nejdůležitějším principem, který vyplývá z podřízenosti strategie politice, je **nutnost souladu strategických úkolů ozbrojených sil s politickými cíli války v celku.**

Opíráme-li se o zákony závislosti charakteru války, způsobů a forem vedení válečné činnosti na používaných zbraních a vojenské technice a závislosti vojenské síly na sociálně politických silách a možnostech státu, můžeme stanovit, že **k dosažení vítězství ve válce jsou stejně potřebné všechny soudobé prostředky jejího vedení, ale rovněž uvědomění, morálně a fyzicky zocelení lidí s vysokou odbornou přípravou.**

Tento princip je základní ve výstavbě a přípravě sovětských ozbrojených sil i při rozpracovávání způsobů zničení agresora.

Rozhodujícími prostředky vedení jaderné války jsou raketové jaderné zbraně. Současně s nimi však najdou široké uplatnění v budoucí válce také klasické zbraně.

Vycházíme-li z velkého prostorového rozmachu možné války a různorodosti úkolů, které budou mít armády na různých válčících, můžeme předpokládat, že **vítězství ve válce může být dosaženo jen společným úsilím všech druhů ozbrojených sil v těsné jejich součinnosti.** Ani jeden druh ozbrojených sil nebo druh vojsk, bez ohledu na to, jak silné by měl zbraně, není schopen samostatně splnit celý rozsah úkolů. Tato zásada má důležitý význam pro stanovení směru výstavby ozbrojených sil, úloh a místa každého jeho druhu při plnění úkolů války.

Vzhledem k tomu, že pravděpodobný nepřítel má v bojové pohotovosti silná

uskupení všech druhů ozbrojených sil, může s překvapením napadnout státy socialistického společenství. Ve spojitosti s tím teorie sovětské vojenské strategie věnuje zvláštní pozornost rozpracování problémů udržování ozbrojených sil ve stálé bojové pohotovosti k odrazení napadení agresora a k jeho rozhodnému zničení. Válku může nepřítel rozpoutat různými způsoby. Ve všech případech bojová pohotovost ozbrojených sil musí zabezpečovat včasné a organizované zahájení jejich válečné činnosti. Přitom je nepřipustné i nejmenší opoždění při použití jaderných zbraní. K tomu je nutná včasná, všestranná a dokonalá příprava příslušných sil a prostředků.

Teorie vojenství řady států vychází z toho, že hlavním způsobem vedení válečné činnosti s použitím jaderných zbraní je současně ničení uskupení ozbrojených sil a nejdůležitějších vojenských objektů nepřítele jadernými údery s následným využitím výsledků těchto úderů k dokončení zničení agresora.

Při plnění úkolů ničení nepřítele nabývá na důležitém významu v soudobých podmínkách zničení jeho jaderných prostředků, zvláště strategických. Na tom bude bezprostředně záviset úspěch zničení nepřítele v celku.

Hlavním způsobem vedení válečné činnosti s použitím klasických prostředků ničení (jak to potvrzují zkušenosti z druhé světové války) bylo postupné ničení uskupení ozbrojených sil nepřítele na zemi, ve vzduchu i na moři a obsazení jeho území. Je přirozené, že značné změny v klasické výzbroji, kterou jsou vybaveny soudobé armády, projeví se v konkrétních formách a způsobech vedení bojové činnosti druhů ozbrojených sil.

Nejdůležitějším principem vedení války je aktivní, útočný charakter strategické činnosti. Sovětskému svazu, jakož i dalším státům socialistického společenství, jsou cizí uchvatitelské cíle. To však vůbec neznamená, že sovětské ozbrojené síly budou vést jen obrannou činnost. V případě, že se agresor pokusí napadnout Sovětský svaz a státy socialistického společenství, ozbrojené síly mohou přejít k rozhodné činnosti do úplného zničení nepřítele s využitím veškeré vojenské síly. Jen aktivní a rozhodnou činností s použitím všech sil a prostředků je možné dosáhnout úplného vítězství nad agresorem. Jedním z hlavních principů strategie v minulých válkách byla správná volba směru hlavního úderu a rozhodné soustředění sil a prostředků na zvoleném směru. V průběhu Velké vlastenecké války vedla sovětská vojska hlavní úder na těch směrech, na kterých bylo nutné dosáhnout největších vojenskopolitických a strategických výsledků.

V soudobých podmínkách nabývá na zvláštním významu správné určení hlavních válčičů, volba směrů, rájů a objektů, kde musí být soustředěno hlavní úsilí ozbrojených sil.

K nejdůležitějším principům sovětské vojenské strategie patří **dosažení překvapení při odrazení napadení a zničení agresora.** Tento princip umožňuje překvapit nepřítele, vyvolat paniku v jeho řadách, omezit vůli k odporu nebo vázat jeho činnost a dezorganizovat velení. Dosažení překvapení je důkazem vysokého vojvodcovského mistrovství a úrovně rozvoje vojenského umění.

Princip překvapení široce využívalo sovětské vrchní velení v letech Velké vlastenecké války. Dovedného utajení vlastních opatření nebo oklamání nepřítele o rozsahu a době zahájení strategických operací, směrů hlavních úderů a způsobů činnosti dosahovalo systémem opatření jak velitelství a štábů všech stupňů, tak i vojsk. K těmto opatřením patří především: přísné utajení zámýslů a plánů operací omezením okruhu osob, které se podílejí na jejich rozpracování; zákaz jakéhokoliv zprakování opisů plánů operací; dezinformace nepřítele; klamné soustřeďování vojsk atd.

Strategická činnost v soudobé jaderné válce může být vysoce dynamická a doprovázená hromadnými ztrátami. Mimořádně náhlé a neočekávané změny v situaci budou mít za následek nutnost plnit nové strategické úkoly. K doplnění ztrát a plnění nových úkolů budou zapotřebí další síly a prostředky a nová uskupení vojsk. Jejich vytvoření bude možné jen za předpokladu dostatečného množství zá-

loh. Proto jedním z principů sovětské vojenské strategie je včasné vytvoření strategických záloh, zásob zbraní a dalších materiálních prostředků a jejich udržování na odpovídající úrovni.

Zkušenosti z minulé války neztratily na svém významu ani v soudobých podmínkách. Ve světové jaderné válce jsou však možné nové způsoby vytváření uskupení vojsk a sil a využívání strategických záloh. Po neomezeném použití jaderných zbraní na obou stranách budou mít uskupení ozbrojených sil na válčičích velké ztráty. Značné ztráty mohou mít také zálohy.

Propočty dokazují, že obnovení uskupení vojsk v podmínkách jaderné války bude nepravděpodobnější z počtu bojeschopných svazků nebo vojsk s obnovenou bojeschopností, po přeskupení vojsk a sil ze směrů, na kterých není nutné pokračovat v aktivní válečné činnosti a nakonec z počtu strategických záloh hlavního velení.

Důležitou podmínkou úspěšného vedení nepřetržitě válečné činnosti je včasný a dovedný strategický manévry vojsky (silami). Je veden s cílem vytvořit uskupení ozbrojených sil na válčičích a strategických směrech, určených ke zničení nepřítele. Manévry jadernými údery umožňuje jejich soustředění nebo rozptýlení na nejdůležitější vojenské objekty nepřítele a uskupení jeho ozbrojených sil.

Výjimečně velký rozmach měl manévry vojsky v letech Velké vlastenecké války.

Význam manévru vojsky (silami) v soudobé válce nadále vzrůstá. V podmínkách rychle se měnící situace bude nutné zasazovat do sražení svazky a svazy, které byly přesunuty z hloubky nebo přeskupeny z jiných směrů a válčičů. Manévry musí být uskutečněny ve vysokém tempu a s cílem předejít nepřítele.

Zásadně novým druhem strategického manévru je manévry jadernými údery. Může být připraven v mimořádně krátké době, s překvapením, bez přemístění vojsk a sil a zabezpečovat tak plnění nejdůležitějších strategických úkolů.

Nutným předpokladem a potřebnou podmínkou dosažení vítězství je **všestranné zabezpečení strategické činnosti ozbrojených sil jak při jejich přípravě v míru, tak i ve válce.** Opatření všestranného zabezpečení strategické činnosti jsou mnohostranná a zahrnují mnoho oblastí činnosti vojenských a civilních resortů. Patří k nim průzkum, příprava území státu z vojenského hlediska, materiální, technické a zdravotnické zabezpečení ozbrojených sil, ochrana proti zbraním hromadného ničení atd.

Teorie sovětské vojenské strategie kladě důraz na to, že úspěch ve válce do značné míry závisí na dovedném, pevném a spolehlivém řízení ozbrojených sil. Základem strategického řízení je hluboké předvídání vývoje událostí, založené na správném chápání úkolů, stanovených politickým orgánem, a všestranném zhodnocení situace; přijetí zdůvodněných rozhodnutí, která odpovídají vzniklým podmínkám; mobilní velení vojskům; organizace a udržení nepřetržité součinnosti. Při řízení ozbrojených sil se maximálně využívá nejnovějších technických výsledků v oblasti výpočetní techniky a elektroniky.

Nejdůležitějším principem sovětské vojenské strategie je všestranné zhodnocení a využívání morálně politického a psycho-

logického faktoru při přípravě a vedení války.

Jaderná válka vyžaduje výjimečně vysokou morálně psychologickou pevnost vojsk, jejich schopnost překonávat nevídané morální a fyzické zatížení. Vydržet takovou námahu mohou jen vojáci, kteří dobře chápou politické cíle a úkoly války, jsou oddáni své vlasti, dobře vycvičení, fyzicky odolní a mají vysoké morální a bojové kvality.

Vyjmenované principy nepatří jen strategii. Většina z nich je využívána také v jiných součástech vojenského umění, tj. v operačním umění a taktice, v závislosti na jejich rozsahu.

Takové jsou nejobecnější výchozí zásady, které jsou charakteristické pro soudobou teorii sovětské vojenské strategie.

Teorie sovětské vojenské strategie se neustále rozvíjí v souvislosti se stálými změnami v sociálně politické, ekonomické a vojenské oblasti. Teorie vojenské strategie plnila a plní celou řadu rozsáhlých úkolů. Mezi nejdůležitější patří:

1. Určení charakteru války současné epochy.

Tento úkol patří k základním zkoumáním vojenské vědy, protože jeho řešení umožňuje cílevědomě plnit celou řadu praktických úkolů strategie, výstavby ozbrojených sil a přípravy ekonomiky k obraně státu.

Určení charakteru možné války je velmi složité, protože bude vedena zásadně novými prostředky ozbrojeného zápasu a kvalitativně novými uskupeními ozbrojených sil, která využívají k vyzbrojení ohromné ekonomické síly protistojících koalic. Většina představ o možné válce má převážně pravděpodobný charakter a na tom, nakolik se přibližují reálné skutečnosti, závisí účinnost využití zdrojů, které vyčleňuje stát pro potřeby obrany. Proto ve vědecky zdůvodněném předvídání charakteru soudobé války nabývá na zvlášť důležitém významu všestranná analýza početných sociálně politických, ekonomických, vojenskotechnických, vojenskozeměpisných a dalších faktorů.

Hlavním zdrojem válečného nebezpečí v soudobých podmínkách je imperialismus, který připravuje nejstrašnější zločin proti lidstvu — světovou jadernou válku. Je to válka koalic dvou protikladných světových sociálních systémů, bude mít globální prostorový rozmach a může se jí zúčastnit nebo do určité míry do ní zasáhnout většina států světa.

Charakter války dále do značné míry závisí na ekonomických faktorech. Národní hospodářství dodává zbraně, bojovou techniku a všechny potřebné materiální prostředky, je zdrojem doplňování ozbrojených sil vojáků; jeho závody v soudobých válkách jsou jedny z nejdůležitějších objektů bojového působení. Ekonomika vysoce rozvinutých států v celku umožňuje včas vytvářet a zásobovat mohutná uskupení ozbrojených sil nejmodernějšími prostředky boje, zabezpečovat vedení dlouhotrvajících válek, spojených s doplňováním velkého množství spotřeby materiálních prostředků a ztrát ozbrojených sil.

Mezi vojenskotechnickými faktory, které ovlivňují strategický charakter války, mají rozhodující místo prostředky vedení války, zvláště raketové jaderné zbraně. V současné době uskutečňuje většina států na Západě rozsáhlá opatření v rámci reorganizace ozbrojených sil a jejich vybavení novými a zdokonalenými druhy zbraní. Ve státech NATO probíhají intenzivní výzkumy ke zjištění možností vytvořit principiálně nové druhy zbraní (jaderných, laserových, infrazvukových atd.).

Prvořadá pozornost se přitom věnuje dalšímu rozvíjení raketových jaderných zbraní vzhledem k tomu, že určují celkový strategický charakter soudobé války. Využívání jaderných zbraní umožňuje současně a v krátké době ničit uskupení ozbrojených sil a hlavní objekty nepřítelů. Mezi uskupeními ozbrojených sil stran se od samého zahájení války rozpoutá ostrý zápas o vybojování a udržení strategické iniciativy. Ozbrojený zápas bude charakteristický velkou různorodostí způsobů a forem a jeho vedení.

Na strategický charakter války má dále vliv vojenskogeografická situace možných nepřátel. To souvisí s tím, že každé válčíš- tve má své zvláštnosti, a to tvar zemského povrchu, vodstvo, rostlinný porost, podnebí, rozmístění ekonomiky a obyvatelstva. Tyto zvláštnosti musíme brát v úvahu při řešení konkrétních otázek organizace, vy- bavení a přípravy ozbrojených sil.

Představy o charakteru válek současné epochy jsou značně dynamické; mění se jak vlivem probíhajících změn v rozesta- vení vojenskopolitických sil ve světě, tak ve spojitosti se vznikem nových prostřed- ků ozbrojeného zápasu. Proto první a nej- důležitější úkol teorie sovětské vojenské strategie tkví v tom, aby včas zjistila tyto změny a **vypracovala příslušné návrhy na praktickou přípravu státu a ozbrojených sil k odrazení agrese.**

2. Další zdokonalování dosavadních a vypracování nových způsobů vedení ozbro- jeného zápasu.

Hlavním faktorem, který určuje způso- by válečné činnosti, je materiální faktor, tzn. síly a prostředky vedení ozbrojeného zápasu. Rozvoj způsobů válečné činnosti rozhodným způsobem ovlivňuje také po- litika — konkrétně ty politické cíle, které určuje ve válce stát. Způsoby válečné čin- nosti závisí i na metodách rozpoutání a na rozsahu války.

V soudobých podmínkách mohou mezi hlavní způsoby vedení válečné činnosti patřit:

- současné působení proti uskupením ozbrojených sil a na důležité vojenské sférách, v závislosti na použití prostředků rozmístění, a to vedením hromadných, sku- pinových i jednotlivých jaderných úderů v kombinaci s rozhodným útokem usku- pení vojsk na válčíšti;

- postupné zničení uskupení ozbroje- ných sil nepřítele.

Takové určení způsobů řešení strateg- ických úkolů vyplývá hlavně z charakteru používaných prostředků ozbrojeného zá- pasu. Ve skutečnosti jsou však způsoby vedení konkrétních strategických operací, jako souhrn způsobů bojové činnosti, fo- rem a metod využívání sil a prostředků, velmi různorodé. Teorie vojenské strategie je předurčena všestranně rozpracovávat všechny možné způsoby vedení válečné čin- nosti ve strategických operacích ve všech sférách, závislosti na použití prostředků ozbrojeného zápasu a na konkrétních pod- mínkách operačně strategické situace, kte- rá může vzniknout při zahájení i v prů- běhu války, rozpoutané imperialisty a jejich pomáhači.

3. Všestranné zdokonalování a rozpra- covávání nových forem strategické činnosti ozbrojených sil v soudobé válce. Tím vět- šinou chápeme způsob organizace a vedení válečné činnosti mohutnými uskupeními k dosažení strategických cílů.

Formy strategické činnosti se neustále rozvíjejí. Hlavní formou strategické čin- nosti sovětských ozbrojených sil v prů- běhu Velké vlastenecké války byl strate- gický útok a obranná operace. Byly vedeny zpravidla silami několika frontů (skupi- nami frontů) za účasti svazků dálkového letectva a vojsk PVO státu. Byly to spo- lečné operace svazů a svazků několika druhů ozbrojených sil. Byly používány i takové formy, jako vzdušné operace ke zničení silných leteckých uskupení, ekono- mických a politických center a ke zmaření nepřátelských příprav. Vznikla i taková důležitá forma strategické činnosti, jako odrazení hromadných náletů nepřátelské- ho letectva vojsky PVO státu.

V poválečném období došlo k zásadním kvalitativním změnám v oblasti prostře- dků ozbrojeného zápasu. I když ozbrojený zápas i nadále bude systémem současných a postupných strategických operací na zemi, ve vzduchu a na moři, budou to však kvalitativně nové operace.

Charakteristickou zvláštností těchto fo- rem strategické činnosti je to, že se jich zúčastní svazky všech druhů ozbrojených sil. Jejich organismus a vedení se bude lišit velkou složitostí. Proto aktuálním pro- blémem teorie sovětské vojenské strategie v současné etapě je zdokonalování nejúčel- nějších způsobů přípravy a vedení válečné činnosti v různých formách strategické čin- nosti, způsobů jejich sladěni mezi sebou na základě jednotného strategického zá- mysly.

Pro soudobou válku je nejvíce charakte- ristické vedení strategických operací a čin- nosti společným úsilím uskupení různých druhů ozbrojených sil, protože dosáhnout cílů války nebo strategických operací je možné jen za předpokladu dokonalého sla- dění bojové činnosti co do cílů, místa, času, úkolů a způsobů splnění. Proto dnes známá zásada o tom, že vítězství ve válce může být dosaženo jen společným sladě- ním úsilím všech druhů ozbrojených sil v těsné jejich součinnosti, je nejdůleži- tějším principem vojenského umění. Uznání tohoto principu má neobvykle důležitý vý- znam pro stanovení nejúčelnějších směrů výstavby ozbrojených sil, úloh a místa je- jich druhů při plnění strategických úkolů, pro určení poměru mezi druhy ozbroje- ných sil a druhy vojsk v míru a ve válce. Další práce, spojená s problematikou vo- jenské výstavby, musí plně zabezpečit po-

žadavky vedení společné činnosti uskupení druhů ozbrojených sil, požadavky na jejich nepřetržitou a těsnou součinnost.

Činnost uskupení, která se skládají z různých svazků druhů ozbrojených sil a druhů vojsk, probíhá ve strategických operacích podle jednotného zámýslu a plánu a za jednotného strategického řízení. To znamená, že teorie sovětské vojenské strategie zkoumá otázky využití všech sil a prostředků státu ve válce, určení cílů strategické činnosti, rozdělení sil a prostředků na válčisti a rozpracování způsobů plnění úkolů spojenými uskupeními ozbrojených sil.

Protože jak válka v celku, tak i válečná činnost strategického rozsahu jsou vedeny společným úsilím různých druhů ozbrojených sil, teorie strategie, která zpracovává návrhy a principy na přípravu vedení strategické činnosti, je společná a jednotná pro všechny druhy ozbrojených sil. Touto principiální zásadou je určeno zaměření operační přípravy vojenských kádřů na operačně strategickém stupni.

Jedním z důležitých úkolů teorie sovětské vojenské strategie je další **zdokonalování základů plánování strategické činnosti ozbrojených sil**. Při plnění tohoto úkolu počítá teorie strategie se značně vzrůstající úlohou plánování, jehož základem je dlouhodobé předvídání rozvoje vojenskopolitické a možné strategické situace.

Vojenskopolitické předvídání je vědecky zdůvodněné zhodnocení vojenskopolitické situace určitého období. Může zahrnovat:

- zhodnocení rozestavení sil ve světě na kontinentech a v oblastech,
- určení nejdůležitějších faktorů, které rozhodujícím způsobem ovlivňují změny vojenskopolitických vztahů mezi bloky (skupinami) států, jednotlivými státy a jejich sociálními silami,
- pravděpodobné zhodnocení vývoje vojenskopolitické situace podle světových sociálních systémů a oblastí, možná ohniska napětí, krizové (konfliktní) situace a pravděpodobnost jejich přerůstání ve válku.

Hlavním obsahem vojenskostrategického předvídání je zhodnocení podmínek vzniku, druhů a charakteru soudobých válek, způsobů a prostředků jejich vedení.

Vypracování takových předvídání je výjimečně složitým úkolem, protože v oblasti mezinárodních a vojenskopolitických vztahů je velké množství neurčitostí, kde nutnost i náhoda se navzájem prolínají. Proto za základ předvídání slouží přístup, zabývající se pravděpodobností jevu. Příprava předvídání se dělá z třídních hledisek.

4. Zdokonalování velení ozbrojených si-

lám. Je to jen jeden ze zásadních problémů, na jehož úspěšném řešení do značné míry závisí stav bojové pohotovosti ozbrojených sil v míru a úspěšné vedení válečné činnosti v průběhu odražení agrese. Změny, ke kterým dochází v prostředcích ozbrojeného zápasu a v samotném charakteru války, kromě toho i kvalitativní změny prostředků velení, zásadně ovlivňují jak jeho obsah, tak i metody.

Začátek války obsahuje některé neurčitosti. Proto při řešení otázek velení musíme vycházet z potřeby řízení ozbrojených sil v nejsložitějších podmínkách soudobé války.

V jaderné válce mohou být orgány, místa velení a spojovací prostředky jedněmi z nejdůležitějších objektů ničení. Ke zvýšení jejich odolnosti je musíme nejen rozptylovat, maskovat a rozmísťovat v trvalých objektech, ale přijímat i rozhodná opatření k ochraně proti činnosti radioelektronických prostředků nepřítelů. Značné zvětšení rozmachu ozbrojeného zápasu vyžaduje zabezpečit včasné, pevné a nepřetržité velení v bojové činnosti současně v různých sférách a na rozsáhlých prostorech. Avšak globálnost válečné činnosti nesmí zdržovat průběh operační informace. V opačném případě přijímaná rozhodnutí a vydávaná nařízení vojskům budou zaostávat za změnami situace.

Stále větší vliv na velení má faktor času. Současné prostředky napadení, zvláště raketové jaderné, působí velmi rychle. Např. doba letu mezikontinentálních raket nepříteli trvá 25–30 minut. Rozhodnutí k vedení odvetného úderu musí být přijato doslova za pár minut po zjištění odpálení jeho balistických raket. Proto musíme udržovat celý systém velení v neustálé vysoké bojové pohotovosti.

Použití nových forem strategické činnosti do značné míry zvětšuje rozsah strategického řízení, vyžaduje velet současně všem uskupením, která vedou válečnou činnost v rozsáhlých prostorech, ve všech sférách, různými způsoby, vyžaduje změnit systém plánování operací a způsob sladování činnosti uskupení vojsk a sil.

Válečné střetnutí států, které patří k protikladným společenským systémům, podmiňuje jeho koalici charakter. Na rozdíl od minulé války, ve které protihitlerovská koalice spojovala Sovětský svaz a řadu kapitalistických států, v soudobé válce bude stát proti agresivnímu bloku imperialistických států společenství socialistických států. Tyto koalice, vytvořené již v míru, mají spojené ozbrojené síly, velitelství a štáby. Úkolem vojenské strategie je přesně stanovit funkce každého orgánu v koalici strategického systému velení,

zabezpečit jednotu forem a způsobů řízení spojených ozbrojených sil a vypracovat jednotné principy koordinace jejich činnosti.

V oblasti strategického velení v celku můžeme ukázat následující stálé tendence. Na jedné straně se stává neustále složitějším a na druhé straně, za neustálého zvětšování rozsahu úkolů v oblasti velení, je zapotřebí naléhavě zkracovat čas na jejich splnění. Kromě toho se neustále zvyšují požadavky na odolnost, pevnost, pružnost a utajení velení. Otázky efektivnosti velení nabývají v současném období rozvoje vojenského umění na prvořadém významu.

5. Zvláštní skupinu tvoří úkoly spojené s **koordinací rozvoje, teorie strategie, teorie výstavby ozbrojených sil, teorie válečné ekonomiky a týlu, teorie civilní obrany**. Vedoucí úloha v jejich sladěném rozvoji patří strategii. V oblasti výstavby sovětských ozbrojených sil plní teorie vojenské strategie řadu důležitých funkcí. Při zkoumání možného charakteru soudobé války klade základy k vědeckému stanovení směru rozvoje druhů ozbrojených sil. Teorie vojenské strategie dává návrhy

— jaká musí být organizační struktura ozbrojených sil; přitom vychází z dosavadních a perspektivních prostředků ozbrojeného zápasu, úkolů, které vzniknou v průběhu války, a způsobů jejich plnění;

— z jakých druhů vojsk musí být složeny ozbrojené síly, jaký je jejich poměr;

— jaký je nejúčelnější systém doplňování a mobilizace ozbrojených sil.

Existence mohutných jaderných sil a uskupení s klasickými zbraněmi u pravděpodobného nepřítele, neurčitost způsobů rozpoutání války agresorem a vzrůstající možnost dosažení rozhodných strategických cílů při zahájení války — to vše předurčuje nutnost komplexního a harmonického rozvoje všech druhů ozbrojených sil, zařazení do jejich složení podle svého určení různých druhů vojsk, vybavených nejrozličnějšími zbraněmi a vojenskou technikou, konečně jejich racionální a sladěné použití v zájmu dosažení úplného vítězství.

Teorie sovětské vojenské strategie na základě zhodnocení nebezpečí rozpoutání války agresorem zpracovává požadavky na bojovou pohotovost ozbrojených sil.

Teorie sovětské vojenské strategie zpracovává návrhy a tak se zúčastňuje řešení problému sladěného rozvoje prostředků ozbrojeného zápasu a různých druhů vo-

jenské techniky. Přitom důležitým úkolem teorie strategie (jakož i jiných částí vojenského umění v této oblasti) je vyloučit rozpracování značného množství vzorů zbraní, určených k plnění totožných bojových úkolů; zamezit nadbytečným materiálním nákladům státu a odvádění vědeckotechnických kádřů od řešení jiných aktuálních úkolů; zabezpečit maximální unifikaci a standardizaci vojenské techniky.

V zájmu řešení vojenskoekonomických problémů dává teorie sovětské vojenské strategie odpověď na otázky: na jakou válku musíme připravovat ekonomiku státu, jaký bude charakter a intenzita působení na ekonomické objekty ze strany nepřítele, jaké mohou být požadavky ozbrojených sil na materiální prostředky v průběhu války a jaké budou předpokládané ztráty.

Teoretická zkoumání svědčí o tom, že v soudobých podmínkách je nutné připravovat ekonomiku státu na její činnost v nejtěžší, tzn. v jaderné válce, v dlouhotrvající válce, která vyžaduje nesmírné vypětí všech materiálních možností státu a duševních sil lidu. Spotřeba materiálních prostředků v takové válce, ve srovnání s minulými válkami, se v takové válce značně zvýší co do objemu a zvláště ve finanční hodnotě. Zvýší se také ztráty. Podle propočtů zahraničních specialistů je pravděpodobné, že ztráty zbraní a bojové techniky mohou dosáhnout výše 6–8krát větší než tomu bylo ve druhé světové válce. To vyžaduje velké vypětí ekonomiky státu, aby mohl nahradit ztráty v průběhu války.

Teorie sovětské vojenské strategie vypracovává návrhy na zabezpečení odolnosti ekonomiky, zvláště průmyslových objektů, které vyrábějí vojenskou produkci. Přitom vychází z toho, že soudobé prostředky vedení války mohou ničit tyto objekty, rozmístěné v kterémkoliv prostoru na světě.

Důležitým úkolem je rovněž vypracovat návrhy pro oblast přípravy obyvatelstva státu na válku. Jak vyplývá z historických zkušeností, při rozvíjení ozbrojených sil na základě všeobecné mobilizace je povoláno z národního hospodářství mnoho milionů praceschopného obyvatelstva. Toto se velmi vážně projeví v ekonomice. Aby se nesnížil objem výroby, je nutné mít připraveny pracovní zálohy. Rozhodující význam v soudobých podmínkách má morální politická příprava obyvatelstva. Ještě více narůstají požadavky na vojenskou přípravu obyvatelstva, zvláště na plnění úkolů civilní obrany.

z kapitalistických armád

BOJOVÉ VLASTNOSTI A NIČIVÉ ÚČINKY BIOLOGICKÝCH ZBRANÍ

Plukovník gšt. Ing. Miroslav Budský
plukovník MUDr. Pavel Pínc

26. valné shromáždění OSN schválilo a doporučilo v dubnu 1971 k podpisu Smlouvu o zákazu vývoje, výroby a skladování biologických zbraní a toxinů a o zničení jejich zásob. Tato úmluva o biologických zbraních navazuje na tzv. Ženevský protokol z roku 1925. Podpisem tohoto dokumentu se účastnické státy zavázaly udržovat pouze takové biologické prostředky v nezbytném množství, které je nutné k profylaktickým, ochranným nebo jiným výrobním účelům. Smlouva v roce 1971 vznikla z popudu a iniciativy Sovětského svazu a socialistických států a je prvním odzbrojovacím dokumentem. SSSR a ČSSR byly prvními státy, které přistoupily k této dohodě.

Přes tento dokument je třeba mít na paměti, že bojové biologické prostředky již byly vyvinuty, jsou známy jejich osvědčené receptury, podle kterých je lze vyrobit a v podmínkách rozděleného světa nelze vyloučit jejich zneužití proti socialistickému táboru. Autoři tohoto článku vyšli z přesvědčení, že je nutné udržet v povědomí vojsk ČSLA nezbytné informace, které by bylo možné využít a rozvíjet v případě nutnosti.

Z dřívější doby známe údaje o přesné dělbě pravomocí k rozhodnutí o použití BBP v armádě USA. Podle nich první rozhodnutí k použití biologických zbraní mohl přijmout prezident, přičemž příslušná ministerstva měla zodpovědnost za pohotovost podřízených prostředků k jejich použití. Při opakovaném použití biologických zbraní právo rozhodnutí přešlo na velitele polní armády nebo armádního sboru a vyšší. Svazy a svazky musely mít tabulkové a posilové prostředky dopravy biologických látek na cíl v pohotovosti a zabezpečovaly součinnost a bezpečnost vlastních vojsk i sousedů. Rozkaz k použití defoliantů mohli vydat již velitelé svazků. Důstojníci chemických specializací ve štábech a zdravotnických specializací byli poradci velitelů na svých stupních.

Biologické zbraně a jejich ničivé účinky

Zvláštní pozornost výzkumu a výrobě biologických zbraní věnují USA, Kanada, Velká Británie, NSR a Japonsko. Biologické zbraně podle západních názorů jsou prostředky vedení války, jejichž účinek je založen na využití mikroorganismů a jejich produktů, které vyvolávají onemocnění.

Biologické zbraně zahrnují:

- vlastní biologické prostředky (mikroorganismy a toxiny),

- zařízení k dopravě biologických látek do určeného prostoru (rakety, náboje, rozprašovače, bojové hlavičky, letecké pumy atd.).

Vlastní biologické prostředky se dělí na:

- mikroorganismy, které vyvolávají onemocnění,

- toxiny (jako zplodiny metabolismu některých bakterií),

- zvláštní chemické látky k ničení vegetace (herbicidy, desikanty, defolianty).

V závislosti na rozměrech a biologických zvláštích se mikroorganismy, které vyvolávají onemocnění, dělí na tyto druhy:

Bakterie — jsou jednobuněčné mikroorganismy, původci např. těchto možných nemocí: moru (+), tularémie (+), brucelosy (+), sněti sleziné (anthraxu) (+), vozňivky (+), cholery, tetanu (prostřednictvím toxinu), botulismu (prostřednictvím toxinu), břišního tyfu, dyzenterie.

Bakterie mají rozměr několika mikronů. Původci nemocí, označených +), způsobují onemocnění lidí i zvířat, a proto jsou nejvýhodnější pro vedení biologické války. Bakterie jsou málo citlivé na nízké teploty, poměrně snadno se však ničí při vysoké teplotě, nejlépe současně v prostředí přehřáté páry a dále dezinfekčními prostředky. Bakteriální toxiny, které jsou odolné v čistém vysušeném stavu, se

rovněž ničí vysokými teplotami ve vlhkém prostředí a dezinfekčními přípravky.

Pathogenní viry mají rozměr řádově tisíckrát menší než bakterie, a proto pronikají i přes bakteriologické filtry. Mohou se rozmnožovat pouze v živých buňkách a růst pouze v živých organismech. Při vyšších teplotách ztrácejí toxické vlastnosti za 30—60 minut. Vyvolávají tyto nemoci: chřipku, žlutou zimnici, VEK.

Choroboplodné rickettsie svým charakterem zaujímají místo mezi bakteriemi a viry. Zachycují se v bakteriologických filtrech, rozmnožují se pouze v živých tkáních. Vyvolávají tyto možné nemoci: skvrnitý tyf, horečku Skalistých hor, Q-horečku, horečku tsutsugamui.

Pathogenní plísňe jsou organismy různých velikostí a tvarů. Svými vlastnostmi jsou blízké bakteriím, ale jsou stálejší než ony. Vyvolávají choroby lidí, a to jak povrchové postižení kůže, tak i těžké poškození vnitřních orgánů s tvorbou píštělí a abscesů. Některé druhy napadají i ostatní živočichy, ba i rostlinstvo.

Při hodnocení účinků biologických zbraní používáme této terminologie. Ničivé účinky mikroorganismů se charakterizují jejich **pathogenitou**, tj. schopností vyvolávat onemocnění. Pathogenní mikroorganismy jsou takové, které vyvolávají infekční nemoci a nákazy.

Infekční dávka je nejmenší možné množství mikrobů, které vyvolává onemocnění (ID).

Minimální smrtelná (letální) dávka způsobuje usmrcení u 100 % zasažených jedinců (DLM 100).

Inkubační doba je doba průniku mikroorganismů do organismu se příznaky onemocnění.

Imunita je odolnost organismu k dané nemoci. Dělí se na imunitu vrozenou nebo získanou. Získaná imunita vzniká po prodělaném onemocnění nebo po ochranném očkování.

Charakteristické vlastnosti mikroorganismů, které umožňují jejich použití k vojenským účelům

Pro vojenské účely jsou nejlépe využitelné ty mikroorganismy, které mají tyto vlastnosti:

- vysokou patogenitou, tj. poškozuji organismy při minimálních infekčních dávkách,

- způsobují těžká nebo chronická onemocnění,

- jsou vyrobitelné s malými ekonomickými náklady v masovém množství,

- jsou odolné vůči vnějším vlivům jak při jejich přípravě, tak při skladování i při bojovém použití,

- umožňují přípravu takových aplikačních forem, které pronikají do makroorganismů.

Infekční onemocnění, jejichž původci mohou být použiti jako bojové biologické prostředky

1. Onemocnění kontagiosní (přenosná), která způsobují různě rozsáhlé epidemie vlivem přenosu onemocnění z prvotně postižených. K nim patří:

Mor. Původcem je bakterie a onemocnění se přenáší vzduchem, vodou, potravinami a hmyzem (blechami). Nejinfekčnějším materiálem jsou sekrety postižených (hnis, plicní hleny, stolice). U onemocnění rozeznáváme formu kožní (bubonickou), plicní a střevní. Smrtnost u mimoplicních forem je 20–40 % a u plicních forem je téměř u 100 % postižených. Formy bojového použití původců moru jsou letecké pumy, prostředky dělostřelectva, vyvíječe aerosolů a kontejnery s infikovaným hmyzem. Léčba a neodkladná profylaxe se řeší antibiotiky (vibramycin, tetracyklin, ampicilin). Inkubační doba je 6 dnů.

Snět slezinová. Původcem je bakterie, která vytváří spory. Přenos se děje vzduchem, vodou, potravinami, infikovanou zemínou, předměty denní potřeby, které byly v kontaktu s nemocnými. U lidí rozeznáváme formu onemocnění kožní a formu plicní. U formy plicní je smrtnost téměř 100 %, kožní forma je léčitelná a příznivě ovlivnitelná antibiotiky (vibramycin, ampicilin, tetracyklin, specifické antianthraxové serum). Inkubační doba je 1 až 3 dnů.

Pravé neštovice (variola). Onemocnění způsobuje virus, přenos se děje kontaktem s nemocnými, předměty, se kterými přišli do styku, a nebo vzdušnou cestou. Možnou formou použití jsou aerosoly. Smrtnost v neočkovaných kolektivech se pohybuje do 30 %, neodkladná profylaxe se řeší specifickou vakcínou. V ČSLA je toto očkování povinné, očkování jedinec je imunní. Inkubační doba je 9 až 16 dnů.

Cholera. Je způsobena bakterií a přenáší se infikovanou vodou, potravinami a mouchami. Původce je citlivý na vyschnutí, což omezuje možnost jeho bojového použití. Použití se předpokládá diverzním způsobem. Úmrtnost může být do 10 %. Léčení a neodkladná profylaxe je možná tetracyklinem a chloramfenikolem. Inkubační doba je několik hodin až 5 dnů.

Chřipka. Předpokládá se použití takových kmenů, vůči kterým napadený kolektiv nemá vytvořenou dostatečnou hladinu protilátek. Projevy a postižení by odpovídaly situaci při chřipkové epidemii.

2. Onemocnění nekontagiosní (nepřenosná), tzn., že onemocnění není zdrojem pro další šíření onemocnění.

Tularemie. Původcem je bakterie, způsobující moru podobné onemocnění. V přírodě se udržuje cirkulaci mezi hlodavci („zaječí nemoc“). Onemocnění postihuje mízní uzliny, zažívací trakt a plíce. Smrtnost v neléčených případech se pohybuje až do 30 % postižených. Bojové použití je možné všemi prostředky. Inkubační doba je 2–10 dnů. Léčení a neodkladná profylaxe jsou obdobné jako při onemocnění morem a běžně se využívá očkovací látky.

Botulismus. Onemocnění způsobují toxiny bakteriálního druhu Clostridium botulinum. V současné době je známo šest druhů tohoto toxinu, označených A, B, C, D, E, F. Jednotlivé druhy botulotoxinu se liší svou odolností k teplu a toxicitou. Nejúčinnější je botulotoxin A a B, jejichž smrtelná dávka pro člověka je 5.10⁻⁶g. Má krátkou dobu bezpříznakového období (latenci) 2 hodiny až 2 dny. Smrtnost u neléčených osob dosahuje až 80 %, léčení a neodkladná profylaxe se řeší specifickými sery.

Brucelóza. Onemocnění je způsobeno bakteriálním druhem brucella, rezervuárem zdrojem je domácí skot. U člověka vyvolává chronické dlouhodobé onemocnění. Člověk se nakazí vzduchem, vodou, potravinami (masem a mlékem z nemocných zvířat), je možný přenos i infikovanými zvířaty. Inkubační doba je 2 až 21 dnů. Smrtnost je malá, ale vyvolává dlouhodobou invaliditu.

Vozhřivka a melioidóza. Jde o bakteriální onemocnění hlavně zvířat, přenosných na člověka. Onemocnění pro člověka je téměř vždy smrtelné. Přenáší se infikovanými předměty, vzduchem, vodou. V přenosu se uplatňují i hlodavci a hmyz.

Venezuelská encefalomyelitida koní. Onemocnění zvířat i lidí způsobuje virus, přenos v přírodě je možný bodavým hmyzem. U člověka způsobuje horečnaté onemocnění s příznaky postižení mozku a ostatního nervového systému. Není účinná léčba.

Kromě onemocnění, která mají vztah k člověku, je nutné pro úplnost uvést i bojové biologické prostředky, které způsobují hromadné postižení stáda skotu a ostatního domácího zvířectva a dále prostředky, které využívají rzi a plísň k ničení kulturních stébelnatých a listnatých

roślin. Vzhledem k tomu, že při moderním pěstování rostlin se využívá herbicidů a defoliantů, skýtá se možnost využívat těchto silně působících látek k ochromení hospodářských a výživových mož-

ností. Z těchto důvodů i herbicidy, defolianty a desikanty zahrnujeme, až nejde o bakteriální produkty, ale o chemické substance, mezi prostředky biologického napadení.

Problematica použití bojových biologických prostředků

Obecné vlastnosti BBP jsou:

1. Schopnost vyvolat masové onemocnění lidí, zvířat a postižení vegetace na velkých plochách, které rozměrově značně přesahují plochy zamoreni v důsledku použití jaderných a chemických zbraní.

2. Schopnost původců onemocnění dluhotně se šířit v populaci a v chovech hospodářských zvířat. Epidemie mohou zachvátit řadu zemí na válčišti a přerůst v pandemii.

3. Schopnost pronikat i do chráněných objektů.

4. Zdlouhavá indikace a diagnostika použitého prostředku, které trvají v mnohých případech, zvláště při kombinovaných recepturách, několik dnů až týdnů.

5. Dlouhá doba do objevení se prvních příznaků choroby nebo napadení (několik hodin až týdnů).

6. Možnost výběru prostředků podle očekávaného bojového efektu (napadat pouze lidskou populaci, nebo chovná stáda, nebo paralyzovat život ve městech, nebo napadat lidi i zvířata současně, ničit rostlinstvo apod.).

7. Negativní morálně psychologický efekt, který se projevuje v rychle vznikající panice, která komplikuje rychlé ohrazení a likvidaci ohniska infekce.

Nepřítel může BBP použít buď pro realizaci strategických a nebo operačně taktických cílů. Strategickými cíli mohou být narušení průběhu mobilizace a hospodářského potenciálu, ničení strategických záloh, narušení systému protivzdušné obrany a bojeschopnost obsluh strategického raketového vojska, ochromení strategických přeskupení a přesunů, ztížení vědeckovýzkumných prací, narušení systému státní a vojenské správy.

Přitom předpokládány objekty strategického významu mohou být: prostory formování strategických záloh, vědeckovýzkumná, hospodářská a administrativní centra, objekty PVOS a strategického raketového vojska, přístavy, důležité železniční a komunikační uzly, střediska rafinérského průmyslu a prostory soustředění zemědělské výroby.

Operačně taktickými cíli by při účinnosti činnosti nepřítele byly prostory soustředění vojsk k útoku a ochromení partyzánského boje, v obraně zejména snaha změnit poměr sil ve prospěch nepřítele. Možnými objekty přitom mohou být frontové a armádní zálohy, vojska, která nepřítel obchází a vojska v těžko dostupných prostorech a v opevněných objektech, prostory soustředění vojsk před přesuny v přístavech, nádražích, na letištích a soustředění výsadku a týlové základny.

Způsoby a prostředky použití biologických zbraní

Rozeznáváme dva základní druhy bojových biologických prostředků:

— pomocí tekutého nebo suchého biologického agens (bakteriální suspenze, bakteriologické kultury vysušené při nízkých teplotách, krystalické toxiny),

— infikovaným hmyzem, který může být infikován povrchově nebo vnitřně.

Biologické prostředky mohou být dopravovány a rozšiřovány v určeném prostoru s využitím aerosolových generátorů, raket, dělostřeleckých granátů a min, le-

teckými skříňovými pumami a kontejnery, bezpilotními letouny, leteckými balóny a i diverzanty. Choroboplodné zárodky, použité jako BBP, se při vhodných klimatických podmínkách mohou šířit po větru od prostoru cíle do vzdálenosti až 30 km.

Pro názornost uvádíme v tabulce 1 a 2 některé údaje o možnostech využití BBP raketami a bezpilotními letouny, které jsou sice nahrazovány typy novějšími, ale dávají představu o účinném využití biologické zbraně.

Tabulka 1

Rozměry ploch, na kterých dojde k zasažení živé síly jednou hlavicí rakety Honest John a Sergeant s biologickou náplní

Raketa	Označení hlavice množství agens	Receptura	Plocha zamoření (km ²)	Možné maxi- mální ztráty (%)
Honest John	Bomba „A“ 740	Tularemie Venezuelská encefalomyelitida koní (VEK)	70	85
			70	75
Honest John	Bomba „B“ 900	Tularemie VEK	380	85
			380	50
Sergeant	Bomba „A“ 740	Tularemie VEK	150	80
			150	60
Sergeant	Bomba „B“ 900	Tularemie VEK	440	80
			440	45

Tabulka 2

Plocha zamoření biologickou recepturou jedním bezpilotním letounem

Typ letounu	Množství agens	Efektivní zamoření (km ²)
SD - 2	68—113	114—200
SD - 4	381	1270
SD - 5	148	518

Vyhodnocování biologické situace po nepřátelském napadení

Biologické prostředky podle jejich základních vlastností byly rozdělovány v americké armádě do třech základních skupin — I(AA), II(BB), III(CC). Rozdělení byly na základě jejich letality (smrtelnosti), persistence v prostředí (odolnosti agens vůči zevním vlivům) a doby ztráty

bojeschopnosti napadených osob. Rozdělení do skupin, s jejich charakteristikou ukazuje **tabulka 3**.

Předpokládané počty zdravotnických ztrát (popřípadě letality) v závislosti na použitém prostředku napadení a druhu receptury vyjadřuje **tabulka 4**.

Tabulka 3

Základní skupiny receptur s charakteristikou vlivu na bojovou činnost

Skupina	I(AA)	II(BB)	III(CC)
Inkubační doba (dny)	2—5	1—3	—
Letalita (%)	0—1	2—3	90—100
Doba vyřazení zasažených osob	3 měsíce	6—10 dnů	—
Základní příznaky onemocnění	chronický průběh, dlouhodobá neobezschopnost, zasažení nosohltanu	horečnatý stav, zvracení, svalové bolesti	horečnatý stav s vysokými teplotami, kožní příznaky
Persistence agens v prostředí – ve dne	2 h	1 h	10 h
Persistence agens v prostředí – v noci	3 h	3 h	10 h

Tabulka 4

Ztráty v prostorech napadení BBP podle druhu použité receptury (v procentech z exponovaných osob)

Prostředek napadení	Maximální dolet (km)	Plocha zamoření (km ²)	Ztráty (vč. letality) v %		
			I(AA)	II(BB)	III(CC)
Taktické rakety	75	50 ÷ 100 poloměr 3,5 ÷ 5,7 km	70—90	25—50	60—80
Operačně taktické rakety	150	100 ÷ 2000 poloměr 6,7 ÷ 8 km	70—90	25—50	60—80
Letouny s generátory	—	1000 (20 × 50 km)	60	25	50

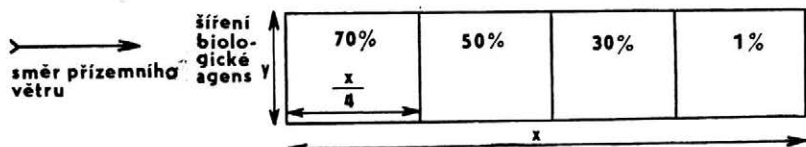
Při hodnocení předpovědi ztrát po napadení BBP je třeba vycházet ze znalosti distribuce biologického agens v závislosti na umístění zdroje zamoření [z povrchu terénu či z určité výšky nad terénem], směru a rychlosti větru, druhu a doby persistence použitého BBP. Při výpočtu vycházíme z úvahy, že v prostoru zamoření je živá síla rozložena rovnoměrně a dále z toho, že rozložení počtu exponovaných je tento:

a) zdroj zamoření působí z povrchu terénu (např. aerosolový generátor).

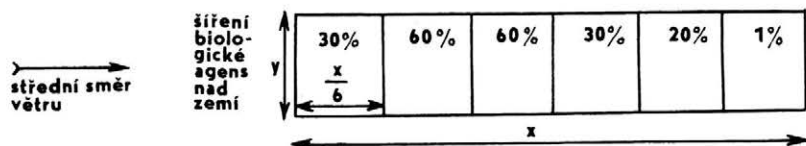
Potom střední procento exponovaných na ploše $x \cdot y$ je rovno aritmetickému průměru hodnot ze všech čtyř ploch $(70 + 50 + 30 + 1) : 4$ tj. 38 %, jak ukazuje obr. 1.

b) zdroj zamoření působí nad zemským povrchem (z letounů apod.).

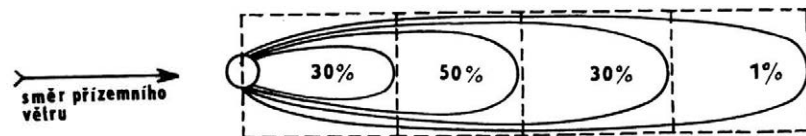
Potom střední procento exponovaných na ploše $x \cdot y$ je rovno 33,5 %. Viz obr. 2.

Obr. 1

Obr. 2

Obr. 3

c) při pozemním výbuchu rakety s biologickou hlavicí bude charakter rozložení exponovaných osob na zamořeném terénu na návětrné straně tento (viz **obr. 3**).

Počet exponovaných je základem pro předpověď ztrát, která se dělá s využitím tabulky 4, v závislosti na použité receptuře.

Pro názornost ukázky metody dělení předpovědi ztrát po použití BBP uvádíme příklad. Nepřítel použil vzdušným způsobem generátory aerosolu v šířce 20 km k rozptýlení receptury BBP typu II(BB) v noci, rychlost přízemního větru 10 km/h. V prostoru zamoření je rozmístěna jedna motostřelecká divize v počtu 10 000 osob.

Podle tabulky 3 receptura II(BB) má v noci dobu persistence 3 hodiny. Při rychlosti větru 10 km/h se rozšíří za tuto dobu do vzdálenosti 30 km.

Na ploše zamoření 20 × 30 km, tj. 600 km² došlo k průměrné expozici u 33,5 % osob na této ploše, tj. u 3350

osob. Podle tabulky 4 pro recepturu II(BB) můžeme očekávat ztráty 25 % z celkového počtu exponovaných, tj. zaokrouhleně 840 osob. Rozložení ztrát u konkrétních jednotek můžeme upřesnit podle jejich vzdálenosti od zdroje zamoření ve smyslu **obr. 2** (na ploše ve vzdálenosti 0 až 5 km od zdroje zamoření bude počet exponovaných 30 % z počtu osob zde se nacházejících a z těchto exponovaných budou ztráty opět 25 %). Obdobně můžeme postupovat při hodnocení účinků druhých receptur BBP podle způsobů jejich použití.

Veškeré údaje o důsledcích použití BBP nepřítelem, získané těmito propočty mají orientační hodnotu a je nutné je upřesňovat biologickým a epidemiologickým průzkumem. Cílem je zjistit skutečné hranice ohniska napadení a druh použitého bojového prostředku. Až potom můžeme vytvořit systém účinných protiepidemických opatření, včetně léčby a stanovit skutečnou bojeschopnost vojsk.

СОДЕРЖАНИЕ

Полковник Олдржих Малер, кандидат философских наук, доцент	
69 лет КПЧ — 60 лет военной политики партии	3
Автор рассматривает цели, задачи и содержание военной политики партии на отдельных этапах классовой борьбы с точки зрения марксистско-ленинской генеральной линии КПЧ: в этапе буржуазной республики, национально-освободительного антифашистского боя и национально-демократической революции, в этапе ее перерастания в революцию социалистическую, а также в годах строительства социализма.	
Полковник Йиржи Зайиц, кандидат философских наук	
Дисциплина и боевая готовность	8
Автор разбирает значение военной дисциплины в связи с боеспособностью войск. Особое внимание он уделяет политическим и военно-техническим факторам изменений в боевой деятельности войск.	
Полковник Адольф Грецер, кандидат философских наук, доцент	
За дальнейшее углубление влияния партии на развитие научно-исследовательской деятельности	13
Автор статьи рассматривает задачи партийно-политической работы в связи с улучшением общего уровня итогов научной деятельности в ЧНА. Решающей предпосылкой он считает руководящую роль партии в реализации научного опознавания, а также применения научных сведений в практической деятельности войск.	
Подполковник Ладислав Пржинесдому	
Военно-политическое прогнозирование	18
Автор, исходя из философских аспектов, определяет предмет военно-политического прогнозирования и включает его в общесоциальное прогнозирование. На основе актуальных проблем современной международной обстановки и основных документов международного рабочего движения, автор указывает возможности его применения, а также необходимость его дальнейшего развития.	
Капитан Ян Бузалка, кандидат философских наук	
Роль и место социалистического соревнования в мобилизации созидательных сил солдат и воинских коллективов	23
Автор, с точки зрения теории, обобщает некоторый положительный опыт из социалистического соревнования в подразделениях и частях ЧНА. Он уделяет особое внимание некоторым психологическим аспектам.	

ВОЕННОЕ ИСКУССТВО

Полковник Пржекек Ворличек, кандидат военных наук, доцент	
Планирование использования оперативных маневренных групп	27
Автор разбирает некоторые вопросы оперативных маневренных групп, связанные с их подготовкой к применению в наступательной операции. Он обращает особое внимание на содержание решения к применению, а также на планирование этой группы.	
Полковник Зданек Грон, кандидат военных наук, доцент	
Боевое использование вертолетного десанта	34
Автор статьи разбирает некоторые новые взгляды, которые влияют на определение оптимального варианта боевого использования вертолетного десанта. Из указанного он обращает внимание на: боевые возможности, способ постановки боевой задачи, обеспечение вертолетного десанта, глубину десантирования, а также время ведения боя в тылу противника.	

Капитан Штефан Гамарчак

Возможности мсд в преодолении противотанковой обороны противника 41

Автор на основе боевых возможностей вероятного противника, особенно 2 ак (ФРГ) и 7 ак (США), разбирает один из многих возможных способов проведения необходимых расчетов для определения возможностей мсд в преодолении противотанковой обороны противника.

Полковник Томаш Яким

Бой с артиллерией противника 46

Автор, на основе разбора возможностей артиллерийских средств противника, разбирает задачи и роль артиллерии своих войск в завоевании и удержании огневого превосходства над противником, в этапах артиллерийского прикрытия выдвижения и развертывания войск, артиллерийской подготовки и поддержки наступления в глубине обороны противника.

Подполковник Йозеф Русина

Ведение воздушной радиотехнической разведки в ходе операций 50

Автор сначала разбирает средства радиолокационной разведки наземных войск армии США, а потом задачи воздушной радиотехнической разведки. Особое внимание автор уделяет планированию и организации разведки в ходе операции.

Полковник Карел Волны, кандидат военных наук

Возобновление нарушенной системы противовоздушной обороны 56

Автор на основе факторов, которые влияют на мероприятия при возобновлении нарушенной системы ПВО (потери личного состава, боевой техники и материальных средств, заражения, объекты и районы обороны, время необходимое к возобновлению системы, а также количество средств воздушного нападения противника) разбирает способы возобновления системы ПВО, особенно в области управления и безопасности группировки войск ПВО.

Подполковник Феликс Валента

Инженерное материально-техническое обеспечение наступательной операции общевойсковой армии 63

Автор статьи разбирает методiku руководства этой областью обеспечения, а именно возможный способ уяснения задачи и оценки обстановки средств инженерного материально-технического обеспечения, способ разработки и доведения до исполнителей предварительных распоряжений, разработки плана, а также возможный вариант содержания доклада.

Подполковник Карол Жилка, кандидат военных наук

Организация связи в артиллерийской дивизии как ААГ 71

Автор разбирает один из возможных способов организации связи, обращая особое внимание на: принципы применения артиллерийской дивизии и систему ее управления, а также на организацию радиосвязи, радиорелейной и проводной связи.

ИЗ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ АРМИЙ

Теория советской военной стратегии 77

ИНФОРМАЦИИ

Полковник Мирослав Будски
полковник Павел Пинц

Боевые свойства и действия биологического оружия 85

Авторы разбирают характеристику биологического оружия и его уничтожающие воздействия. Далее они рассматривают свойства микроорганизмов, которые обуславливают их применение в военных целях. Кроме этого, авторы занимаются проблематикой применения боевых биологических средств.